

Dejan Molnar, vanredni
profesor Ekonomskog fakulteta

**SIGNALI SA TRŽIŠTA
NEKRETNINA
ZNAČAJNI SU ZA
CELU PRIVREDU**

Jirži Marek, generalni
direktor Air Serbia

**ŽELIMO DA
STIGNEMO DO
TRI I PO MILIONA
PUTNIKA**

DOBITNICI I GUBITNICI PROLEĆNE “MINI FINANSIJSKE KRIZE”

BANKARSKA ALHEMIJA KOJA JE STIGLA NA NAPLATU

Auto Servis BUCA

AUTO SERVIS
BOSCH SERVIS
TEHNIČKI PREGLED VOZILA

Šabački Put BB 14000 Valjevo
014 287 220 014 287 400
064 263 04 03
office@autocentaruca.com

ALFELDI

završni građevinski
radovi

Olge Jovanović 9
11050 Beograd
064/2227616
alfeldi61@gmail.com

DA SU BRAĆA LEMAN BILI SESTRE...

**Marko
Andrejić**

glavni i odgovorni
urednik

S neg u aprilu bio je četvrt veka nepoznanica za Beograd i Srbiju, a onda se pojavio dva puta u poslednje tri godine. Slučajnost ili ne – teško je proceniti, ali klimatske promene su definitivno nešto o čemu ne vodimo dovoljno računa. A vremena je sve manje. Zato se i građanima i privredi polako nameću obaveze razmišljanja o održivosti, a Evropska unija je već uvela i obavezno ESG izveštavanje za kompanije (o životnoj sredini, socijalnim pitanjima i praksama upravljanja). O tome bi svakako već trebalo da razmišljaju i srpska preduzeća.

Iako žene vladaju svetskim finansijama – na čelu Međunarodnog monetarnog fonda je žena, na čelu Evropske centralne banke takođe, pa i na mestu ministra finansija SAD, u Srbiji preduzetnice još uvek nemaju jednake uslove za rad i razvoj svojih firmi poput muških kolega. Zato je Biznis.rs odlučio da podrži žensko preduzetništvo tako što ćemo prepoznati najuspešnije dame i nagraditi ih za dobre poslovne rezultate. Verujemo da je ovo tek početak i da će “Žene u biznisu” postati tradicionalno priznanje, a da ćemo narednih godina imati još više kandidatkinja.

Bankarsko tržište se oporavlja od mini finansijske krize u martu, ali određeni strahovi i rizici i dalje postoje, prvenstveno od daljeg preliivanja problema širom sveta. Mada srpske i evropske finansijske vlasti tvrde da nema razloga za brigu, iskustva iz prethodnih godina i decenija navode nas na oprez. U ovom broju se prisećamo, između ostalog, i čuvene SEKE iz 2008. godine – Svetske ekonomsko-finansijske krize koja nije zaobišla ni Srbiju, a zanimljiv je zaključak Maura Giljena, dekana poslovne škole u Kembridžu, iz njegove knjige o globalizaciji i trendovima današnjice (“2030”). Naime, on o krizi od pre 15 godina kaže – “da su braća Lemman bili sestre Lemman – finansijske krize ne bi bilo!”

Ako se već polako pripremate, ili makar razmišljate o letovanju, obradovaće vas poziv predsednika Srbije građanima da “slobodno troše više novca”. Ako pak više verujete svom novčaniku i zvaničnoj statistici koja kaže da je u februaru međugodišnja inflacija bila 16,1 odsto, verovatno ćete dobro razmisliti pre sledeće investicije ili novog troška u kućnom budžetu. Stručnjaci ocenjuju da bi trebalo biti oprezan, jer se još ne zna šta će nam sve doneti 2023. godina, a neke informacije govore i da je u prvom kvartalu srpski privredni rast zapravo bio – pad! Ukoliko se pokaže da smo tokom prva tri meseca zaista imali negativnu stopu rasta BDP-a, čini se ipak logičnijim predlog da malo pripazite, bar u narednih nekoliko meseci.

Vanredni profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu Dejan Molnar kaže u intervjuu za naše aprilsko izdanje da su signali sa tržišta nekretnina značajni za celu privredu. Prema njegovim rečima, statistički podaci govore da uprkos već izuzetno visokim cenama novoizgrađenih stanova, ima prostora da se one dodatno uvećaju u narednom periodu. Generalni direktor nacionalne avio-kompanije Air Serbia Jirži Marek najavio je nova partnerstva sa stranim kompanijama i plan za dostizanje tri i po miliona putnika. On je istakao strateški značaj snažnog avio-prevoznika za celokupnu srpsku ekonomiju.

Sadržaj

INTERVJU

INTERVJU

6 VESTI

12 PORESKI KALENDAR

14 TEMA BROJA

Bankarska alhemija koja je stigla na naplatu

22 INTERVJU

Dejan Molnar, vanredni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Signali sa tržišta nekretnina značajni su za celu privredu

26 INTERVJU

Jirži Marek, generalni direktor Air Serbia

Želimo da stignemo do tri i po miliona putnika

32 INTERVJU

Jelena Galić, predsednica Izvršnog odbora AIK banke

Konsolidacija bankarskog tržišta donosi kvalitetniju uslugu i veći finansijski potencijal

36 INVESTICIJE

Nije tačno da je “sve u redu”

40 BIZNIS

Priznanje „Žene u biznisu“ damama koje rade bolje i idu korak dalje od svih

47 BERZA

Do kog nivoa bi mogla ići cena sirove nafte?

49 KRIPTOVALUTE

Martovski rolerkoster

51 E-COMMERCE

E-trgovina će biti glavni nosilac trenda rasta digitalnih plaćanja

52 TEHNOLOGIJA

Pametne raskrsnice čine saobraćaj bezbednijim i zelenijim, a gradove pogodnijim za život

56 TRANSPORT

Menja se struktura robe koja se poručuje u kontejnerskom transportu

60 REFORMA

Za razliku od Francuske Srbija na vreme obavila domaći zadatak

32 INTERVJU

40 BIZNIS

64 SVET

Srbija drži svetski prosek po broju radnih sati nedeljno

68 STARTAP

Svetski investitori sve više zainteresovani za startape u regionu

72 MENADŽMENT

Lideri nisu nužno na rukovodećim pozicijama

74 ZANIMLJIVOSTI

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANICI:
FREEPIK

IMPRESUM

Izdavač: INFO BIZNIS.RS DOO

Adresa: Makenzijeve 53
11000, Beograd

E-mail: redakcija@biznis.rs

Web: www.biznis.rs

Telefon: 011 4049 200

Marketing: 069 8074 85

PIB: 111891277

MB: 21562335

Broj računa

165-0007011548541-71

Addiko banka

UREDNIŠTVO

Glavni i odgovorni urednik

Marko Andrejić

Izvršni direktor

Danijel Farkaš

Izvršni urednik i šef deska

Marko Miladinović

Zamenik šefa deska

Miljan Paunović

Urednik Sveta

Vladimir Jokanović

Novinari

Ljiljana Begović

Julijana Vincan

Marija Jovanović

Milica Rilak

Saradnici

Tanja Kovačević

Vanja Božović

Jelena Mihajlović-Tanasijević

Slađana Vasić

Lektor

Marija Krsmanović

Dizajn i priprema za štampu

studio triD

Štampa

BiroGraf Comp d.o.o.

Atanasija Pulje 22

11080 Zemun

 Biznis.rs

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Народна библиотека Србије,
Београд
330

BIZNIS.RS / glavni i odgovorni urednik
Marko Andrejić. - 2021, br. 1 (okt.)- . -
Beograd : Info
Biznis.rs, 2021- (Zemun : BiroGraf
Comp). - 29 cm
Mesečno.
ISSN 2787-3358 = Biznis.rs
COBISS.SR-ID 48289289

IZMENE ZAKONA O KORIŠĆENJU OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE PRE SVEGA ZBOG PROIZVODNJE STRUJE

Ministarka rudarstva i energetike Dubravka Đedović izjavila je da izmene Zakona o korišćenju obnovljivih izvora energije treba da obezbede uslove za integraciju novih kapaciteta za proizvodnju električne energije, siguran rad elektroenergetskog sistema, i sigurno snabdevanje.

Kako je saopšteno iz tog ministarstva, Đedović je o regulatornom okviru za razvoj obnovljivih izvora energije i učešću srpske privrede u procesu energetske tranzicije, razgovarala u petak sa predstavnicima Američke privredne komore (AmCham) u Srbiji, Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj (NALED), Saveta stranih investitora (FIC) i Privredne komore Srbije (PKS), prenosi Beta.

Ona je istakla da privreda treba da dobije „predvidljiv i stimulativan zakonski okvir za ulaganje u zelenu energiju“.

Predstavnici poslovnih asocijacija istakli su spremnost da osnaže dijalog i ponude kvalitetna rešenja u izradi regulatornog okvira u oblasti održivih izvora energije, kao i značaj koji za kompanije ima ulaganje u sopstvene kapacitete, zbog usklađenosti sa propisima EU i ostvarivanja korporativnih standarda i ambicija za smanjenje ugljeničnog otiska.

RAST BDP-A CRNE GORE 3,4 ODSO U 2023. GODINI

Svetska banka (SB) zadržala je prognoze rasta crnogorske ekonomije za ovu i narednu godinu, a očekuje se da će ona u ovoj godini porasti za 3,4 odsto, a u 2024. za 3,1 odsto, objavila je agencija Mina.

U prolećnom izveštaju o ekonomskim izgledima u Evropi i centralnoj Aziji, u koji je agencija Mina imala uvid, SB je povisila prošlogodišnji rast crnogorske ekonomije za 0,2 procentna poena, odnosno sa 5,9 odsto na 6,1 odsto.

U delu dokumenta koji se odnosi na Crnu Goru, navodi se da nepovoljni globalni ekonomski izgledi i visoka domaća neizvesnost opterećuju inače pozitivne izgledi Crne Gore.

Tokom perioda od ove do 2025. godine, predviđa se da će rast u proseku

iznositi 3,1 odsto, pošto rast privatne potrošnje usporava, dok se očekuje da će investicije dati marginalno pozitivan doprinos rastu, objasnili su iz SB.

Turizam će, kako procenjuju u SB, verovatno nastaviti da se oporavlja u ovoj godini kako bi dostigao nivo iz 2019. godine, iako pogoršanje izgleda za rast u EU i regionu može imati negativan uticaj, kako na turizam, tako i na šire izgleda rasta.

Inflacija bi trebalo da uspori na 7,9 odsto u ovoj godini, a potom na četiri odsto u narednoj. Iako više cene energije nesrazmerno utiču na siromašne, one takođe podržavaju izvoz električne energije Crne Gore, uz pomoć povećanja proizvodnih kapaciteta.

Predviđeno je da će ovi faktori, zajedno sa izvozom turističkih i transportnih usluga, podržati smanjenje deficita tekućeg računa na 11,1 odsto bruto domaćeg proizvoda (BDP) 2025. godine. Javni dug će, prema projekciji SB, ostati visok na oko 70 odsto BDP-a u periodu od ove do 2025. godine.

Zbog pooštavanja globalnih finansijskih uslova i značajnih finansijskih potreba Crne Gore od oko deset odsto BDP-a u ovoj godini, zemlji će biti potrebno veoma pažljivo fiskalno upravljanje i jača kontrola nad svojim rashodima, ocenili su iz SB.

Inflatorni pritisci ubrzavaju monetarno zaoštavanje, što se pretvara u skuplje spoljno finansiranje. Politička nestabilnost i kašnjenja u rešavanju institucionalnog zastoja su glavni domaći rizici. Ozbiljnost predstojećih izazova zahteva snažnu političku posvećenost i akcije za ublažavanje ovih rizika, zaključili su iz SB.

VUČINIĆ: MONTENEGROBERZA MOŽE USPEŠNO DA REALIZUJE PRODAJU DRŽAVNIH OBVEZNICA

Nedavnu najavu ministarstva finansija da će razmotriti mogućnost emisije državnih obveznica ukoliko tokom godine državi bude nedostajalo novca, na crnogorskoj Montenegroberzi čekaju spremno.

- Montenegroberza ima sve tehničke, zakonske i stručne kapacitete da ovaj posao uspešno realizuje za potrebe države - izjavila je Milena Vučinić, izvršna direktorka Montenegroberze za RTCG.

Država o emisiji obveznica razmišlja jer se vlada nedavno kod Deutsche bank zadužila za 100 miliona evra, po dvo-cifrenoj kamatnoj stopi, dok građani i privreda u bankama imaju rekordnu štednju na koje je kamatna stopa oko 3 odsto.

Da je model zaduženja emitovanjem obveznica povoljniji od uzimanja kredita kod banaka potvrđuje i iskustvo Hrvatske.

- Interes je bio enorman. Zapravo bilo je predviđeno izdanje vrednosti milijardu evra. Građani su upisali milijardu i 335 miliona evra, a institucionalni investitori 515 miliona evra. Kapitala očito ima i on je spreman na mobilizaciju kada se građanima ponude interesantne investicione opcije kao što je bila ova - kazala je Sanda Kuhtić Nalis iz Zagrebačke berze za RTCG.

Da će slično interesovanje biti i u Crnoj Gori, očekuju u Montenegroberzi.

- To je prilika da sredstva ostanu u Crnoj Gori, da ostanu u našim tokovima i

da podstaknu našu aktivnost. To bi bio samo transfer sredstava iz banaka ka trezoru države i to je veliki pokretač, osnova za dobru privrednu aktivnost – ocenila je Vučinić.

Državne obveznice u Crnoj Gori prvi put su uspešno emitovane 2004. a potom i 2019. godine pa bi, kako zaključuju sagovornice RTCG, najavljena treća emisija bila novi test poverenja građana ali i investitora u crnogorski finansijski sistem.

BANKARSKA KRIZA POVEĆALA IZGLEDE ZA RECESIJU U SAD

Američka bankarska kriza koja je prošlog meseca potresla globalna tržišta verovatno se bliži kraju, čak i ako dođe do još nekih nepredviđenih neuspeha, rekao je izvršni direktor JPMorgan Chase-a Džejmi Dajmon (Jamie Dimon).

Samo nekoliko zajmodavaca ima probleme koji su srušili banku Silicijumske doline, a kada industrija počne da izve-

štava o kvartalnoj zaradi sledeće nedelje, brojke će verovatno biti dobre, rekao je Dimon u intervjuu za CNN.

Upitan da li bi moglo doći do toga da još neke banke propadnu, rekao je da ne zna.

- Ali ako ih ima, iskreno verujem da će biti rešeni i verovatno će to biti poslednji od njih – rekao je Dajmon i dodao da misli da se bliži kraj ove konkretne krize.

Izvršni direktor je takođe rekao da je u redu da banka u sistemu propadne, ako to na neki način sprečava domino efekat.

Dajmon (67) vodi JPMorgan od 2005. godine i jedini je izvršni direktor iz finansijske krize 2008. koji je i dalje zadužen za veliku banku. U izveštaju CNN-a ranije u četvrtak, on je rekao da su nedavna previranja u finansijskoj industriji verovatno učinila recesiju SAD verovatnijom, iako se pad neće nužno dogoditi.

Američke regionalne banke bile su u previranju nakon što je pad depozita pogodio SVB i nekoliko drugih kreditora.

MOSKVA TROŠILA MNOGO, BUDŽETSKI DEFICIT U PRVOM KVARTALU 2,4 TRILIONA RUBALJA

Budžetski deficit Rusije dostigao je 2,4 trilion rubalja (39,2 milijarde dolara) u prvom kvartalu godine, jer su prihodi od energenata smanjeni, a Moskva je trošila mnogo više.

U istom kvartalu 2022. godine Rusija je ostvarila suficit od 1,13 trilion rubalja, ali od tog trenutka krenula je sa velikim izdacima za podršku vojsci u Ukrajini, dok su sankcije Zapada pogodile rusku državnu kasu, prenosi Reuters.

Ministarstvo finansija je prošle godine prestalo da objavljuje mesečne podatke o ispunjenju budžeta. Ali na osnovu podataka od petka, Rusija je u martu ostvarila suficit od 181 milijardu rubalja, poboljšavši mesečni deficit od 821 milijardu rubalja u februaru i 1,76 biliona rubalja u januaru.

Ukupni državni prihod Rusije pao je za 20,8 odsto tokom kvartala u poređe-

FOTO: FREEPIK

nju sa 2022. godinom na 5,7 biliona rubalja, što je dovelo do pada od 45 odsto u prihodima od energije na 1,64 biliona rubalja, pokazuju preliminarni podaci ministarstva finansija.

U međuvremenu, potrošnja je porasla za 34 odsto na 8,1 trilion rubalja. Rastuća vojna proizvodnja i ogromna državna potrošnja pomogli su da ruska industrija ostane u buci i ublaže ekonomske posledice ruske kampanje u Ukrajini i uticaj zapadnih sankcija.

JUŽNA KOREJA OBEZBEĐUJE FINANSIJSKU POMOĆ PROIZVOĐAČIMA BATERIJA ZA INVESTICIJE U SAD

Južna Koreja je saopštila da će obezbediti sedam biliona vona (7,1 milijardu dolara) finansijske podrške svojim proizvođačima baterija koji žele da investiraju u infrastrukturu u Severnoj Americi u narednih pet godina, kako bi pomogla firmama da se izbore sa američkim Zakonom o smanjenju inflacije.

Podrška vlade će uključivati smanjenje kreditnih stopa i premija osiguranja za čak 20 odsto, kao i obezbeđivanje više zajmova i poreskih kredita za pogone za proizvodnju baterija i materijala korejskih firmi u regionu, saopštilo je ministarstvo industrije, preneo je Reuters.

Ministarstvo finansija SAD prošle nedelje je predstavilo stroža poreska pravila za električna vozila (EV), koja zahtevaju od proizvođača automobila da nabave određeni procenat pojedinih minerala za EV baterije iz SAD ili američkog partnera u slobodnoj trgovini, kako bi se kvalifikovali za nove američke federalne podsticaje u okviru propisanog zakona.

Prema zakonu, propisano je da se 50 odsto vrednosti komponenti baterija proizvede ili sastavi u Severnoj Americi da bi se kompanija kvalifikovalo za kredit od 3.750 dolara.

- I vlada i privrednici treba da sarađuju kako bi zajedno pronašli rešenja kako bi se efikasno nosili sa situacijama koje se brzo menjaju nakon Zakona o smanjenju inflacije – rekao je ministar trgovine Li Čang-jang na sastanku sa glavnim proizvođačima baterija i kompanijama za materijale.

Južna Koreja je u novembru formirala savez za baterije uz podršku vlade, da bi se lakše izborila na ovom tržištu na kome dominira Kina.

Južnokorejski LG Energy Solution (LGES), Samsung SDI i SK On čine tri od pet najvećih svetskih proizvođača baterija za EV, koji zauzimaju više od četvrtine globalnog tržišta i snabdevaju kompanije poput Tesle, Volkswagena i General Motorsa.

MOGUĆNOST RADA OD KUĆE NAJČEŠĆE IMAJU ZAPOSLENI S VIŠIM PRIMANJIMA

Po podacima istraživanja američkog Biroa za popis stanovništva, tokom pandemije bolesti Covid-19 su ljudi koji rade od kuće postali statistički mlađi, raznovrsniji, bolje obrazovani, i spremniji da se sele u potrazi za boljim poslom.

Po mnogim aspektima, demografski sastav ljudi koji rade od kuće je od 2019. do 2021. godine postao sličniji sastavu ljudi koji putuju na posao, a udeo američke radne snage koja radi od kuće porastao je sa 5,7 odsto 2019. na 17,9 odsto 2021. godine, navodi se u izveštaju objavljenom prošle nedelje na osnovu podataka istraživanja američkog društva, prenosi Beta.

Povećanje broja radnika od kuće korepondira s padom broja vozača, sa smanjenjem broja onih koji dele prevoz automobilom, putnika u tranzitu i većine drugih vrsta putnika na posao, navodi se u izveštaju.

Udeo ljudi od 25 do 34 godina koji rade od kuće skočio je u ukupnom broju ljudi s takvim radnim mestom sa 16 na 23 odsto od 2019. do 2021. godine.

Udeo radnika s fakultetskom diplomom koji rade od kuće takođe je skočio sa nešto više od polovine na više od dve trećine. Porasla je i verovatnoća da su se ljudi koji rade od kuće u protekloj godini preselili, nego verovatnoća selidbe onih koji putuju na posao i imaju radna mesta van kuće.

Dve delatnosti su zabeležile najveće skokove broja ljudi koji rade od kuće. U oblasti informacija je procenat porastao sa 10,4 na 42 odsto, a u finansijama, osiguranju i nekretninama je reč o porastu sa 10,8 na 38,4 procenta. Stručne i administrativne usluge takođe su skočile sa 12,6 na 36,5 odsto onih koji rade od kuće.

Najmanji rast bio je u poljoprivredi i rudarstvu, uslugama zabave, prehrane, i u oružanim snagama, piše u izveštaju.

Dok je na svakom nivou prihoda došlo do skokova broja ljudi koji rade od kuće, to je najčešći slučaj kod onih sa najvišim primanjima. Među radnicima s najnižim primanjima broj radnika od kuće se udvostručio od 2019. do 2021. godine, dok se među radnicima s najvišim primanjima utrostručio.

Rad kod kuće je takođe varirao u zavisnosti od regiona Sjedinjenih Američkih Država. Do 2021. godine bio je rasprostranjeniji na zapadu i severoistoku, nego na jugu i Srednjem zapadu. Varijacije su možda uzrokovane dostupnošću pristupa internetu, time što su poslovi informacione tehnologije grupisani na obalama SAD i načinom na koji ljudi putuju na posao.

Područja San Franciska i San Hosea s tehnološkim firmama imala su više od trećine radne snage koja je radila od kuće 2021. godine, što je najveći udeo među gradovima s više od milion stanovnika.

Pošto je većina ograničenja iz pandemije ukinuta posle sprovođenja ankete 2021. godine, sada nije poznato da li je rast rada od kuće ostao trajan.

FAO: CENA HRANE U SVETU NIŽA ZA 20,5 ODSTO

Svetske cene hrane pale su 20,5 odsto u odnosu na svoj vrhunac pre godinu dana, saopšteno je iz Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (FAO). Indeks cena hrane pao je 12. uzastopni mesec u martu i iznosio je u proseku 126,9 bodova, što je pad od 2,1 odsto u odnosu na prethodni mesec i 20,5 odsto ispod vrhunca iz marta prošle godine, zbog veće ponude, smanjene potražnje za uvozom i širenja Crnomorske inicijative za žito, navodi se u saopštenju, koje je prenela agencija Mina.

Indeks cena žitarica pao je 5,6 odsto u odnosu na februar, pri čemu su međunarodne cene pšenice pale 7,1 odsto, pod pritiskom snažnog prinosa u Australiji, poboljšanih uslova useva u Evropskoj uniji, velikih zaliha iz Rusije i trenutnog izvoza iz Ukrajine.

U saopštenju FAO-a se dodaje da su svetske cene kukuruza pale 4,6 odsto, delom zbog očekivanja rekordne žetve u Brazilu, dok su cene pirinča pale 3,2 odsto.

Indeks cena biljnog ulja bio je u prose-

FOTO: FREEPIK

ku tri odsto niži u odnosu na prethodni mesec i 47,7 odsto ispod nivoa iz marta prošle godine, jer su visoke svetske zalihe i smanjena globalna potražnja za uvozom uticali na kotacije ulja soje, uljane repice i suncokreta. S druge strane, rast cena palminog ulja posledica je nižeg nivoa proizvodnje u jugoistočnoj Aziji zbog poplava i privremenih ograničenja izvoza koje je uvela Indonezija.

Povećanje cene uglavnom je rezultat zabrinutosti oko smanjene globalne do-

stupnosti šećera u sezoni 2022/23, nakon pada izgleda za proizvodnju u Indiji, Tajlandu i Kini. Međutim, pozitivni izgledi za useve šećerne trske u Brazilu ograničili su pritisak na rast svetskih cena šećera, saopštili su iz FAO.

FAO indeks cena mlečnih proizvoda pao je u martu 0,8 odsto, pri čemu su cene maslaca porasle zbog veće uvozne potražnje, dok su cene sireva pale zbog većih zaliha kod vodećih izvoznika.

Nasuprot tome, indeks cena šeće-

ra porastao je 1,5 odsto u februaru na najviši nivo od oktobra 2016. godine, odražavajući zabrinutost zbog pada proizvodnje u Indiji, Tajlandu i Kini. Pozitivni izgledi za žetvu šećerne trske u Brazilu ograničili su pritisak na rast cena, kao i pad međunarodnih cena sirove nafte, što je smanjilo potražnju za etanolom.

FAO indeks cena mesa blago je porastao, 0,5 odsto. Međunarodne kotacije govedine porasle su pod uticajem rasta

HYUNDAI
CONSTRUCTION EQUIPMENT

GROVE
by Liebherr

TEREX

INTERLIFT CAT

Mecalac

**ZASTUPANJE, DISTRIBUCIJA, PRODAJA
I SERVIS GRAĐEVINSKIH MAŠINA
I REZERVNIH DELOVA**

Autoput 17 11235 Beograd, Mali Požarevac
062/283 809 011/8256430
office@lager.rs www.lager-doo.com

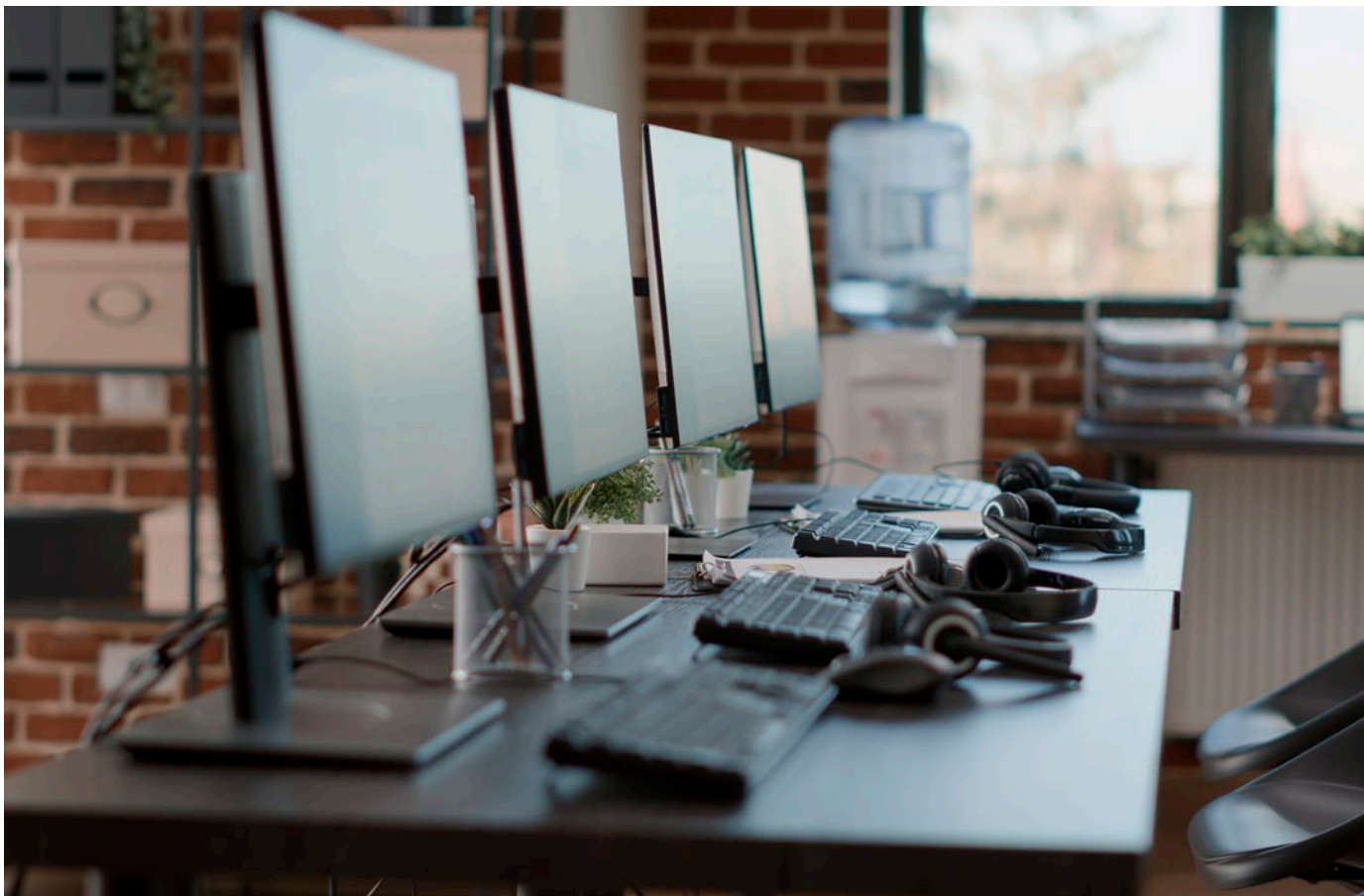

FOTO: FREPIK

domaćih cena u Sjedinjenim Američkim Državama, dok su cene svinjetine porasle zbog povećane potražnje u Evropi uoči praznika.

Uprkos izbijanju ptičjeg gripa u nekoliko velikih zemalja izvoznica, svetske cene kokošaka pale su deveti mesec zaredom zbog smanjene globalne potražnje za uvozom.

- Iako su cene pale na globalnom nivou, još su vrlo visoke i nastavljaju rasti na domaćim tržištima, što predstavlja dodatne izazove za sigurnost hrane. To se posebno odnosi na zemlje u razvoju koje uvoze hranu, gdje je situacija pogoršana deprecijacijom njihovih valuta u odnosu na američki dolar ili evro te sve većim teretom duga – rekao je glavni ekonomista FAO-a Maksimo Torero (Maksimo Torero).

U izveštaju o ponudi i potražnji žitarica, FAO je povisio prognozu svetske proizvodnje pšenice u ovoj godini, koja je sada postavljena na 786 miliona tona, što bi bilo 1,3 odsto ispod nivoa iz prošle godine i drugi najveći postignuti rezultat. Gotovo rekordne zasejane površine očekuju se u Aziji, dok sušni uslovi pogađaju severnu Afriku i južnu

Evropu.

FAO je takođe povisio svoju prognozu svetske proizvodnje žitarica za ovu godinu na 2,78 miliona tona, što je pad od 0,7 odsto u odnosu na 2021/22. Očekuje se da će svetske zalihe žitarica pasti 0,3 odsto s početnih nivoa na 850 miliona tona do kraja sezone 2022./2023.

Predviđa se da će svetska trgovina žitaricama 2022/23. zabeležiti pad od 2,7 odsto u odnosu na nivo 2021/22. na 469 miliona tona. Pad uglavnom odražava očekivanja smanjenja trgovine krupnim žitaricama, dok se očekuje povećanje globalne trgovine pšenicom.

Predviđa se da će međunarodna trgovina pirinčem ove godine pasti 5,2 odsto ispod rekordnog nivoa iz prošle godine.

OGROMAN PAD PRODAJE PC RAČUNARA

Isporuka personalnih računara kompanije Apple opala je za 40,5 odsto u prvom tromesečju, što predstavlja težak početak godine za proizvođača koji se još uvek bori sa obiljem neprodatih zaliha.

Isporuke svih proizvođača PC kompjutera zajedno su pale za 29 odsto na 56,9

miliona jedinica — ispod nivoa sa početka 2019. godine — pošto je rast potražnje izazvan daljinskim radom iz pandemije nestao, navodi se u najnovijem izveštaju International Data Corporation-a (IDC).

Među tržišnim liderima, Lenovo Group i Dell Technologies zabeležili su pad od više od 30 odsto, dok je HP pao za 24,2 odsto. Nijedan veći brend nije bio pošteđen usporavanja, a Asustek Computer je zaokružio prvih pet sa padom od 30,3 odsto, prenosi Bloomberg.

Usporavanje potrošnje tokom prošle godine dovelo je i do dvocifrenog pada u isporuci pametnih telefona i sve većeg prezasićenja među vodećim svetskim dobavljačima memorijskih čipova.

Kompanija Samsung Electronics, koji obezbeđuje memoriju za prenosive uređaje, kao i desktop i laptop računare, prošle nedelje je saopštila da smanjuje proizvodnju nakon što je prijavila najmanji profit od finansijske krize 2009. godine.

Čak i uz velike popuste, proizvođači računara mogu očekivati da će se povećani inventar zadržati sredinom godine i potencijalno u trećem kvartalu, piše u izveštaju IDC-a.

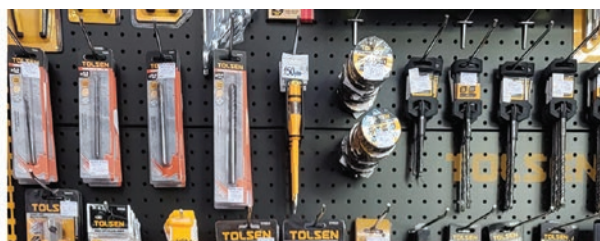
Udruženje
penzionera
opštine
Knjaževac

Branka Radičevića 2
19350 Knjaževac

019/732674

udruzenje.knj@mts.rs

PRODAJA REZANE GRAĐE
OGREVNOC DRVETA
ŽELJEZA CEMENTA ŠLJUNKA
OSTALOG GRAĐEVINSKOG
MATERIJALA

Puškinova 74
21226 Bačko Petrovo Selo

021/6904335
021/2701121

zezz@mts.rs

PORESKE OBAVEZE U APRILU

PRED POČETAK SVAKOG MESECA PORESKA UPRAVA OBJAVLJUJE KALENDAR SA SPISKOM OBAVEZA I ROKOVIMA ZA IZMIRIVANJE ISTIH. OVO SU OBAVEZE KOJE DOSPEVAJU NA NAPLATU U APRILU:

5. april

Dostavljanje obaveštenja o zaključenim ugovorima po osnovu estradnih programa u prethodnom mesecu

Obaveštenje se dostavlja na Obrascu OZU - Obaveštenje o zaključenim ugovorima o izvođenju estradnog programa zabavne i narodne muzike i drugih zabavnih programa.

Dostavljanje izveštaja o izvršenju obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom za prethodni mesec i uplata sredstava

Izveštaj se dostavlja na Obrascu IOSI - Izveštaj o izvršavanju obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom.

10. april

Podnošenje poreske prijave i plaćanje poreza na premije neživotnih osiguranja za prethodni mesec

Prijava se podnosi na Obrascu PP-PPNO - Poreska prijava poreza na premije neživotnih osiguranja.

Podnošenje poreske prijave i plaćanje PDV za prethodni mesec od strane poreskog dužnika iz člana 10. Zakona o PDV

Prijava se podnosi na obrascu PP PDV - Poreska prijava za porez na dodatu vrednost.

18. april

Plaćanje akontacije poreza na prihode od samostalne delatnosti za prethodni mesec.

Podnošenje poreske prijave i poreskog bilansa od strane preduzetnika, preduzetnika poljoprivrednika i preduzetnika drugo lice za utvrđivanje poreza za 2022. godinu.

Prijava se podnosi na Obrascu PPDG-1S - Poreska prijava za utvrđivanje poreza i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje samooporezivanjem na prihode od samostalne delatnosti. Uz poresku prijavu podnosi se i Obrazac PB 2 - Poreski bilans obveznika poreza na dohodak građana na prihode od samostalne delatnosti i prateći obrasci uz poreski bilans.

Plaćanje razlike poreza na prihod od samostalne delatnosti utvrđene po konačnom obračunu za 2022. godinu, po podnetoj poreskoj prijavi

Plaćanje poreza na prihod od pružanja ugostiteljskih usluga za I kvartal 2023. godine

Plaćanje doprinosa na prihode od obavljanja samostalne delatnosti za prethodni mesec

Plaćanje doprinosa za sveštenike i verske službenike, za domaće državljane zaposlene u inostranstvu i za inostrane penzionere za prethodni mesec

Podnošenje poreske prijave i plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva za prethodni mesec
Prijava se podnosi na Obrascu PP OD-O – Poreska prijava o obračunatim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva.

Podnošenje poreske prijave i plaćanje PDV za prethodni mesec

Prijava se podnosi na Obrascu PP PDV - Poreska prijava za porez na dodatu vrednost.

Podnošenje Obrasca PID PDV 1 za mart mesec ako je u martu ispunjen jedan od kriterijuma za sticanje statusa obveznika PDV koji pretežno vrši promet dobara u inostranstvo

Podnošenje poreske prijave i plaćanje PDV za prvo tromesečje 2023. godine

Prijava se podnosi na Obrascu PPPDV - Poreska prijava za porez na dodatu vrednost.

Podnošenje obrasca PID PDV 1 za prvo tromesečje ako je obveznik u prvom tromesečju ispunio jedan od kriterijuma za sticanje statusa obveznika PDV koji pretežno vrši promet dobara u inostranstvo

Plaćanje akontacije poreza na dobit pravnih lica za prethodni mesec

Plaćanje obračunate akcize za period od 16. do kraja prethodnog meseca

Podnošenje poreske prijave za obračun akcize za prethodni mesec, na obrascu PP OA

Podnošenje prijave o obračunu akcize na električnu energiju za krajnju potrošnju za prethodni mesec na obrascu PP OAEL i plaćanje akcize

28. april

Plaćanje obračunate akcize za period od 1. do 15. dana u mesecu

DOBITNICI I GUBITNICI PROLEĆNE "MINI FINANSIJSKE KRIZE"

BANKARSKA ALHEMIJA KOJA JE STIGLA NA NAPLATU

AKO UPRAVA DRŽI DO SOPSTVENE REPUTACIJE, A BANKA IMA VISOKU KAPITALNU BAZU I VISOKA REZERVISANJA U ODNOSU NA PROSEK BANKARSKOG SEKTORA ZEMLJE, ONA MOŽE MUNJEVITO DA POŠALJE SIGNAL TRŽIŠTU DA JE SPOSOBNA DA POKRIJE GUBITKE I PRIMIRI TRŽIŠTE, I TAKO SPREČI DA DEPONENTI JURNU DA PODIŽU DEPOZITE. JEDINA SITUACIJA U KOJOJ NEMA LEKA I DRŽAVA MORA DA UBRIZGAVA LIKVIDNOST JE PANIKA NA TRŽIŠTU, ŠTO JE ODGOVORNOST REGULATORA, JER NISU DOBRO KONTROLISALI ONE KOJI SU PROSEČNI ILI LOŠI

Kon-

centracija

u globalnom finansij-
skom sektoru danas je to-
lika da jedna informacija, kakvu
je navodno investitor Piter Til podelio
sa svojim klijentima o Silicon Valley
Bank (SVB), može da proizvede paniku
među deponentima i masovno povla-
čenje sredstava i iz zdravih banaka, a
takav stampedo teško je izbeći ukoliko
prethodno nisu preduzete sve neophod-
ne mere od strane uprava banaka i re-
gulatora, ističe u analizi prolećne "mini
bankarske krize" Đorđe Đukić, profesor
Ekonomskog fakulteta u Beogradu i
stručnjak sa izuzetnim iskustvom u ko-
mercijalnom bankarstvu kao i u regula-
tornim institucijama

- Kriza uvek ide ispred regulatora - na-
vodi Đukić u razgovoru za Biznis.rs, u
kome ćemo se dotaći brojnih "školskih
primera" neodgovornosti ili nedoraslosti
veličini problema, ali i "većitih boljki"
modernog bankarstva, među kojima naš
sagovornik na prvo mesto stavlja odgo-
vornost regulatora.

- Da su regulatori dobro radili svoj po-
sao, ne bi došlo do toga da Federalne rezer-
ve i Agencija za garanciju depozita (FDIC)

garan-
tuju povla-
čenje svih depo-
zita iz SVB, uključujući
i one vrednije od osiguranih
250.000 dolara. Dakle, da je SVB
preventivno i blagovremeno kontroli-
sana dobila bi nalog da uveća kapitalnu
bazu ili nivo likvidnosti i ne bi bilo potre-
be za stvaranjem interventnog fonda za
pokrivanje isplate svih depozita - obja-
šnjava Đukić.

Smatra, međutim, da takav redosled
poteza govori o kreiranju atmosfere ha-
zardnog morala.

- Ako se ispostavi, a verovatno hoće, da
stečajna masa SVB nije dovoljno velika
da se pokriju izdaci za neosigurane depo-
nente, desiće se ono zbog čega je kreira-
na Bazel III regulativa i što je rečeno da
se više neće desiti posle velike finansijske
krize - teret će se opet delom prevaliti na
poreske obveznike - objašnjava Đukić.

N e
treba, ta-
kođe, zaboraviti
da su deponenti SVB u
isto vreme izazivači i žrtve
"mini bankarske krize" u martu
ove godine, kao i da nisu jedini. Kada
su glasine počele da kolaju o tome da "tre-
ba povlačiti novac iz SVB", što je navodno
savet koji su tehnološki startapi kao i nji-
hovi osnivači i rukovodioci dobili od svog
VC-ja Founders Fund u vlasništvu investi-
tora Pitera Tila, informacija je brzo došla
i do deponenata Signature banke. Ova
banka, upola manja od SVB ali sa sličnom
klijentskom bazom, takođe je krenula da
tone zastrašujućom brzinom, pa su njeni
deponenti o istom trošku stavljeni pod
okrilje mera Fed-a i FDIC-a.

Kako su, međutim, deponenti doprineli
tome da SVB od banke sa gotovo 210 mili-
jardi dolara aktive za par dana ode u ban-
krot? Tako što su svi u isto vreme pojurili
da podignu svoj novac - čak 42 milijarde
dolara za jedan dan.

- Takav stampedo je jako teško izbeći
ako prethodno nisu preduzete sve ne-
ophodne mere od strane uprava banaka
i regulatora. Sama činjenica da je SVB

**ŠVAJCARSKA CENTRALNA BANKA JE
INTERVENISALA SA 50 MILIJARDI FRANAKA DA
PRIMIRI TRŽIŠTE, PA NI TO NIJE BILO DOVOLJNO,
VEĆ JE DOGOVORENO PREUZIMANJE SA NJIHOVIM
RIVALOM UBS. A ONDA SU I ONI 'PREKRŠILI' JEDNU
OD KLJUČNIH TRŽIŠNIH MAKSIMA I VLASNICIMA
OBVEZNICA AUTOMATSKI OTPISALI DEO KAPITALA,
UMESTO DA SU TO PRVO UČINILI VLASNICIMA
OBIČNIH AKCIJA**

bila specifična banka, sa stotinama hiljada klijenata iz samo dva segmenta - IT startapa i sa njima povezanih lica i fondova, među kojima pri tome informacije mogu cirkulirati, zahteva da se uprava banke zapita treba li ipak da obezbedi značajno veću likvidnost nego 'regularna' banka. Pravilo je da, ako postoji suviše velika koncentracija rizika, utoliko kapital i likvidnost takvih banaka mora biti ekstremno velika, upravo zbog ovakvih situacija koje se mogu dogoditi. Nažalost, takve 'crvene zastavice' su ignorisane – objasnio je profesor Đukić.

**Kako
je novac
otišao "junacima"
hipotekarne krize**

Desilo se, takođe, još nešto što ukazuje na buduća kretanja u globalnom finansijskom sektoru. Naime, milijarde dolara depozita iz SVB i Signature

FOTO: FREPIK

FOTO: FREEPIK

‘preselile’ su se u najveće banke u SAD.

Štaviše, prema pisanju Financial Times, više od 286 milijardi dolara prelilo se u fondove tržišta novca u dve nedelje posle kolapsa SVB i Signature banke. Goldman Sachs preuzeo je skoro 52 milijarde dolara, JPMorgan skoro 46 milijardi dolara, a Fidelity je zabeležio priliv od skoro 37 milijardi dolara.

Đukićev zaključak je da sami klijenti takve banke doživljavaju kao one koje će država sigurno spašavati, šta god da se desi.

- Takve banke sada imaju gotovo ‘prirodni monopol’, a koncentracija je tolika da idemo ka tome da će pet-šest igrača

BANK RUN U SRBIJI 2008. GODINE

ANALITIČARI NARIKAČE, NEODGOVORNI MEDIJI I BANKE KOJE SU OSTALE BEZ MILIJARDU EVRA DEPOZITA

Na portalu Narodne banke Srbije i dalje može da se nađe govor nekadašnjeg guvernera Radovana Jelašića održan 4. decembra 2012. godine. Njegove poruke i upozorenja zvuče vrlo sveže i aktuelno, i to zato što su upućene u osvit krize koja je uskoro dobila ime “Svetska finansijsko-ekonomska kriza” i nadimak - SEKA.

- Tek što su se smanjili inflatorni pritisci u obliku pada cena naftnih derivata i hrane, dočekao nas je novi, još veći izazov. Svetska finansijska tržišta potresaju turbulencije nezapamćenih razmera, koje su i na Srbiju već ostavile traga, a tek će ga ostaviti u 2009. godini – upozoravao je Jelašić na samom kraju 2008. a našao je za shodno i da objasni “zašto ne spava noću”.

- Izveštavanje medija - nestručno, senzacionalističko i polovično prenošenje informacija u Srbiji znatno je doprinelo tome da su naši građani podigli iz banaka procentualno više novca nego u zemljama u kojima država ulazi sa desetinama milijardi evra pomoći i gde je adekvatnost kapitala tri puta manja nego u Srbiji! Mediji se trenutno utrkuju u prenošenju loših ekonomskih vesti i pokušavaju da ubede javnost da je ‘sve isto’, iako svi znaju da ništa nije isto kao pre dve decenije! – govorio je tada Jelašić.

Dva meseca ranije, na okruglom stolu Ekonomist medija grupe (EMG), deo analitičara nazvao je “narikačama” čija se “nijedna od katastrofičnih prognoza neće ostvariti”, a da će građani koji povuku uloge izgubiti 12-13 odsto kamate na štednju, odnosno 100 evra zarade na 10.000 evra uloga. “Hoće li im oni vratiti izgublenu dobit?”, pitao je tada Jelašić.

Jedan od prozvanih analitičara, pokojni ekonomista Miroslav Prokopijević, ovako je 24. oktobra 2008. godine za “Peščanik” objasnio zašto stoji iza svojih ocena i procena.

- Nije Srbija jedina zemlja u kojoj se podižu ulogi, podižu se i u Americi, podižu se u Mađarskoj i to mnogo više, a ovo je samo pokazatelj jedne pogrešne reakcije. Prvo je država užasno zakasnila, i oko finansijskih tržišta, a onda i oko garantovanja uloga. Do pre neku godinu to je bilo 5.000 dinara, pa je, kad je otkriveno u javnosti da je svota tako mala, podignuto na 3.000 evra. To je razumna suma koju naš budžet može da izdrži. Da su sad podigli na 10.000 ili maksimalno 15.000 evra, to bi svakome bilo shvatljivo, ali podići sa 3.000 na 50.000 evra – 17 puta – tako nešto nijedna zemlja nije uradila. Kako jedna mala, propala zemlja sa vrlo rđavom ekonomijom može to sebi da priušti? – pitao je tada Prokopijević.

On aludira na odluku koju je Vlada Srbije na čelu sa premijerom Mirkom Cvetkovićem donela krajem oktobra 2008. godine, kada je država povećala garanciju za štednju sa 3.000 na 50.000 evra po jednom ulogu i privremeno ukinula tri poreza.

Cvetković je, prema izjavi iz arhive portala RTV Vojvodine, predstavljajući mere Vlade za ublažavanje efekata svetske finansijske krize najavio da će porez na štedne uloge biti privremeno ukinut do kraja 2009. godine, kao i porez na kapitalnu dobit i na prenos apsolutnih prava.

Naknadno će biti razmatrano podizanje osiguranog štednog uloga i na 100.000 evra, ako za to bude potrebe, poručio je tadašnji premijer Cvetković.

- Sećam se panike i poziva na stotine ljudi koje sam dobijao, a da mnoge nisam lično poznao. Svi su tražili isti savet – šta da rade, da li da povlače novac, da li je kraj, da li je gotovo? Još su se ljutili na mene kada im nisam odgovarao, mislili su da neću da kažem i da čuvam neku veliku tajnu – priča za Biznis.rs tadašnji glavni urednik EMG, a danas nedeljnika NIN Milan Čulibrk.

Do oktobra 2008. godine SEKA je odnela bankarske gigante poput Bears Stearns, Merrill Lynch i Lehman Brothers, od kojih su poslednje dve propale u septembru 2008. godine.

Na pitanje šta je zapravo izazvalo paniku u Srbiji – izjave analitičara, potezi države ili vesti koje su stizale iz SAD i zapadne Evrope, Čulibrk odgovara da se u tom trenutku na delu pokazao – mentalitet.

- Ako vi tvrdite da je država u bankrotu, niko se neće ni okrenuti. Isto je i danas.

na svetu kontrolisati celu bankarsku industriju – ukazao je naš sagovornik.

Lekcijama koje se mogu naučiti ili obnoviti zahvaljujući prolećnoj “mini bankarskoj krizi” ni tu nije kraj.

- SVB je školski primer kako se loše upravlja kamatnim rizikom. Zašto? Imate simultano dejstvo drastičnog pada cena obveznica koje su oni imali u svom portfelju, a zbog rastućih kamatnih stopa, pa potom i stampedo štediša koje hoće da povuku depozite. Banka pokušava da proda obveznice, ali će imati enormni gubitak zato što im je cena u međuvremenu pala, a nije učinila ništa kako bi taj rizik umanjila. Regulator pri

tome odlučuje da će pokriti sve depozite čak i u takvoj, relativno maloj banci za tržište SAD. Zašto nisu dosledno rekli, onako kako se uči na elitnim američkim

univerzitetima – da cenu takvog poslovanja prvo plaćaju akcionari, pa vlasnici obveznica i veliki deponenti? Ono što je danas na stolu, sa interventnim fondom

SEĆAM SE PANIKE I POZIVA NA STOTINE LJUDI KOJE SAM DOBIJAO TE 2008. GODINE, A DA MNOGE NISAM LIČNO POZNAVAO. SVI SU TRAŽILI ISTI SAVET – ŠTA DA RADE, DA LI DA POVLAČE NOVAC, DA LI JE KRAJ, DA LI JE GOTOVO? JOŠ SU SE LJUTILI NA MENE KADA IM NISAM ODGOVARAO, MISLILI SU DA NEĆU DA KAŽEM I DA ČUVAM NEKU VELIKU TAJNU – MILAN ČULIBRK

Kada kažete da je javni dug 35 milijardi evra, bukvalno se prelazi preko toga, kao da građani neće vraćati taj novac sa kamatama. Ali, kada čuju da je propala jedna banka u SAD onda će da potrče i da izvuku svojih 5.000 evra štednje iz banke u Srbiji, da se ne bi kola slomila na njima. I džabe je njima objašnjavati da su u Srbiji osigurani depoziti do 50.000 evra, da se srpski i bankarski sistem u SAD razlikuju kao nebo i zemlja – strah je veći od svega. Koga zmija ujede i guštera se plaši – objašnjava Čulibrk.

“Ujed zmije” iz njegovog primera desio se devedesetih, kada je postojeća štednja nestala praktično preko noći, što u hiperinflaciji, što u slomu Jugoskandika i Dafimenta. Te 2008. godine, na delu je bila panika a za nju, kako ističe Milan Čulibrk, nema leka, jer ljudi često reaguju na osnovu uverenja i “mišljenja”, umesto na osnovu racionalne analize i argumenata.

Skreće pažnju, kao i Jelašić, i na krajnje neodgovorno ponašanje dela medija, među kojima je jedan poznati tabloid na naslovnoj strani objavio da će “tri banke u Srbiji propasti”, pa su čak i licitirali imenima banaka. Igrom slučaja, slična tvrdnja o “tri banke pred bankotom” nešto ranije pojavila se na tada popularnom i uticajnom onlajn forumu Elitsecurity.org. Članovi foruma “izgrdili” su osobu koja je to objavila zbog širenja opasnih glasina.

- Rezultat je bio izvlačenje više od milijardu evra štednje iz banaka u roku od nekoliko meseci, što je tada bila praktično petina ukupne štednje. Ono što je doprinelo da se situacija relativno brzo smiri je to da je novac bukvalno čar-

FOTO: MEDIA CENTAR

ter-letovima dopreman iz centrala tih banaka u Srbiju, kako bi bilo dovoljno gotovine za svakoga ko je pozeleo da podigne svoj depozit. Ne daj bože da se desilo da je deset ljudi stalo u red i da im je rečeno da para nema. Mislim da bi se desio stampedo i da bi to bio definitivni krah bankarskog sistema u Srbiji – priseća se Čulibrk.

U nekim filijalama puštali su ljude, kaže, da stoje u redu “u krug”, samo da ne bi neko stajao napolju. “Da se napravio red na ulici, kao u vreme Dafine i Jezde, to bi bio kraj”, uveren je urednik NIN-a.

Period koji je naš sagovornik jednostavno nazvao “luda vremena” završen je upravo u decembru 2008. godine, kada se panika primirila, što je konstatovao i Jelašić, ali ne bez gorčine.

- Pohvala za bankarski sektor, koji je sa stanovišta procentualnog povlačenja

depozita i u regionalnom smislu prošao kroz veliki, ako ne i najveći izazov, i to uspešno – naravno da nema – konstatovao je u decembru 2008. nekadašnji guverner.

- Rezultati su, međutim, očiti – poreski obveznik Srbije jedan dinar nije morao da uloži u banke, Narodna banka Srbije nije smanjila nivo stabilnosti bankarskog sektora, a obim obavezne rezerve na domaću štednju je ostao na nivou od 40 odsto, dok se vlasnička struktura i u praksi dokazala kao spremna da podrži banku u vremenima izazova – zaključio je Radovan Jelašić.

Do početka 2010. godine, u domaće banke vratila se gotovo sva podignuta štednja, a legli su i novi ulozi, pa je Komercijalna banka simbolično proslavila prikupljanje prvih milijardu evra depozita građana samo na svojim računima.

FOTO: MILICA RILAK BIZNISRS

ĐUKIĆ: NE TREBA PODIZATI IZNOS GARANTOVANIH DEPOZITA NA 100.000 EVRA

Tokom obraćanja javnosti sredinom marta predsednik Srbije izjavio je da su domaće banke sigurne, a finansijski sistem u izuzetno dobrom stanju, kao i da se razmišlja o povećanju garancije države za depozite u bankama sa 50.000 evra na 100.000 evra. "U narednih mesec dana donećemo odluku po tom pitanju", najavio je Aleksandar Vučić, što znači da bi odluku trebalo očekivati sredinom aprila.

- Apsolutno sam protiv podizanja garancije. Kada je 2008. godine ona podignuta sa 3.000 na 50.000 evra po deponentu, u svakoj banci radilo se o odluci koja je odražavala eho dubine velike finansijske krize i cilj joj je bio da se primire deponenti – rekao je Đukić, uz podsećanje da je svojevremeno bio angažovan na projektu uspostavljanja sistema zaštite depozita u Srbiji

i Crnoj Gori, u sklopu projekta koji je finansirala EU – Policy and Legal Advice Centre (PLAC).

- Zaključak tog projekta, koji je urađen 2003. godine, bio je da je ključno zaštititi male štediške – što znači pokriće 80-90 odsto broja depozita i 20 odsto ukupnog iznosa depozita. Isto važi i danas. Cilj sistema zaštite depozita jeste da se male štediške obezbede, da ne moraju da brinu šta će se desiti u bankarskoj industriji i da se ne desi da ostanu bez štednje koja njima znači sve. Svi ostali – krupne štediške, oni koji kalkulišu kamatnim stopama, investiraju, sele se iz jedne banke u drugu, apsolutno ne mogu i ne smeju biti predmet pokrića, zato što se time opet produkuje širenje hazardnog morala u bankarskoj industriji. Oko 43 odsto devizne štednje se odnosi na uloge od 10.000 do 50.000 evra. To je dokaz da nema razloga da se garantovani iznos povećava, jer bi tako štitili one koji imaju mnogo novca i koji bi trebalo bi da znaju kako da njime upravljaju. Ako ne znaju, neka plate konsultante – savetuje profesor Đorđe Đukić.

i preuzimanjem imovine SVB stvara ambijent moralnog hazarda koji je fatalan jer favorizuje i nagrađuje one koji su se ponašali neoprezno, ulazeći u visokorizična ulaganja u cilju sticanja natprosečnih profita – naglasio je Đukić.

Podseća da u mnogim državama – ali ne i u Srbiji – manje kapitalizovane banke plaćaju višu premiju osiguranja, pa se zalaže da se i kod nas primeni to pravilo.

- Treba smanjiti premiju za zaštitu depozita onima koji imaju visoku kapitalnu bazu, a preuzimaju manji rizik u poslovanju, a ne da stopa premije bude

linearna, kao sada u Srbiji, bez obzira na to da li je banka malo iznad minimuma koji propisuje Narodna banka Srbije ili ima adekvatnost kapitala, recimo, iznad 30 odsto. To bi značilo da bi, kada nastane kriza i mora da se interveniš iz tog fonda, više plaćali oni koji su rizičnije poslovali, a najmanje bi plaćali oni koji su dobro upravljali rizikom po cenu nižeg profita. Ne može se u isto vreme obezbeđivati visok profit akcionarima, uz visok rizik poslovanja, mala rezervisanja za potencijalne gubitke i mali kapital, a bez velikog rizika da banka

zapadne u nelikvidnost i nesolventost – to bi bila bankarska alhemija – ističe Đukić i objašnjava kako iz krize može da "ispliva" i banka koja ulazi u visokorizične projekte da bi ostvarila visoke profite.

- Ako uprava drži do sopstvene reputacije, a banka ima visoku kapitalnu bazu i visoka rezervisanja u odnosu na prosek bankarskog sektora zemlje, ona može munjevito da pošalje signal tržištu da je sposobna da pokrije gubitke i primiri tržište, i tako spreči da deponenti 'jurnu' da podižu depozite. Jedina situacija u kojoj nema leka i država mora da ubri-

zgava likvidnost je panika na tržištu, što je odgovornost regulatora, jer nisu dobro kontrolisali one koji su prosečni ili loši – objašnjava Đukić.

Mogući poremećaji na tržištu obveznica

Dobar primer za takav scenario je, kako ističe naš sagovornik, ono što se desilo sa Credit Suisse.

- Švajcarska centralna banka je intervenisala sa 50 milijardi franaka da primiri tržište, pa ni to nije bilo dovoljno, već je dogovoreno preuzimanje sa njihovim rivalom UBS. A onda su i oni 'prekršili' jednu od ključnih tržišnih maksima i vlasnicima obveznica automatski otpisali deo kapitala, umesto da su to prvo učinili vlasnicima običnih akcija. Te obveznice su činile 28 odsto kapitala Credit Suisse. Na papiru, a i prema Bazel III regulativi, to je u redu, ali bi prirodno bilo da se prvo otpiše kapital akcionara, pa tek onda držalaca obveznica. Bojim se da će takav presedan napraviti veliku pometnju na tržištu obveznica, ali transakcija sa UBS je završena – kaže profesor Đukić.

Objašnjavajući zašto smatra da treba pažljivo motriti na tržište obveznica, on predočava podatke o učešću obveznica u kapitalu nekih od najvećih evropskih banaka.

- U Societe Generale obveznice čine 20,7 odsto kapitala, u Deutsche Bank 17,7 odsto, Intesa Sao Paolo 17,6 odsto. Tržište obveznica će zbog Credit Suisse scenarija doživeti novi poremećaj, jer će se investitori zapitati – da li ja uopšte da ulazim u obveznice kada je već prekršen princip da prvo treba otpisati kapital akcionara? – naglašava profesor Đukić.

Prema njegovoj proceni, inflacija neće biti suzbijena toliko brzo koliko to očekuju optimisti među analitičarima što, kako kaže, znači da ćemo živeti u eri rasta kamatnih stopa.

- Posledica toga je da će vrednost portfelja obveznica sve više i više da pada, što opet znači da pod udarom neće biti samo banke, već i penzijski fondovi i druge institucije koje su ulagale u te hartije, a to je cena koju plaćamo za period nultih kamatnih stopa, 'poklone' kroz kredite i zaduživanje država na potpori nečega što je bilo potpuno van normalnih ekonomskih principa i racionalne alokacije resursa – poručio je Đukić.

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Šta se na kraju desilo sa SVB i Credit Suisse

Kolapsi SVB i Signature banke kojima smo svedočili predstavljaju ogroman neuspeh u nadzoru nad bankama naše zemlje. Oni kojima je povereno da usvajaju regulativu 'spalili' su na desetine zaštitnih mera koje su imale za cilj da spreče rizično ponašanje banaka, rekla je američka senatorka Elizabet Voren tokom saslušanja Kongresnog odbora za bankarstvo SAD, održanog 28. marta.

Voren svakako svojom porukom aludira na odluku donetu tokom administracije Donalda Trampa, na koju je za Biznis.rs ukazao broker i berzanski analitičar Vladimir Đukanović, poznat i kao "srpski vuk sa Wall Streeta".

- Tramp je pristao na nagovore svojih prijatelja iz bankarskog sektora i povećao granicu za 'definisanje' velikih banaka na čak 250 milijardi dolara, time značajno smanjujući broj banaka koje su u obavezi da prolaze kroz redovne stres-testove – objasnio je Đukanović.

AKO SE ISPOSTAVI, A VEROVATNO HOĆE, DA STEČAJNA MASA SVB NIJE DOVOLJNO VELIKA DA SE POKRIJU IZDACI ZA NEOSIGURANE DEPONENTE, DESIĆE SE ONO ZBOG ČEGA JE KREIRANA BAZEL III REGULATIVA I ŠTO JE REČENO DA SE VIŠE NEĆE DESITI POSLE VELIKE FINANSIJSKE KRIZE – TERET ĆE SE OPET DELOM PREVALITI NA PORESKE OBVEZNIKE – ĐORĐE ĐUKIĆ

FOTO: FREEPIK

Slabosti SVB banke su, međutim, bile toliko očigledne da je Fed, prema mišljenju brojnih eksperata, trebalo daleko ranije i oštrije da reaguje. O tome je upravo na sednici Kongresnog odbora za bankarstvo svedočio potpredsednik Feda zadužen za superviziju Majkl Bar, koji je ispričao da je rukovodstvu SVB još krajem 2021. godine skrenuta pažnja u vezi sa upravljanjem rizicima kada je reč o likvidnosti, ali da je reakcija uprave bila previše spora.

- Priča o SVB je klasična priča o lošem upravljanju – rekao je senatorima Bar, čiji bi izveštaj o slomu omiljene banke tehnoloških startapa trebalo da bude objavljen 1. maja.

Odgovarajući na pitanja tokom saslušanja, Bar je rekao i da Fed nije testirao SVB 2022. godine, uz objašnjenje da stres-test nije primarni način na koji regulatori testiraju rizik koji sa sobom nosi rast kamatnih stopa. Napomenuo je, međutim, da bi takva vrsta stres testa ipak bila korisna u budućnosti.

U međuvremenu je First Citizens Bank kupila veći deo SVB, a procenjuje se da će njen kolaps napraviti minus od 20 milijardi dolara u američkom Fondu za osiguranje depozita.

Sa druge strane okeana, tokom prvog vikenda u aprilu objavljeno je da je pokrenuta zvanična istraga o preuzimanju Credit Suisse od strane UBS, dok je kancelarija državnog tužioca saopštila da istražuje potencijalne povrede zakona od strane vladinih zvaničnika, regulatora i rukovodilaca u dve banke koje su sredinom marta "dogovorile" hitno spajanje tokom vikenda, u transakciji koja je više ličila na sklapanje braka na silu nego sporazum dve globalno značajne finansijske institucije.

Mediji širom sveta ocenili su da su švajcarska vlada i bankarski regulator "prisilili" UBS na preuzimanje Credit Suisse za oko 3,3 milijarde dolara, što je znatno ispod njene tržišne vrednosti. Preuzimanje je, inače, usledilo pošto je postalo jasno da kredit švajcarske centralne banke od 50 milijardi franaka za Credit Suisse nije uspeo da zaustavi dramatičan pad cene akcija. Poslednja vest, pre nego što je ovaj broj Biznis.rs otišao u štampu, bila je da UBS razmatra otpuštanje 30 odsto zaposlenih.

 MILICA RILAK

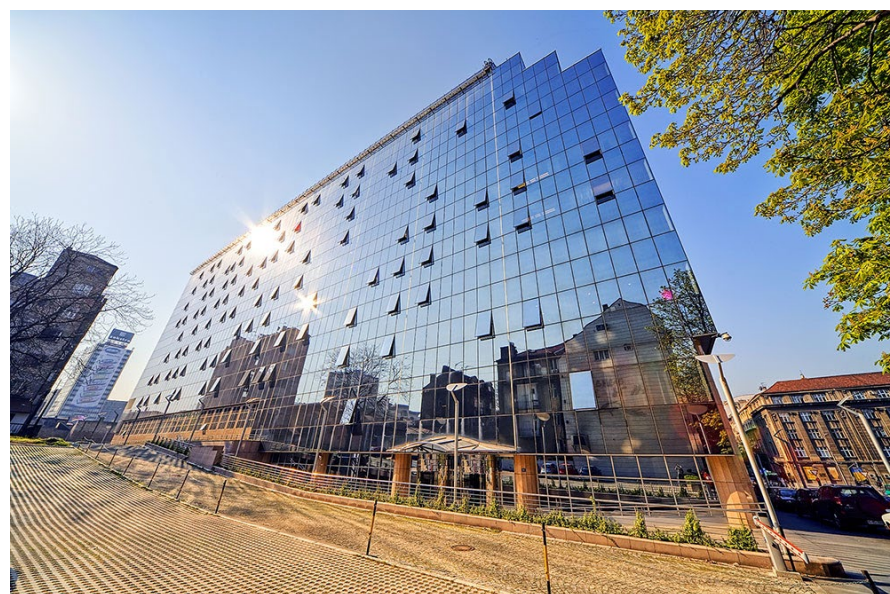

FOTO: NBS

ATLANTIK SD

Đure Daničića 135/1/3 11300 Smederevo
066/552 61 99
tracko89smederevo@yahoo.com

IZGRADNJA
I POPRAVKA
VODOVODNIH I
KANALIZACIONIH
INSTALACIJA SA
OTPUŠENJEM I
SNIMANJEM

PEKARA PÉKSÉG
Beli golub
SINCE 1969

Karadordev Put 67
24000 Subotica
061/1706983 062/789714
beligolub24@hotmail.com

SIGNALI SA TRŽIŠTA NEKRETNINA ZNAČAJNI SU ZA CELU PRIVREDU

INDEKS ODNOSA CENA NEKRETNINA I ZARADA U SRBIJI UKAZUJE NA TO DA JOŠ IMA PROSTORA ZA RAST CENA STANOVA U NOVOGRADNJI, ALI SU U OKOLNOSTIMA RESTRIKTIVNE MONETARNE POLITIKE I POSLEDIČNOG RASTA KAMATA NA KREDITE BROJNI POTENCIJALNI KUPCI OSTALI "VAN IGRE" ZBOG RIGOROZNJIH USLOVA ZADUŽIVANJA, PA TRAŽNJA POLAKO JENJAVA. ČINI SE DA INVESTITORI, MEĐUTIM, ZA SADA NE SMANJUJU SVOJU AKTIVNOST U ZNAČAJNIJOJ MERI, IAKO ZVANIČNA STATISTIKA BELEŽI PAD GRAĐEVINSKE AKTIVNOSTI OD 10 Odsto U 2022. GODINI

Kada je reč o domaćem tržištu nekretnina, a posebno stanova, ono što najviše privlači pažnju je rast obima novčanih sredstava i rast broja kupoprodajnih ugovora. Količina novca na tržištu nepokretnosti je u prethodnoj godini bila čak za 90 odsto veća nego pre izbivanja pandemije, odnosno povećana je sa četiri milijarde evra u 2019. na 7,6 milijardi evra u 2022. godini. Pri tome, treba primetiti da je u istom periodu broj kupoprodajnih ugovora takođe porastao, ali u daleko manjoj meri (33,7 odsto). Ove cifre odnose se na celokupno tržište nekretnina, a udeo stanova je oko 55 odsto, kaže u intervjuu za Biznis.rs vanredni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i direktor Fondacije za razvoj ekonomske nauke (FREN) Dejan Molnar.

On napominje i da tržište nekretnina globalno, a pogotovo u Srbiji, pokazuje izuzetnu otpornost na krizu i da smo svedočili dinamičnom i ekstremnom rastu cena kuća i stanova širom Evrope tokom pandemije korona virusa. Međutim, u trećem kvartalu 2022. godine rast cena stanova i kuća u EU usporava, a u nekim državama dolazi i do pada cena nepokretnosti, dok u Srbiji to i dalje nije slučaj.

Od izbivanja pandemije do danas, upravo zbog rasta cena nekretnina, u našoj zemlji sve vreme se postavljaju dva pitanja – da li se radi o "balonu" i kada će cene kvadrata pasti? Zašto je teško odgovoriti na ta pitanja?

- Pre svega, zbog kompleksnih faktora koji deluju kako na strani tražnje, tako i na strani ponude. Oni koji su pokušali da

odgovore na to tokom proteklih nekoliko godina su uglavnom grešili, tako da i danas bilo kakve procene treba uzimati sa velikom rezervom i isključivo kao indikativne. Možda bismo se, u potrazi za odgovorima, mogli pozvati na teoriju iz te oblasti.

Jedan od pokazatelja koji se koristi prilikom ispitivanja prisustva „naduvanih“ cena na tržištu nekretnina (stanova) je količnik prosečne cene stana površine 60 m² i prosečne godišnje neto zarade (Price-to-Income Ratio). Ovaj indeks zapravo ukazuje na to koliko godina stanovnik jedne zemlje ili grada treba da radi kako bi kupio novoizgrađenu stambenu jedinicu prosečne površine (60 m²). Što je ovaj indikator veći cene su „naduvanije“ i obrnuto – što je manji građani jednostavnije mogu da postanu vlasnici stanova.

Standardni međunarodni „prag“ za ovaj pokazatelj je vrednost između četiri i šest, tako da u situacijama kada on iznosi preko šest postoje indicije o prisustvu „balona“ cena na tržištu stanova. Ipak, ovaj opšti kriterijum treba uzeti sa određenom rezervom. Važnije je porediti trenutnu vrednost indeksa sa višegodišnjim prosekom (svojevršnim standardom) za istu državu ili grad. Ako je ona niža od višegodišnjeg proseka, može se očekivati dalji rast cena stanova. Obrnuto, verovatno je da će doći do snižavanja cena stanova u slučajevima kada je trenutna vrednost ovog pokazatelja iznad višegodišnjeg proseka.

Prema zvaničnim podacima o ceni kvadrata u novogradnji i prosečnoj zaradi u Srbiji, taj indeks u 2022. godini iznosi 14. Njegova prosečna vrednost

tokom perioda 2013-2019. bio je 15,7. Proizilazi da, uprkos već izuzetno visokim cenama novoizgrađenih stanova, ima prostora da se one uvećaju. Zanimljivi su i rezultati po gradovima. Recimo, taj indeks za grad Zrenjanin ukazuje da ima prostora za još oko 10 odsto rasta cena, uzimajući u obzir dugoročni trend odnosa prosečnih zarada i cene kvadrata.

Koliko na domaće tržište nekretnina utiču inflacija i rast kamatnih stopa?

- Kada analiziramo kretanja na tržištu nekretnina, moramo uzeti u obzir najnovije okolnosti, odnosno restriktivnu monetarnu politiku (povećanje kamatnih stopa) koja se koristi sa ciljem da se obuzda inflacija. U tom smislu, naši pogledi su usmereni ka Evropskoj centralnoj banci jer su kod nas stambeni, a i drugi dugoročni krediti, indeksirani u evrima i vezani su za euribor.

Što se tiče indeksiranih zajmova, čak 85 odsto plasiranih sredstava (oko pet milijardi evra) se odnosi na stambene kredite, koji su po prirodi stvari dugoročni. U Srbiji ima oko 152.000 dužnika koji otplaćuju ovu vrstu duga, što znači da toliko porodica danas oseća posledice rasta kamatnih stopa. Pre godinu dana kamatna stopa za stambeni zajam je iznosila oko 2,5 odsto, dok je usled povećanja referentne kamatne stope i euribora danas ona duplo veća i iznosi oko 5,1 odsto. Stoga značajan broj potencijalnih kupaca stanova ostaje „van igre“ – ne može tako lako da dođe do kredita. Banke su rigoroznije prilikom odobravanja zajmova, uslovi kreditiranja su lošiji i daleko više opterećuju mesečna prima-

STABILNOST RASTA VAŽNIJA JE OD NJEGOVE BRZINE

- Visina stope rasta je nesumnjivo važna, ali smatram da je za Srbiju važnije da u dužem vremenskom periodu imamo održivu i stabilnu stopu privrednog rasta. Nažalost, mnoge zemlje, pa i naša, beleže velike oscilacije kada je reč o visini godišnje stope rasta BDP-a. To nije dobro jer utiče na percepciju ekonomskih aktera, stvara određeni stepen neizvesnosti i nestabilnosti, a to su najveći protivnici privrednog rasta. Za kvalitetan i održiv rast i relativno visoku i željenu stopu privrednog rasta važan je opšti investicioni ambijent, atmosfera izvesnosti i predvidivosti. Mi smo 2021. godine zabeležili rast BDP-a od 7,5 odsto, pa potom 2,3 odsto u prošloj godini. Bio bih srećan ako rast BDP-a u ovoj godini bude između dva i tri odsto.

Živimo u svetu u kome se govori o milenijumskim ciljevima, ali zapravo su važni "milimetarski" ciljevi – da svakoga dana napravimo korak unapred. Tako i naša privreda treba da svake godine u kontinuitetu stvara stabilan napredak. Izražene oscilacije godišnjih stopa rasta BDP-a kojima svedočimo neretko su pokazatelj neadekvatne privredne strukture ili drugih slabosti koje su "ugrađene" u tu privredu – zaključuje profesor Molnar.

nja i samim tim ovaj segment tražnje za stanovima polako jenjava. Da je tako, možda svedoči i podatak da je broj kupoprodajnih ugovora porastao za samo tri odsto, što znači da rast usporava, gubi na snazi.

Međutim, bez obzira na usporavanje dinamike realizovanih kupoprodaja, investitori za sada ne smanjuju svoju aktivnost ili barem nemaju to u planu da urade, ako je suditi po podacima Republičkog zavoda za statistiku o broju izdatih građevinskih dozvola i završenih stanova.

Šta kaže statistika?

- Broj završenih stanova u 2021. godini bio je za 14 odsto veći nego u 2020, a za 14 odsto je povećan broj izdatih građevinskih dozvola u 2022. u odnosu na 2021. godinu. Stoga, može se očekivati da će se i u narednom periodu broj novih stanova povećavati sličnom dinamikom. Iako je nezahvalno prognozirati šta će se dešavati u 2023. godini na ovom tržištu, očigledno je da planovi za izgradnju postoje. Uz povećanu ponudu i nešto niži nivo tražnje, možda ima razloga za pretpostavku da bi moglo da dođe do "hlađenja".

U isto vreme, moguće je da će geopolitičke okolnosti i rast kamatnih stopa, koji generalno negativno deluje na investitore, uticati na to da se stane sa gradnjom u određenom trenutku.

Da li su već vidljive naznake takvog trenda, s obzirom na to da je u 2022. godini zabeležen pad u građevinskoj industriji?

- Određeni podaci ukazuju na to da građevinska aktivnost usporava i da se uslovi poslovanja pogoršavaju, a postoji više pokazatelja po kojima to može da se prati. Zvanična statistika to uglavnom utvrđuje na osnovu vrednosti izvedenih građevinskih radova i, ako se gleda taj pokazatelj, građevinska industrija je na nivou 2022. godine zabeležila pad od blizu 10 procenata u odnosu na 2021. To je zaista mnogo i postoji "osećaj" da taj pad nije tako veliki, ali zvanična statistika govori da jeste. Zato treba biti obazriv, jer u toj delatnosti ima dosta preduzeća čije poslovanje nije u zvaničnim tokovima. Sa druge strane, u građevinskoj industriji prisutni su blagi rast zaposlenosti i zarada, pa se čini da sve i dalje dobro funkcioniše. Ipak, podaci nam govore da je rast broja zaposlenih daleko manji nego što je bio u prethodnom periodu – dakle, opet govorimo o "usporavanju rasta".

Često se kao pokazatelj građevinske aktivnosti prati dinamika proizvodnje cementa. U 2022. godini rast proizvodnje cementa je bio minimalan – samo 0,6 odsto u odnosu na 2021. godinu, što je najmanji godišnji rast još od 2013. godine. Treba, takođe, imati u vidu da javne investicije nisu bile male, kapitalni rashodi iz budžeta su u 2022. bili 7,2 odsto BDP-a. Srbija nekoliko godina unazad značajan deo budžeta izdvaja za javne investicije, što je dobro, a ono što bi trebalo poboljšavati u narednom periodu je ocenjivanje efikasnosti tih ulaganja, uvođenje jasnijih kriterijuma prilikom odabira projekata i njihovog rangiranja po prioritetnosti. Drugim rečima, treba više pažnje usmeriti na objektivnu analizu isplativosti tih ulaganja sa stanovišta privrede kao celine.

U kontinuitetu treba procenjivati koliko jedan dinar investicija iz javnih izvora nama donosi direktnih i indirektnih koristi. Mislim da je to jako važno kako bi se ulaganja koja država realizuje iz budžeta učinila što racionalnijim na nivou privrede kao celine.

Koliko će sektor nekretnina i građevinarstvo igrati važnu ulogu ove godine kada su u pitanju privredni rast i privlačenje stranih, odnosno plasman domaćih investicija?

- Ono što će se dešavati u sektoru građevinarstva značajno je za ukupnu stopu privrednog rasta, zato što u strukturi BDP-a građevinarstvo učestvuje sa preko sedam procenata, dakle gotovo isto kao poljoprivreda, a nešto više nego IT sektor. Takođe, strane direktne investicije

su nesumnjivo važne za našu ekonomiju, a bez njihovog dotoka ni stopa rasta našeg BDP-a ne bi bila tolika kolika jeste. Međutim, mislim da smo se posle 2000. godine prilično oslonili na dotok kapitala iz inostranstva, a da su zanemarene domaće investicije.

Ulaganja domaćih privrednika nikada nisu dostigla maksimalan (potencijalni) nivo, a ako hoćete stabilnu i održivu stopu privrednog rasta, potrebne su i strane i domaće investicije. Kao čovek koji hoda na dve noge, tako i naša privreda, bez obe vrste ulaganja neće moći da napreduje brzinom kojom bismo želeli i koja je potrebna za "sustizanje" zemalja centralne i istočne Evrope.

Bilo bi dobro da se investicije domaćeg privatnog sektora povećaju, a za to je potrebna odgovarajuća podrška kreatora javnih politika, ali i poboljšanje opšteg privrednog i investicionog ambijenta - kvalitetniji institucionalni okvir, veća efikasnost pravosuđa, vladavina prava, manje korupcije...

Koji su glavni rizici kada govorimo o investicijama?

- Kada je reč o rizicima za priliv investicija, prvi i osnovni danas potiče iz neekonomskog okruženja – to su geopolitička previranja, poput događaja u Ukrajini koji u trenutku mogu da promene ekonomske tokove. Takođe, živimo u vremenu visoke inflacije, koja istina beleži prve znake usporavanja u SAD i EU, ali u našoj zemlji i dalje raste – u februaru je dostigla nivo od 16,1 procenata. Naša zemlja je, opet, izuzetno vezana za tržište EU, sa zemljama članicama obavljamo najveći deo spoljnotrgovinske razmene. Ekonomska situacija i tokovi u EU će u velikoj meri determinisati performanse naše privrede, jer i najveći deo stranih investicija u Srbiju dolazi iz tih zemalja.

Investicije u 2023. godini biće, takođe, posledica nekih odluka donetih tokom prethodnih godina, pa će doći do završetka nekih započetih projekata. Ako je suditi prema cifri koja se pojavljuje u medijima, da je do polovine marta vrednost SDI dostigla iznos od oko 670 miliona evra, mogli bismo da kažemo da bi, ako ne dođe do nekih velikih previranja, i u 2023. godini mogli da računamo na visok priliv SDI, čiji se udeo u BDP-u naše zemlje već godina ma kreće na nivou od oko sedam odsto.

 MILICA RILAK

PAZITI NA POTENCIJALNI RAST UDELA NPL KREDITA

- Tokom prolećne "mini finansijske krize" svedočili smo povratku politike davanja kredita za likvidnost bankama, odnosno spasavanju finansijskog sektora. Ako bi se ponovio scenarij spasavanja banaka kao tokom velike svetske finansijske krize, sa slivanjem ogromne količine novca u finansijski sistem, to bi moglo da dovede do potiranja efekata restriktivne monetarne politike vođene u borbi protiv inflacije proteklih meseci. Takođe, kao neko ko je 2008. radio u bankarskom sektoru, sećam se da se povlačenje depozita kao problem u našim bankama pojavljuje kao fenomen 2008. godine, dok pitanje loših i nenaplativih kredita (NPL) ne postaje goruće sve do 2011. godine. Trenutno svi u svetu pričaju o tome kako je sistem stabilan, ali ono što se sada događa – visoka inflacija, pad realnog dohotka, pad kupovne moći, teži dolazak do novih zajmova – takođe može dovesti do lančane reakcije. Problemi u otplati pozajmica neće se desiti za mesec dana, ali će, ukoliko je pad dve američke i jedne švajcarske banke bio početak krize, rast uдела NPL-ova i poteškoće u otplati sigurno doći na dnevni red – ocenjuje Dejan Molnar.

ŽELIMO DA STIGNEMO DO TRI I PO MILIONA PUTNIKA

POSLE DVE TEŠKE GODINE ZA PUTNIČKU AVIJACIJU, TOKOM PRETHODNE SMO ZABELEŽILI ZNAČAJAN NAPREDAK U POSLOVANJU. AIR SERBIA JE U 2022. GODINI PREVEZLA UKUPNO 2,76 MILIONA PUTNIKA U REDOVNOM I ČARTER-SAOBRAĆAJU, ŠTO JE ZA 73 ODSO VIŠE U ODNOSU NA 2021. UBRZANO RADIMO NA DALJEM RAZVOJU POSTOJEĆIH PARTNERSTAVA, A USKORO OČEKUJEMO DA ĆEMO MOĆI DA OBJAVIMO I JEDNO NOVO SA AVIO-KOMPAIJOM IZ SEVERNE AMERIKE. TAKOĐE, TOKOM NEDAVNE POSETE RUKOVODSTVA NR KINI DOGOVORILI SMO NOVO KOD-ŠER PARTNERSTVO SA HAINAN AIRLINES-OM

Tokom pandemije korona virusa, počev od marta 2020. godine, pružali smo pomoć našoj državi i njenim građanima u borbi protiv kovid-a tako što smo obavili više od 200 repatrijacionih i evakuacionih letova kojima smo vraćali građane njihovim kućama, ali i kargo letove kojima smo dopremali preko potrebnu medicinsku opremu i materijale. Međutim, mi smo taj period smanjenog obima saobraćaja istovremeno iskoristili i da bismo transformisali kompaniju u efikasniji sistem, koji je bolje prilagođen izmenjenim uslovima na tržištu. U okviru tog procesa implementirani su novi sistemi i tehnologije, koji su nam pomogli da spremno dočekamo period slabljenja pandemije, sa ukidanjem tadašnjih ograničenja u putovanjima i paralelnim rastom potražnje u oblasti putovanja avionom. Ti reorganizovani resursi i novi sistemi bili su nam od velike pomoći i u planiranju ambicioznog rasta, pre svega u dva segmenta na tržištu koja su se pokazala najstabilnijim tokom pandemije – turističkim putovanjima (leisure) i putovanjima u cilju posete prijateljima i rođacima (VFR – visiting friends and relatives), odnosno kretanju dijaspora.

Ovako Jirži Marek, generalni direktor kompanije Air Serbia, opisuje poslovanje nacionalnog avio-prevoznika u proteklom periodu. U intervjuu za Biznis.rs on govori i o rekordnom broju putnika, širenju flote i planovima za zapošljavanje na jugu Srbije, kao i o rekonstrukciji beogradskog aerodroma i značaju nacionalne avio-kompanije za celokupnu srpsku ekonomiju.

- Kombinacija snažnog rasta broja putnika, daleko bržeg u odnosu na evropske proseke, kao i značajnog sma-

njenja operativnih troškova usled sprovođenja mera konsolidacije, rezultirali su efikasnijim poslovanjem i ostvarenim prvim profitom od izbijanja pandemije korona virusa. Sve navedeno pratilo je i znatno povećanje mreže destinacija i posledični rast obima saobraćaja. Mislim da je dobar preliminar- ni finansijski rezultat u prošloj godini pravi pokazatelj sposobnosti kompanije da brzo reaguje i prepozna prilike za oporavak i rast.

Kako je izgledao rad vaše avio-kompanije u protekle tri godine? Koliko se avio-saobraćaj oporavio od 2020. godine i kakva je trenutno poslovna klima na avio-tržištu?

- Obavljanje avio-saobraćaja tokom pandemije bilo je izuzetno otežano i složeno usled konstantnih promena eksternih faktora, kao što su pre svega različita ograničenja u putovanjima. Tokom pandemije građani Srbije nisu mogli da uđu u veći broj zemalja članica Evropske unije, pa je stoga Air Serbia bila daleko više pogođena pomenutim ograničenjima nego što je to bio slučaj sa drugim evropskim avio-kompanijama. Međutim, mi smo i u takvim uslovima uspevali da nadmašimo njihove rezultate, najčešće zahvaljujući efikasnom procesu odlučivanja, izuzetno agilnom pristupu i veoma brzom prilagođavanju promenama koje su se dešavale na tržištu.

Za vreme pandemije pokretali smo čak i neke nove destinacije – kao što je, na primer, Oslo. Reagovali smo ekspeditivno i fleksibilno kada god bi nam se ukazala neka dobra prilika na tržištu i zahvaljujući tome postizali smo natprosečne rezultate u okviru naše industrije. Posle dve teške godine za

putničku avijaciju, tokom prethodne smo zabeležili značajan napredak u poslovanju. Air Serbia je u 2022. godini prevezla ukupno 2,76 miliona putnika u redovnom i čarter-saobraćaju, što je za 73 odsto više u odnosu na 2021. Po broju prevezenih putnika u prošloj godini približili smo se na samo dva procentna poena do rekordne pretpandemijske 2019. godine, što je jedan od najboljih rezultata za taj parametar na evropskom nivou. Od jula 2022. do danas, devet meseci uzastopno, beležimo rekordne mesečne rezultate u broju prevezenih putnika. Dakle, posmatrano na mesečnom nivou, od jula prošle godine mi beležimo istorijski najbolje rezultate od 2013. godine, odnosno od kada kompanija posluje pod današnjim imenom, i već smo premašili pretpandemijske brojeve putnika.

Koliko aktuelna geopolitička situacija utiče na rad kompanije Air Serbia?

- Svaka vrsta finansijske ili geopolitičke krize ima momentalni efekat na avijaciju, a tada pre svega bude pogođena potražnja. Pogotovo je nedavni razvoj događaja podstakao rast cena goriva na globalnom nivou, što kao i uvek rezultira rastom cena avio-karata i na kraju lanca utiče na putnike.

Kako ocenjujete trenutno poslovanje i kako vidite perspektivu u narednom periodu? Air Serbia je najavila širenje operacija u Nišu i nova zapošljavanja.

- I pored veoma ambicioznog rasta operacija u 2022. godini, mi smo istovremeno planirali i dalji rast za 2023. godinu. Godinu smo započeli izuzetno pozitivnim trendom i trenutno beleži-

mo rast broja putnika čak i u odnosu na pretpandemijske nivoe. Dostigli smo i prestiglu naše istorijski rekordne rezultate po pitanju ukupnog broja putnika, ali i kada je reč o faktoru popunjenosti putničke kabine (load factor). U ovom trenutku smo uvereni da će 2023. godina nadmašiti naša prvobitna očekivanja, koja su inače bila vrlo ambiciozna.

Želimo da kontinuirano razvijamo naše prisustvo na teritoriji čitave Srbije, kao i da unapređujemo uslugu koju pružamo korisnicima. Kao društveno odgovorna kompanija i jedan od najpoželjnijih poslodavaca, cilj nam je da pružimo podjednaku priliku svim građanima Srbije i da im budemo dostupni u mestima u kojima žive. Postoje pojedine funkcije i pozicije u okviru kompanije koje ne moraju nužno da budu na mestu gde se odvija saobraćaj i mi smo, imajući to u vidu, na jugu Srbije pokrenuli proces razvoja dodatnog centra za podršku putnicima. S obzirom na to da smo bili oduševljeni brojem i kvalitetom kandidata koji su nam se prijavili, odlučili smo da udvostručimo broj novih kolega koji smo inicijalno planirali za naš Kontakt centar, ali i da širimo naše prisustvo u vidu nekih dodatnih pozicija za koje smo našli dobre kandidate u Nišu i okolini.

Pored tog zapošljavanja na jugu Srbije, u februaru smo pokrenuli konkurs za nove članove naše kabinske posade, najveći za proteklih pet godina. Aktuelna ekspanzija naše mreže destinacija sa preko 20 novih gradova do kojih nismo leteli prošle godine i proširenje flote daju mogućnost za prijem novih članova našeg tima. Raduje me veliko interesovanje za rad u kompaniji Air Serbia. Na pomenuti konkurs za zapošljavanje novih članova kabinske posade prijavilo se blizu hiljadu kandidata koji svoju karijeru žele da razvijaju u jednoj od najbrže rastućih avio-kompanija u Evropi.

Koliko je rekonstrukcija beogradskog aerodroma značajna za Air Serbia? Šta će dodatni kapaciteti i nova pista značiti za vašu kompaniju?

- Najveća avio-kompanija i njen matični aerodrom uvek imaju neku vrstu simbiotskog odnosa i ne mogu da postoje jedno bez drugog. Aktuelna nadogradnja infrastrukture i unapređenja koja se kontinuirano uvode na

Aerodromu Nikola Tesla Beograd od suštinskog su značaja ne samo za dalji rast i razvoj Air Serbia, već pre svega za bolju uslugu koju pružamo našim zajedničkim korisnicima. Završetak radova koji su u toku otvoriće neke nove mogućnosti i doprineti da našim putnicima ponudimo još bolji proizvod – smanjiće vreme čekanja, stabilizovati operacije...

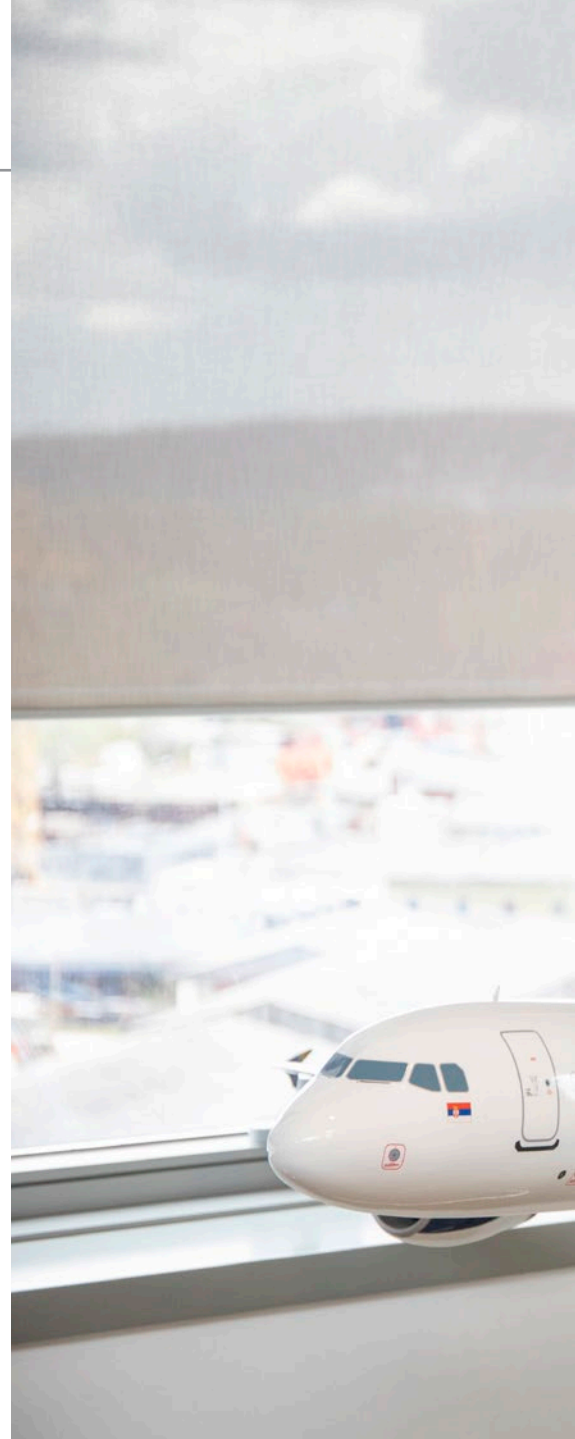
S obzirom na to da nam je usluga koju pružamo putnicima veoma važna, planiramo da na aerodromu otvorimo novi servisni centar sa osam agent-skih pozicija, gde ćemo moći da brže pomognemo putnicima kojima su potrebne dodatne usluge ili bilo koja druga pomoć u vezi sa njihovim letovima. Novi kapaciteti takođe će nam omogućiti da segmentu korporativnih premijum klijenata ponudimo značajnu uštedu vremena – Air Serbia će koristiti deo budućeg VIP parkinga sa kojeg će se posebnim mostom najbrže moguće kroz poseban ulaz namenjen našim putnicima stizati u zgradu terminala, i to direktno u izdvojenu premijum prostoriju za prijavu putnika na let. Ta prostorija imaće šest šaltera za prijavu na let, biće odvojena pregradama koje su kombinacija stakla i drveta i više će ličiti na recepciju nekog hotela, nego na uobičajeni deo terminala za prijavu putnika u biznis klasi.

REKORDAN BROJ PUTNIKA UPRKOS NESTABILNOM TRŽIŠTU

- U ovom trenutku, posmatrajući period od početka godine (YTD – year to date), mi smo već na nivou od oko 20 odsto više prevezenih putnika u odnosu na pretpandemijski period. Međutim, situacija na tržištu je veoma promenljiva i složena, pogotovo usled povećanog broja štrajkova najrazličitijih entiteta u okviru lanca prevoza putnika u avio-saobraćaju – počev od različitih aerodromskih službi, kontrole letenja... ali i zbog kontinuiranih poremećaja u lancu nabavke rezervnih delova i druge opreme. Tako se sada periodi neophodni za nabavku pojedinih rezervnih delova mere mesecima, a ne nedeljama, kao što je ranije bio slučaj – napominje Marek.

Kolika je bila popunjenost aviona Air Serbia u proteklom periodu i koje destinacije su najpopularnije? Da li su u planu neke nove i dodatna partnerstva sa drugim kompanijama?

- Kao što sam već pomenio, 2022. godinu smo završili sa samo dva odsto putnika manje u odnosu na rekordnu pretpandemijsku 2019. godinu, dok je faktor popunjenosti putničke kabine bio 72 odsto – odnosno za jedan procentni poen više u odnosu na 2019. godinu. To je značajno bolji rezultat u odnosu na veliku većinu tradicionalnih evropskih avio-kompanija. Istovremeno, tekuću 2023. godinu započeli smo u jakom ritmu, beležimo rekordne

brojeve putnika i faktore popunjenosti putničke kabine i u odnosu na pretpandemijski period. Očekujemo da će se takav trend nastaviti i u narednom periodu.

Ranije smo rekli da nam je cilj da premašimo tri miliona prevezenih putnika, ali sada možemo po prvi put

da kažemo da nam je cilj da dostignemo tri i po miliona putnika. Ubrzano radimo na daljem razvoju postojećih partnerstava sa drugim avio-kompanijama. Uskoro očekujemo da ćemo moći da objavimo jedno novo partnerstvo sa avio-kompanijom iz Severne Amerike. Takođe, možemo ekskluzivno da saop-

štimo i da smo tokom nedavne posete rukovodstva kompanije Narodnoj Republici Kini dogovorili novo kod-šer partnerstvo sa Hainan Airlines-om. Očekujemo da ćemo detalje u vezi sa tom saradnjom moći da objavimo u skorijem periodu. U januaru i februaru 2023. godine najpopularnije destinacije u Zapadnoj Evropi bile su Ciri, Pariz, Beč i Berlin. Kada je reč o regionu, najtraženiji su bili Podgorica i Tivat, a veliko je interesovanje putnika bilo i za Istanbul, kao i za prekontinentalne destinacije Njujork, Tjendin i Čikago.

Kakvi su planovi za letnju sezonu?

- Već smo započeli sa realizacijom naših vrlo ambicioznih planova za letnju

NASTAVLJAMO ŠIRENJE FLOTE IZNAJMLJIVANJEM AVIONA

- Imajući u vidu našu trenutnu veličinu, nastavice da koristimo povoljno stanje na tržištu aviona koji se mogu iznajmiti i da podmlađujemo i proširujemo flotu. Naš glavni cilj je da zadržimo najvišu moguću profitabilnost, pa ćemo zbog toga nastaviti sa iznajmljivanjem aviona dok ne dostignemo takvu veličinu da možemo da počnemo da razmatramo i eventualnu kupovinu letelica – objašnjava Jirži Marek planove za dalje širenje flote Air Serbia.

sezonu, koja je zvanično počela 26. marta. Tokom letnje sezone, obavljaćemo redovne i sezone letove do više od 80 destinacija širom sveta i otvaramo preko 20 novih destinacija do kojih nismo leteli prošle godine, među kojima je i Čikago, naša druga destinacija u Severnoj Americi. U martu smo već pokrenuli Budimpeštu, u aprilu otvaramo Tel Aviv,

Ankaru, Kataniju, Izmir i Lisabon, dok maj počinjemo sa Kairom, a nastavljamo Hamburgom, Čikagom, Geteborgom... Međutim, ne želimo da iznosimo precizan broj novih destinacija. Kao što sam rekao na početku razgovora, neki od glavnih principa koji su nas doveli do profitabilnosti bili su agilnost i brza reakcija na promene na tržištu. Stoga

LINIJAE IZ NIŠA I KRALJEVA ZAVISE OD ODLUKA DRŽAVE

- Želim da podsetim čitaoce da se saobraćaj koji obavljam sa nižeg aerodroma „Konstantin Veliki“, kao i sa aerodroma „Morava“ kod Kraljeva, vrši na linijama od javnog interesa (takozvane PSO – public service obligation) i da one zavise od odluka nadležnih državnih organa. S druge strane, mi smo posvećeni razvoju tih delova Srbije i radićemo na širenju čarter-saobraćaja sa pomenutih aerodroma, kao što smo već počeli prošle godine. Ukoliko budemo procenili da neka ruta ima potencijal za redovni saobraćaj, mi ćemo je definitivno tretirati kao prioritet – ističe generalni direktor Air Serbia.

ćemo nastaviti da pratimo zbivanja u našoj mreži i da pokušamo da iskoristimo svaku mogućnost koja se pojavi.

Koliki je značaj kompanije Air Serbia za celokupnu srpsku ekonomiju?

- Duboko smo uvereni da su tokom pandemije korona virusa mnoge avio-kompanije dokazale svoju neophodnost, vitalnost i strateški značaj za borbu sa pandemijom. To je slučaj i sa našom, Air Serbia. Pored toga, kada imamo u vidu širi region bivše Jugoslavije, jasno je da snažna nacionalna avio-kompanija koja leti do više od 80 destinacija i ima značajan udeo u tržištu beogradskog aerodroma predstavlja motor ekonomskog razvoja – kroz rast turizma, kulturnu razmenu, mobilnost biznisa, prevoz karga. Može se reći da oporavak domaćeg avio-saobraćaja od posledica pandemije ne bi mogao da bude ni približno ovako brz bez Air Serbia-e. Dobar primer za to je Ljubljana koja se nalazi među tržištima koja se najsporije oporavljaju od pandemije, svakako u najvećoj meri zbog gašenja nekadašnje slovenačke avio-kompanije. Pored toga, sigurno da ni naš matični aerodrom ne bi mogao ovom brzinom da unapređuje svoju infrastrukturu bez snažne nacionalne avio-kompanije – zaključuje generalni direktor Air Serbia Jirži Marek u intervjuu za Biznis.rs.

MARKO ANDREJIĆ

Дом здравља
Жагубица

Николе Пашића 22 12320 Жагубица
012/643 140 012/643 144
dzzagubica@gmail.com
www.dzzagubica.rs

SPECIJALISTIČKA OFTALMOLOŠKA ORDINACIJA

DR. INDIĆ

Branka Radičevića 12-14
22300 Stara Pazova
063/8185216
nadezda.indjic@gmail.com
www.drindjic.com

**ODREĐIVANJE VIDNOG
POLJA**

**TERAPIJA I PRAĆENJE
OBOLJENJA OČIJU**

**MANJE HIRURŠKE
INTERVENCIJE**

**OBRADA DIOPTRIJSKIH
SOČIVA SVIH VRSTA**

KONSOLIDACIJA BANKARSKOG TRŽIŠTA DONOSI KVALITETNIJU USLUGU I VEĆI FINANSIJSKI POTENCIJAL

IZ UGLA BANKARSKOG SEKTORA, KOJI JE JEDAN OD NAJREGULISANIJH, NAJVAŽNIJE JE DA SE I BANKE PONAŠAJU PRUDENTNO ŠTO DODATNO DAJE SIGURNOST DA STABILNOST I VISOKA KAPITALIZOVANOST BANAKA NEĆE BITI NARUŠENA. SA DRUGE STRANE, UPRAVO OVAKVIM ODGOVORNIM POSLOVANJEM BANKE PREDSTAVLJAJU SVOJEVRSTAN BAFER U AMORTIZOVANJU PRELIVANJA EFEKATA NA REALAN SEKTOR PRIVREDE. SVE ZAJEDNO DOPRINOSI DA PRIVREDNA AKTIVNOST NE OPADA, A POSLEDIČNO NI TRAŽNJA ZA NOVIM KREDITIMA

Nakon potpisivanja kupoprodajnog ugovora o preuzimanju vlasništva nad Eurobank Direktnom a.d. Srbija, očekuje nas ispunjenje svih daljih regulatornih uslova, kao i dobijanje neophodne saglasnosti Narodne banke Srbije i drugih nadležnih regulatornih tela. Imajući u vidu zakonski propisane rokove, očekujemo da će regulatorni proces biti završen, nadamo se uspešno, do kraja 2023. godine. To za nas znači dodatno jačanje tržišne pozicije i potencijala za dalji organski rast. Pored šire baze klijenata, ova sinergija donosi i proširenu paletu proizvoda i usluga, kao i unapređenje kvaliteta postojećih, što sve zajedno treba da omogući dodatne benefite za naše klijente. Nastavićemo da ulažemo u digitalne i inovativne tehnologije i stvaramo preduslove da AIK banka dodatno osnaži svoju tržišnu konkurentnost, što sa sobom svakako nosi i prostor i potencijal za ličnu, poslovnu i finansijsku afirmaciju i zadovoljstvo svakog od zaposlenih.

Ovako Jelena Galić, predsednica Izvršnog odbora AIK banke, ocenjuje najnoviju akviziciju na srpskom bankarskom tržištu. U razgovoru za Biznis.rs ona govori o planovima za domaće, regionalno i evropsko tržište, borbi sa inflacijom i monetarnoj politici centralnih banaka, kao i o poslovanju finansijskog sektora tokom poslednjih nekoliko kriznih godina.

- Za bankarsko tržište konsolidacija znači smanjenje broja banaka, ali i povećanje kvaliteta usluge, što je imperativ u našem poslovanju. Takođe, veći finansijski potencijal otvara mogućnost finansiranja većih strukturnih projekata koji su važan činilac i pokretač privred-

ne aktivnosti, što za rezultat ima jačanje domaće ekonomije.

Kakvi su vam planovi za evropsko tržište, s obzirom na to da je AIK banka jedina domaća banka koja je svoje poslovanje proširila i na tržište EU?

- Od 2019. godine mi smo jedina domaća banka koja posluje na tržištu Evropske unije. Proširili smo svoje poslovanje u regionu i imamo jasnu strategiju da se pozicioniramo kao jedna od vodećih

sijskog sektora i podrška zajednicama u kojima poslujemo.

Da li imate u planu nove akvizicije, u Srbiji ili regionu?

- Pažljivo pratimo tržišna kretanja, kao i privrednu dinamiku, i u skladu sa tim ćemo prilagođavati naše poslovne odluke. Primarni pravac AIK banke je da se na domaćem finansijskom tržištu još više osnaži kao pouzdan i izvrstan finansijski partner stanovništva i privrede,

PAŽLJIVO PRATIMO TRŽIŠNA KRETANJA, KAO I PRIVREDNU DINAMIKU, I U SKLADU SA TIM ĆEMO PRILAGOĐAVATI NAŠE POSLOVNE ODLUKE. PRIMARNI PRAVAC AIK BANKE JE DA SE NA DOMAĆEM FINANSIJSKOM TRŽIŠTU JOŠ VIŠE OSNAŽI KAO POUZDAN I IZVRSTAN FINANSIJSKI PARTNER STANOVNIŠTVA I PRIVREDE, ALI, SA DRUGE STRANE, PRATIMO DEŠAVANJA I U REGIONU. CILJ NAM JE DA NAŠA BANKARSKA GRUPA DODATNO OJAČA I NA TOME ĆEMO RADITI ONOM DINAMIKOM KOJOM SE BUDU STVARALE TRŽIŠNE MOGUĆNOSTI

bankarskih grupacija u ovom delu Evrope. Kontinuiranim razvojem poslovanja nastojimo da svojim klijentima obezbedimo i više pogodnosti i raznovrsniju paletu proizvoda, kao i da spojem znanja i iskustva, stručnosti i novih tehnologija, podignemo nivo usluga, korisničkog zadovoljstva i poverenja na najviši stepen. Istovremeno, želimo da poslovnim sinergijama koje smo sprovedi ili su u toku damo jasan signal da smo snažan oslonac privredi, potpora stabilnosti finan-

ali, sa druge strane, pratimo dešavanja i u regionu. Cilj nam je da naša bankarska grupa dodatno ojača i na tome ćemo raditi onom dinamikom kojom se budu stvarale tržišne mogućnosti.

Centralne banke širom sveta, a i Narodna banka Srbije, već godinu dana povećavaju svoje referentne kamatne stope, u pokušaju da se izbore sa rastućom inflacijom koja obara višedecenijske rekorde.

Kako ocenjujete dosadašnje poteze centralnih bankara? Koliko je zatezanje monetarne politike uticalo na poslovanje bankarskog sektora i kako se odrazilo na interesovanje građana i privrede za nove kredite?

- Da biste ostali dosledni svojoj viziji i cilju poslovanja veoma je važno da pratite sve signale na tržištu i blagovremeno i adekvatno reagujete na promene. Upravo se tako mogu oceniti i prudence mere regulatora na svim tržištima koji, manje ili više, slede isti pravac. U tom smislu, mere koje se primenjuju su opravdane, a efekti njihove dosadašnje primene pokazuju rezultate.

Iz ugla bankarskog sektora, koji je jedan od najregulisanijih, najvažnije je da se i banke ponašaju prudentno, što dodatno daje sigurnost da stabilnost i visoka kapitalizovanost banaka neće biti narušena. Sa druge strane, upravo ovakvim odgovornim poslovanjem banke predstavljaju svojevrsan bafer u amortizovanju preliivanja efekata na realan sektor privrede. Sve zajedno doprinosi da privredna aktivnost ne opada, a posledično ni tražnja za novim kreditima.

A kakav je uticaj podizanja kamata Evropske centralne banke na srpsko tržište? Velika većina stambenih kredita u Srbiji je evroindeksirana, pa rast kamata donosi i više vrednosti euribora, samim tim i više mesečne rate.

- Ne treba zanemariti činjenicu da je podizanje kamatnih stopa zapravo mera suzbijanja inflacije i dovođenja ekonomije u redovne tokove, usled potresa koji su nastali kao rezultat geopolitičkih okolnosti i energetskog deficita. U takvom scenariju nije očekivano da vrednost euribora dugoročno nastavi ovaj trend, kao što nije bio realan ni trend negativnih kamatnih stopa.

Koliko još očekujete da bi moglo da rastu ključne kamate i kada bi moglo da dođe do stabilizacije cena i tržišta, odnosno do vraćanja inflacije u prihvatljive okvire?

- Prema analizama međunarodnih finansijskih institucija koje se bave ekonomskim predviđanjima i projekcijama, sve ukazuje na to da bi ovo mogla biti godina kada će kamate dostići svoj pik. Nakon toga bi trebalo da usledi period

OČEKUJEMO DALJI RAST KREDITA I DEPOZITA, UZ NIZAK NIVO NPL ZAJMOVA

- Danas je situacija mnogo bolja nego što je bila 2008. godine. Banke imaju veoma razvijene prudencione mehanizme, modele i procedure, kontinuirano sprovode stres-testove, imaju konzervativan pristup u obezvređivanju svih potencijalnih gubitaka, što uliva sigurnost da u svakom trenutku mogu blagovremeno i adekvatno da reaguju na bilo koji poremećaj na tržištu. Očekivanja su da će, uprkos aktuelnom kretanju nivoa kamatnih stopa, krediti i depoziti nastaviti da rastu, možda nešto blažim tempom, ali uz očuvan kvalitet portfolija i nizak nivo nenaplativih plasmana – ocenjuje Jelena Galić.

stabilizacije i obaranja kamatnih stopa na nešto niži nivo.

Poslednje tri godine prolazimo kroz nekoliko uzastopnih kriza – od pandemije korona virusa do sukoba u Ukrajini koji je doneo poremećaje na globalnim tržištima energenata i hrane. Kako je finansijski sektor prošao kroz ovaj period?

- Bankarski sektor je u vreme krize pokazao izuzetnu otpornost kada je reč o kapitalu i likvidnosti, ali i kada je reč o odgovornom poslovanju. U vreme krize izazvane korona virusom banke su bile pouzdan partner državi, realnom sektoru privrede i stanovništvu u prevazilaženju prepreka i izazova koje svaka kriza nosi sa sobom. Tako i sada, u vreme geopolitičkih promena na koje ne možemo da utičemo, banke su pokazale otpornost na eksterne šokove, a istovremeno ublažile potencijal-

no preliivanje ovih efekata na realan sektor privrede.

Koliko su srpske banke bile spremne za ove neočekivane krizne situacije? Koliko se bankarstvo promenilo u novim okolnostima i koji su trenutno glavni izazovi na srpskom bankarskom tržištu?

- Nezavisno od toga da li posluje u redovnim ili vanrednim okolnostima, da biste bili spremni da odgovorite na izazove potrebni su vam prilagodljivost, odnosno blagovremeno reagovanje, zatim doslednost, kao i tim kompetentan da ostvari ciljeve. Prilagodljivost, koju tako često pominjemo, podrazumeva neprestano praćenje, ne samo dešavanja na tržištu u smislu poremećaja i blagovremenog odgovora na izazove, već i novih tehnologija, savremenih načina pružanja usluga, kao i višestrukih kanala korišćenja istih.

AIK BANKA KUPUJE EURO BANK DIREKTNU

AIK banka, jedna od vodećih banaka u zemlji, potpisala je 2. marta kupoprodajni ugovor o preuzimanju 100 odsto vlasništva Eurobank Direktne a.d. Srbija.

- Prateći globalne trendove u bankarstvu, AIK banka ostvaruje rast na održivoj osnovi, sa snažnom kapitalnom bazom, kontinuirano ulažući u inovativna, personalizovana rešenja prilagođena potrebama klijenata. Sa tržišnim učešćem od 8,2 odsto u ukupnoj aktivnosti bankarskog sektora, kreditnim portfolijom od preko 2,2 milijarde evra i depozitnom bazom od 2,8 milijardi evra, AIK banka je prepoznata kao pouzdana, stabilna i odgovorna finansijska institucija, posvećena pružanju bankarskih usluga visokog kvaliteta svim segmentima privrede i stanovništva. Kroz široku mrežu filijala u 37 gradova, sa 67 poslovnica i digitalnih zona, korporativnim centrima širom zemlje i sa preko 1.100 zaposlenih, AIK banka pruža usluge za više od 740.000 zadovoljnih klijenata – istaknuto je u saopštenju.

Eurobank Direktna je započela svoje poslovanje u Srbiji 2003. godine kao Eurobank EFG Srbija. Nakon spajanja sa Direktnom bankom, pozicionirala se kao osma banka na tržištu po veličini aktive, sa učešćem od 5,7 odsto, kreditnim portfolijom od 1,7 milijardi evra i depozitnom bazom od 1,5 milijardi evra.

Za realizaciju ove transakcije, AIK banka je angažovala J.P. Morgan kao finansijskog savetnika, HFW kao međunarodnog pravnog savetnika i Moravčević Vojnović i partneri u saradnji sa Schoenherr kao lokalnog pravnog savetnika.

BANKARSKI SEKTOR JE U VREME KRIZE POKAZAO IZUZETNU OTPORNOST KADA JE REČ O KAPITALU I LIKVIDNOSTI, ALI I KADA JE REČ O ODGOVORNOM POSLOVANJU. U VREME KRIZE IZAZVANE KORONA VIRUSOM BANKE SU BILE POUZDAN PARTNER DRŽAVI, REALNOM SEKTORU PRIVREDE I STANOVNIŠTVU U PREVAZILAŽENJU PREPREKA I IZAZOVA KOJE SVAKA KRIZA NOSI SA SOBOM. TAKO I SADA, U VREME GEOPOLITIČKIH PROMENA NA KOJE NE MOŽEMO DA UTIČEMO, BANKE SU POKAZALE OTPORNOST NA EKSTERNE ŠOKOVE, A ISTOVREMENO UBLAŽILE POTENCIJALNO PRELIVANJE OVIH EFEKATA NA REALAN SEKTOR PRIVREDE

Drugi, veoma važan element je dobar, kompetentan tim na koji možete da se oslonite i koji će blagovremeno da signalizira predstojeće izazove i da, unapred pripremljene planove, efikasno sprovede. I treće, podjednako važno, je doslednost na putu ostvarenja svoje vizije i ciljeva, koristeći stečena znanja i iskustvo u prilagođavanju novim okolnostima ili prevazilaženju izazova. Biti spreman na promene i imati sposobnost prilagođavanja aktuelnim trendovima su glavne odrednice savremenog poslovanja koje važe i za bankarsku industriju ukoliko želite da idete u susret očekivanjima vaših klijenata i zadobijete poverenje i zadovoljstvo uslugom koju pružate.

 MARKO ANDREJIĆ

NIJE TAČNO DA JE “SVE U REDU”

KAKO NAJNOVIJE POTRESE NA GLOBALNOJ BANKARSKOJ SCENI TUMAČI ČOVEK KOGA SU DOMAĆI MEDIJI OD MILOŠTE PROZVALI “SRPSKI VUK SA WALL STREETA”? UKRATKO, NAJPOZNATIJI SRPSKI ULAGAČ NA BERZAMA VLADIMIR ĐUKANOVIĆ ZA BIZNIS.RS KAŽE DA NAREDNI PERIOD NEĆE BITI NIMALO LAK I DA JE ČITAVU SITUACIJU POKRENUO ZAPRAVO JOŠ DONALD TRAMP ZAJEDNO SA NEODGOVORNIM BANKARIMA ŽELJNIM OSTVARIVANJA EKSTRA PROFITA MIMO ZAKONSKIH REGULATIVA

Bankrot američke Banke Silicijumske doline (SVB) i spasavanje švajcarskog bankarskog velikana Credit Suisse za sada su najvažniji zaključci najnovije svetske krize banaka. Američka ministarka finansija Dženet Jelen izjavila je da je nema opasnosti po dalje preliivanje efekata krize, dok su slična saopštenja došla i iz Evrope, uključujući Evropsku centralnu banku i Narodnu banku Srbije.

U međuvremenu, Federalne rezerve nastavile su da podižu kamatne stope (za 0,25 procentnih poena), uprkos pojedinim spekulacijama da se ovog meseca neće odlučiti na takav potez, ili da će bar najaviti prestanak podizanja ključnih kamata ove godine. No, to se nije dogodilo i monetarna politika najveće ekonomije naizgled je nastavila po starom.

Poznati broker i berzanski analitičar Vladimir Đukanović, koji je u domaćoj javnosti poznat kao “srpski vuk sa Wall Streeta”, komentariše za Biznis.rs uzroke i posledice bankarske krize koja već tri nedelje plaši čitav svet. On se ne slaže sa konsenzusnim zapažanjem najvažnijih svetskih, pa i srpskih, nadležnih

finansijskih institucija da se “situacija smirila i da je pod kontrolom”.

Teško je očekivati da će baš izaći i reći da je situacija katastrofalna, kako ne bi izazvali paniku, ali reći da je sve u redu je čista laž. Stvarnost je takva da je situacija jako loša, a fundamentalni problem opet predstavlja regulativa, baš kao i 2008. godine – konstatuje Đukanović.

Kako objašnjava naš sagovornik, tada je problem radikalno rešen u SAD, pa je rešenje preneto kasnije i na Evropu, koja je u suštini dosta sporije reagovala. Suština je bila u takozvanoj Frank-Dodd regulativi, koja je zahtevala da velike banke ubuduće moraju da prolaze mnogo rigoroznije stres-testove na redovnom nivou, kako bi se ispitivala njihova stabilnost i sposobnost reakcije na krize iz različitih scenarija. Stres testovi podrazumevaju, na primer, nagli pad vrednosti obveznica, ratne situacije, posledice iznenadnih inflacija i slično. Banke koje ne prođu stres-testove po pravilu moraju da se dokapitalizuju.

Banke u Sjedinjenim Američkim Državama su do tada smatrane velikim ukoliko bi njihov kapital prevazilazio

50 milijardi dolara. Međutim, Donald Tramp je za vreme svog mandata na poziciji predsednika SAD promenio ključnu regulativu.

- Tramp je pristao na nagovore svojih prijatelja iz bankarskog sektora i povećao granicu za definisanje velikih banaka na čak 250 milijardi dolara, značajno time smanjujući broj banaka koje su u obavezi da prolaze kroz redovne stres-testove. Kada se pogleda SVB – imala je kapital od oko 209 milijardi dolara, a bila je veoma glasna da se promeni pomenuta regulativa 2017. godine. SVB je ulagala novac u jako riskantne obveznice, a kada su deponenti počeli da povlače svoja sredstva u kratkom roku se sve urušilo i banka je propala – ističe Đukanović, i dodaje da ni najavljena pomoć američkog ministarstva finansija nije dobra, jer je selektivna i doneta “preko reda”, odnosno mimo zakona. Kada se usred krize menjaju pravila zbog nekolicine banaka iz političkih razloga – to je formula za propast.

Kako će se sve to odraziti nadalje na čitav svet i da li ipak postoji mogućnost da dođe do negativnog domino efekta, iako nas zvaničnici uveravaju da nema jer je “jako malo banaka bilo izloženo poslovanju sa SVB i ostalim kompromitovanim bankama”?

- Bankarski sektor je sada na globalnom nivou daleko uvezaniji nego što je ikada bio. Ako kleca SAD, sledeća je Evropa, pa ostatak sveta. Sasvim realan rizik ozbiljne američke bankarske krize je da ćemo narednih nekoliko godina svi živeti mnogo gore. I tu nema mesta priželjkivanjima “da Ameri ili Kinezi stradaju”, jer se slabljenje njihovih banaka i te kako oseća posledično u celom svetu – zaključuje Vladimir Đukanović.

TEHNOLOŠKI KORAK DALJE

- U osnovi bankarstva su u suštini jednostavne matematičke operacije i sasvim je normalno i logično da bankare ili trejdere na berzama jednog dana zameni veštačka inteligencija. Nova tehnologija je korisna između ostalog i zato što iskorenjuje korupciju. Sve što se dešavalo prethodnih dana i jeste posledica korupcije kroz izbegavanje regulacije da bi se postigli veći profiti.

Veštačka inteligencija je u upotrebi već desetak godina, a koristi se, između ostalog, masovno za procenu i odobravanje kredita – operaciju za koju je najboljem šalterskom radniku ranije bilo potrebno dan ili dva da obavi ona je sada skratila na nekoliko sekundi. U praksi, bankarske usluge bi zbog toga posledično morale da postanu brže, pouzdanije i jeftinije – komentariše Đukanović ulogu modernih tehnologija, te naglašava da će svi programi i servisi koji su vezani za jednostavne jezičke modele i matematičke operacije jako brzo biti zamenjeni veštačkom inteligencijom.

Da li će se dogoditi domino efekat?

Džejn Frejzer, direktorka ogromne bankarske grupacije Citigroup, prokomentarisala je da se aktuelna kriza ne bi dogodila, ili bi imala značajno manje negativne posledice, da u poslednjih nekoliko godina nije došlo do previše brzog širenja novih tehnologija u finansijskim servisima, pa je i povlačenje depozita bankarskih klijenata “na klik” izazvalo ogromno povlačenje kapitala. Naš iskusni berzanski stručnjak pak smatra da je to klasično marketinško izvlačenje velikih banaka i optuživanje drugih za sopstvene greške.

- Pa zar treba da zaustavimo tehnološki razvoj zato što bankarima to ne od-

govara ili da prilagodimo pravila kako bi oni mogli da ostvare veći profit? Oni moraju da kapitalizuju svoje banke i poštuju regulativu, i da dopuste svojim klijentima da koriste novac koji je u njihovom vlasništvu, što znači i da ga povuku u celosti ako to žele – konstatuje Đukanović.

Prema njegovim rečima, u sadašnjem nepovoljnom okruženju ne mogu banke sa desetinama, pa i stotinama milijardi dolara kapitala, da u svojim rukama drže toliko nepotrebno mnogo “junk” obveznica. Ako inflacija ostane na ovako visokom nivou, neminovno će još njih nestati sa tržišta.

Objašnjenje Narodne banke Srbije, slično poput obrazloženja ECB izdatog

nekoliko dana ranije, da je bankarski sistem u našoj zemlji “siguran jer ovdašnje banke nisu bile izložene rizičnom poslovanju SVB”, takođe ne pridaje značaj jednoj logičnoj povezanosti na širem nivou. Zaista, nijedna srpska banka nije bila direktno izložena SVB kolapsu, ali pojedine američke banke koje naizgled i dalje funkcionišu normalno bile su u rizičnom poslovanju sa SVB, kao i sa pojedinim evropskim partnerima, a ove, opet, sa bankama u našem neposrednom okruženju. Drugim rečima, nekakav efekat preliivanja moraće da se oseti pre ili kasnije.

Usmeravanje domaćeg kapitala

Na pitanje gde je najperspektivnije ulagati višak sredstava na tržištu kapitala, Đukanović odgovara da u narednih deset godina ne treba gledati dalje od najvećih tehnoloških kompanija, kao što su Meta, Amazon ili Google. One strahovito mnogo ulažu u nove tehnologije i prve će ubirati koristi od njih. U tom smislu, čak ni poslednji izveštaji o velikim otpuštanjima u njihovim redovima ne bi trebalo da ih bitnije skrenu sa ciljanog puta. U stvari su investitori pozitivno odreagovali na takve vesti jer govore o smanjivanju troškova.

Istovremeno, potencijalnim ulagačima iz Srbije svakako nije privlačno ulaganje na domaćoj berzi koja ostvaruje jako loše rezultate i ima premalo listiranih preduzeća. Ali upravo u ovoj oblasti vidi se pozitivan uticaj primene novih tehnologija jer se već nekoliko godina iz naše zemlje veoma brzo i jednostavno mogu investirati sredstva u strane berze. Đukanović napominje da je raniji nedostatak mogućnosti za ulaganje u akcije stranih kompanija bio posledica “našeg doživljaja komunizma i verovanja da domaći novac ne sme da izlazi van granica zemlje”.

- Pa valjda je bolje dopustiti domaćem kapitalu da se uveća kroz ulaganje u strane kompanije, nego da stoji bez ikakvog povraćaja na tekućim računima banaka u Srbiji? Pritom će jednog dana od tako uvećanog novca neki budući penzioner živeti znatno komfornije, i to isključivo zahvaljujući plodovima svog rada – objašnjava Đukanović.

MARKO MILADINOVIĆ

OPTIMIZAM DONOSE NOVE GENERACIJE

Vladimir Đukanović danas često drži predavanja studentima ekonomije, budućim naraštajima koji će učestvovati na tržištu kapitala. Pitali smo ga da li su nove generacije dovoljno upoznate sa svetom finansija u koji će se uskoro otisnuti.

- Apsolutno! Oni su radikalno drugačiji od svojih prethodnika. To je verovatno i najbolje iskustvo koje sam doživeo u poslednje vreme. Najveća je razlika što su ti mladi ljudi izuzetno spremni da prihvate sve promene i nova saznanja, odnosno da nastave da uče i napreduju i nakon fakulteta. Imam utisak da oni uviđaju važnost kontinuiranog učenja, za razliku od moje generacije, na primer, čiji pripadnici su velikom većinom spremni da se uljuljkaju u pozicijama u kojima se nalaze – pojašnjava “srpski vuk sa Wall Streeta”.

FINEST ACCOUNT

PREDUZEĆE ZA KNJIGOVODSTVENE USLUGE
LICENCIIRANI KNJIGOVOĐA
REVIZIJA I PORESKO SAVETOVANJE

Husinskih Rudara 2 11060 Beograd
011/2971681 065/8894304
finest.od@gmail.com

FMS Kwart

Oreškovića bb, 12308 Petrovac, Oreškovića

011/420-31-91 062/228-348

069/222-8418 069/222-8413

069/2720-200 069/2227-283

www.fmskvart.rs

IZGRADNJA I PRODAJA STANOVA

PRODAJA LUX APARTMANA NA KOPAONIKU

BIZNIS.RS NAGRADIO ISTAKNUTE PREDUZETNICE

PRIZNANJE „ŽENE U BIZNISU“ DAMAMA KOJE RADE BOLJE I IDU KORAK DALJE OD SVIH

U ŽELJI DA PODSTAKNEMO ŽENSKO PREDUZETNIŠTVO DODELILI SMO PRIZNANJA ŽENAMA KOJE NE SAMO DA SU POSTIGLE IZUZETNE POSLOVNE REZULTATE I IMAJU ODLIČNE LIDERSKE VEŠTINE, VEĆ SU SPREMNE I DA BUDUĆIM GENERACIJAMA PREDUZETNICA POKAŽU PUT DO USPEHA

Prema najnovijim podacima Privredne komore Srbije, žene su u našoj zemlji vlasnice oko 31 odsto ukupnog broja registrovanih preduzeća, a u anketi koju je sprovedla PKS čak 87 odsto vlasnica i direktorki istaklo je da su zadovoljne što su se otisnule u preduzetničke vode. Biznis.rs je, u želji da

podstakne žensko preduzetništvo, dodelio priznanja „Žene u biznisu“ ženama koje ne samo da su postigle izuzetne poslovne rezultate i imaju odlične liderske veštine, već su spremne i da budućim generacijama preduzetnica pokažu put do uspeha.

Na svečanoj dodeli priznanja 6. aprila

u beogradskom hotelu „Hilton“ predavanje je održala dr Jasmina Knežević, jedna od prvih žena preduzetnica u Srbiji, osnivač Acibadem Bel Medica, prve privatne bolnice u našoj zemlji koja je postala sinonim za privatnu medicinsku praksu. Ona je i članica brojnih poslovnih udruženja i redovan učesnik

na stručnim i biznis konferencijama u zemlji i inostranstvu, a tokom karijere je dobila više nagrada za najuspešnijeg menadžera i najuspešniju poslovnu ženu u Srbiji.

Njena poruka preduzetnicama i ženama koje se tek spremaju to da postanu je da ne staju pred preprekama.

- Uvek smo se nalazile i naći ćemo se pred dilemama i raskrsnicama: da li otići iz zemlje, da li krenuti u samostalan biznis ili kako odabrati pravu investiciju. Ispostavilo se da smo suprug i ja, suočeni sa istim dilemama pre nekoliko decenija, dobro procenili – vredi ostati ovde i razvijati posao u sopstvenoj zemlji uprkos teškim okolnostima, a zahvaljujući preduzetničkom duhu od jedne sobe došli smo do medicinske ustanove sa hiljadu zaposlenih, kroz koju je prošlo više od pola miliona pacijenata – podelila je

dr Jasmina Knežević svoje iskustvo sa prisutnim preduzetnicama.

Prisećajući se teških vremena tranzicije, rata, sankcija i opustošenosti u domaćem zdravstvu ispričala je da je želela da napravi bolnicu u kojoj je toplo i prijatno – i da „ima dušu“.

- To je bilo teško sprovesti u delo, ali sam uvek 'u glavi' imala budućnost i znala čemu težim. I kad nisam uspevala znala sam da pokušavam da donesem potpunu promenu u tom sektoru – savetovala je okupljene preduzetnice, a naglasila je da se u isto vreme trudila da promoviše ono najbolje iz privatnog sektora, pokušavajući da pojača uticaj

preduzetnika.

- Zajedničkim snagama možemo da pokažemo da se stvari mogu menjati i da se ličnom inicijativom može promeniti mnogo toga. Mi žene ponekad nemamo samopouzdanja poput muškaraca i zastanemo kada sebe treba da promoviramo, ohrabrimo i poguramo napred. Za svaku grešku ima rešenja – samo za smrt nema. Fokusirajte se na rešenja, a ne na probleme – savetovala je Knežević.

Tokom svečane dodele priznanja „Žene u biznisu“ učesnicama su se obratile i izvršna direktorka NALED-a Violeta Jovanović i direktorka za komunikacije i odnose sa javnošću OTP banke Milena

Mićanović.

Violeta Jovanović je skrenula pažnju na podatke iz NALED-ovog istraživanja koje je pokazalo da na svaki dinar podrške koji „ode“ ka kompanijama u vlasništvu žena 4,6 dinara idu preduzećima u vlasništvu muškaraca, kao i da programi podrške najčešće nisu usmereni na sektor usluga gde su žene više zastupljene, nego na proizvodne delatnosti gde dominiraju muškarci.

Ukazala je i na statistiku koja je „slika društva koje moramo da menjamo“ i koja otkriva da su žene vlasnice samo 24 odsto nekretnina, da je 10 odsto žena na pozicijama predsednica opština ili

Violeta Jovanović

Milena Mićanović

gradonačelnica, ali i da tri od četiri žene na selu nisu plaćene za svoj rad, a da 60 odsto njih ne uspeva da ostvari pravo na penziju.

- Disbalans u ekonomskoj moći je ključna prepreka ka postizanju jednakosti – upozorila je Jovanović i ukazala da društvo koje ne brine o svojoj kulturi, ženama i mladima, nema budućnost.

- Da bi se rodni jaz dalje smanjivao, potreban je zajednički napor svih činilaca: države, preduzeća, politike, medija i samih žena koje treba da preuzmu odgovornost za svoju karijeru i da bez ustručavanja u javnosti predstavljaju rezultate svog rada, koje često prepuste

muškarcima – poručila je izvršna direktorka NALED-a.

Milena Mićanović je skrenula pažnju da je često „na stolu“ pitanje da li su žene ili muškarci bolji lideri.

- Problem je u tome što to liderstvo nije jednako vrednovano. Istraživanja pokazuju da ispitanici doživljavaju da žene nemaju dovoljno samopouzdanja, da 'ne mogu da isprate korporativnu viziju', da su ogorčene ili agresivne, kao i da ne vole da rade sa drugim ženama. Da li će žena trpeti na poslu zato što jeste ili nije majka? Verujem da se većina vas sa takvim stavovima susrela. Takođe, susrele ste se sa tim da su mu-

škarci na istoj poziciji bolje plaćeni ili sa sumnjom da je neka žena na poziciji zbog svog izgleda, a ne znanja i sposobnosti. Danas je najlakše diskretovati ženu sa dve reči, a da to nema veze sa istinom – ocenila je Mićanović tokom obraćanja koje je posvetila ženskom liderstvu.

- Imamo premijerku i guvernerku, žene su predsednice Evropske komisije i Međunarodnog monetarnog fonda a žena je ključno doprinela i nastanku ChatGPT – savremeni modeli poslovanja, primena novih tehnologija i vrednovanje empatije definitivno menjaju svet – poručila je Mićanović.

Nada Đikanović

Gordana Vranić

Žensko preduzetništvo doprinosi razvoju privrede u celini

Dobitnice priznanja „Žene u biznisu“ – Božana Kljakić iz kompanije AIK Bačka Topola, Nada Đikanović iz Instituta IMS i Gordana Vranić iz VIR Impexa – mogu poslužiti kao primer toga da žensko preduzetništvo doprinosi razvoju privrede u celini, jer za osvajanje priznanja nije bilo dovoljno biti „samo“ vlasnica ili osnivač kompanije.

Preduslovi da se nađu u konkuren-

ciji za priznanje „Žene u biznisu“ bili su da je kompanija ostvarivala stabilno poslovanje ili rast u prihodima, kao i da je dobijala najbolje bonitetne ocene AAA/AA+/A* tri godine zaredom. Preduslov je, takođe, bio da je kompanija u periodu od tri godine realizovala rast dobiti.

Odgovarajući na pitanje kako percipiraju položaj žena u domaćem preduzetništvu danas, i da li se on popravio prethodnih godina, dobitnice su podelile svoje originalne i inspirativne priče.

Gordana Vranić, koja radi u sektoru crne i obojene metalurgije, ispričala je da je u kompaniju VIR Impex došla iz potpuno druge branše, ali joj je osnivačica kompanije i njena svekrva dala veliku podršku.

- Nas dve rušimo brojne stereotipe. U međuvremenu sam stekla autoritet i naučila kako da izlazim na kraj sa izazovima u branši u kojoj su muškarci vlasnici 95 odsto firmi. Žena mora da ima čvrst stav, veliku volju i utemeljene principe da bi poslovala sa njima – ispričala je Vranić.

Gordana Vranić, Božana Kljakić i Nada Đikanović

Božana Kljakić, koja dolazi iz agrobiznisa, po profesiji je pravnica, a prisetila se da je dugo bila jedina žena u menadžmentu firme.

- Nije mi nedostajalo ni volje ni snage. Predanim radom i željom da uradim bolje i više umela sam da ubedim 'muški svet' da mi je tu mesto, i sa njima nisam imala problema. Svako od nas kao lider u preduzetništvu mora imati i dozu demokratskog i dozu autoritativnog. U turbulentnim vremenima to je i neophodno i primenljivo – rekla je Kljakić.

Nada Đikanović iz Instituta IMS, najstarije naučno-istraživačke institucije u Srbiji, je finansijska direktorka, ali je učesnicama vešto objasnila čime se Institut bavi.

- Nijedan most ne bi smeo da bude pušten u rad bez našeg atesta – rekla je Đikanović i skrenula pažnju na to da su među 330 zaposlenih čak 94 žene, uključujući i sve nivoe upravljanja do vrha menadžmenta.

- Radila sam na svim pozicijama kako bih naučila posao, i da bih danas mogla da obavljam posao direktora. Žao mi je

što nema žena prijavljenih za mesto generalnog direktora u našoj kompaniji, koga ćemo izabrati za koji dan, a isto je i u oblasti finansija, kojima se bavim – rekla je Đikanović.

Dobitnice priznanja „Žene u biznisu“ su na kraju panel diskusije poručile da su motivacija i podrška, ali i rad na sebi i sopstvenim kvalifikacijama, od ključnog značaja za profesionalni razvoj žene, uključujući i odluku da postanu preduzetnice i da na tom putu istraju.

 MILICA RILAK

JKP MEROŠINA

Cara Lazara 21
18252 Niš, Merošina
018/891400
merosina.direkcija@gmail.com

JP KOVINSKI KOMUNALAC

Cara Lazara 92
26220 Kovin

Tel/Fax: 013 / 742-584
Tehnička služba: 013 / 742-150
Fabrika vode: 013 / 741-132
Pogrebno: 013 / 741-450

www.jpkk.rs

**VODOVOD I KANALIZACIJA
DEPONOVANJE OTPADA
UREDJENJE I ODRŽAVANJE
JAVNIH I ZELENIH POVRŠINA
POGREBNO
GRADSKA PIJACA**

DO KOG NIVOVA BI MOGLA IĆI CENA SIROVE NAFTE?

**Vladan
Pavlović**

Ilirika

Cena sirove nafte je naglo porasla nakon iznenadnih smanjenja proizvodnje od strane Organizacije zemalja izvoznica nafte (OPEC) i njenih saveznika, poznatih kao OPEC+. Obe referentne vrednosti nafte, uključujući naftu Brent i West Texas Intermediate (WTI) skočile su za šest odsto dan nakon što je organizacija neočekivano objavila dobrovoljno smanjenje proizvodnje za 1,66 miliona barela dnevno (bpd) od maja do kraja 2023. godine. Taj potez je izazvao zabrinutost na globalnim tržištima, naročito među ekonomistima koji upozoravaju da bi više cene nafte mogle da otežaju borbu protiv inflacije. Iznenadna odluka OPEC+ dovodi ukupan obim smanjenja na 3,66 miliona barela dnevno, uključujući smanjenje od dva miliona barela u oktobru 2022, što predstavlja otprilike 3,7 odsto globalne potražnje.

Smanjenje proizvodnje je, takođe, izazvalo zabrinutost među investitorima koji strahuju da bi još jedan inflatorni šok za globalnu ekonomiju usled viših cena nafte mogao da natera centralne banke da povećaju kamatne stope više nego što se ranije očekivalo. Investitori sada pokušavaju da predvide koliko dugo će Federalne rezerve SAD možda morati da produže ciklus podizanja kamatnih stopa da bi smanjile inflaciju i kako bi to uticalo na verovatnoću da američka ekonomija padne u recesiju.

Rusija je samostalno najavila da će produžiti smanjenje proizvodnje od pola milijarde barela dnevno do kraja 2023. godine, nekoliko minuta nakon što su članice OPEC+ to objavile. Rusija

je takođe članica OPEC+. Ovo je drugi put da je Rusija produžila ograničenja proizvodnje otkako ih je prvi put objavila u februaru. Više cene bi verovatno pružile finansijski podsticaj Moskvi u njenom ratu protiv Ukrajine, što bi moglo dodatno poremetiti odnose između Saudijske Arabije i SAD. Neki analitičari i rukovodioci industrije veruju da bi rezovi od strane OPEC+ mogli da podstaknu potražnju za američkom naftom u Evropi i Aziji i da budu podsticaj drugim izvoznici da povećaju proizvodnju.

Nakon pomenutih rezova u proizvodnji, većina analitičara sa Wall Streeta povećava svoje prognoze za cenu nafte Brent na oko 100 dolara po barelu do kraja 2023. Analitičari Goldman Sachsa podigli su izgleda za cene Brenta na 95 dolara po barelu do kraja ove godine i na 100 dolara za 2024. Ipak, ono što bi moglo poremetiti ovakve prognoze ili ih barem dovesti u pitanje jeste pitanje daljeg globalnog rasta i pojava recesije u nerazvijenijim ekonomijama. Naime, ovih dana smo već dobili prve signale koji upućuju na mogući početak hlađenja na američkom tržištu rada. Paralelno, kriza sa tamošnjim bankama pretila da dodatno zakomplikuje dostupnost kredita i posledično ugrozi stranu potražnje.

Jedno je sigurno – u kratkom roku odluka OPEC-a će sigurno pogurati cenu nafte, a glavne benefite pokupiće kompanije fokusirane na „upstream“, poput ConocoPhillips, Devon Energy, Occidental, ali bi i integrirani igrači poput Exxon, BP, Chevron, Royal Dutch Shella, OMV-a i MOL-a takođe mogli imati koristi od aktuelnih trendova.

MAROS TIM

Karadorđeva 25 36000 Kraljevo

036/510-1510
069/626-596

office@knjigovodstvokraljevo.rs
marostim@gmail.com

www.knjigovodstvokraljevo.rs

**OSNIVANJE PRAVNIH LICA I
PREDUZETNIČKIH RADNJI**

**KNJIGOVODSTVENE I
RAČUNOVODSTVENE USLUGE**

PORESKO SAVETOVANJE

**SAVETOVANJE IZ OBLASTI
RADNOG PRAVA**

**ORGANSKA
PROIZVODNJA VOĆA**

Midi Organic

Donje Grgure BB
18420 Blace

027/78240

midi.org@gmail.com
www.midiorganic.com

MARTOVSKI ROLERKOSTER

**Aleksandar
Matanović**

vlasnik kripto
menjačnice ECD

Mart će izvesno ostati upamćen po velikoj krizi u bankarskom sektoru. Nakon što je stradalo nekoliko američkih banaka, dogodilo se nezamislivo – na red su došli Švajcarci. Najveća švajcarska banka je preuzela drugu najveću, uz obilatu pomoć Centralne banke Švajcarske, koja se verovatno vodila logikom da od dva zla treba izabrati manje. Ubacili su desetine milijardi franaka kako bi pomogli preuzimanje i koliko-toliko spasili čast glavne švajcarske industrije. Ipak, sumnjam da će termin “švajcarska banka” ikada više imati onu težinu koju je imao do pre samo mesec dana.

Iako su banke definitivno bile u žiži javnosti, u kripto industriji je takođe bilo vrlo turbulentno, upravo zbog potresa u svetu tradicionalnih finansija. Banke su najpre “potopile”, pa zatim i “lansirale” cenu bitcoina, a sa njim i ostalih kriptovaluta. Simpatično je primetiti da se ovog puta volatilnost prelila iz prividno stabilnog bankarskog sektora u tradicionalno nestabilan kripto sektor.

Sve je počelo u petak, 10. marta, sa problemima u američkoj SVB banci koji su se ekspresno prelili na kripto tržište, tako da se na tom tržištu tokom vikenda koji je usledio vrlo slabo spavalo. Naime, stablecoin USDC, koji važi za najsigurniji i najstabilniji, izgubio je svoju konvertibilnost u dolar. Razlog je zaista bizaran i teško je ne primetiti ironiju u celoj situaciji.

Za razliku od opskurnog “starijeg brata”, USDT-a, za koji se već godinama dovodi u pitanje da li ima pokriće za sve izdate koine, USDC je

baš bio primer kako treba da izgleda stablecoin. Imali su pokriće za sve koine koje su izdali, što u državnim obveznicama, što u bankarskim depozitima, ali baš to se pokazalo kao slabost. Nešto od tog pokrića držali su u SVB banci. Kad se posumnjalo u likvidnost SVB banke, automatski se dovela u pitanje mogućnost da se brani konvertibilnost USDC-a u dolare.

U celoj toj gužvi, bitcoin je ekspresno izgubio više od 15 odsto vrednosti, a većina ostalih kriptovaluta čak i više. Međutim, već u narednim danima, kada je postalo jasno da će intervencijom banke Federalnih rezervi svi klijenti biti zaštićeni, USDC se brzo vratio na vrednost od jednog dolara, a kripto tržište je počelo da se oporavlja.

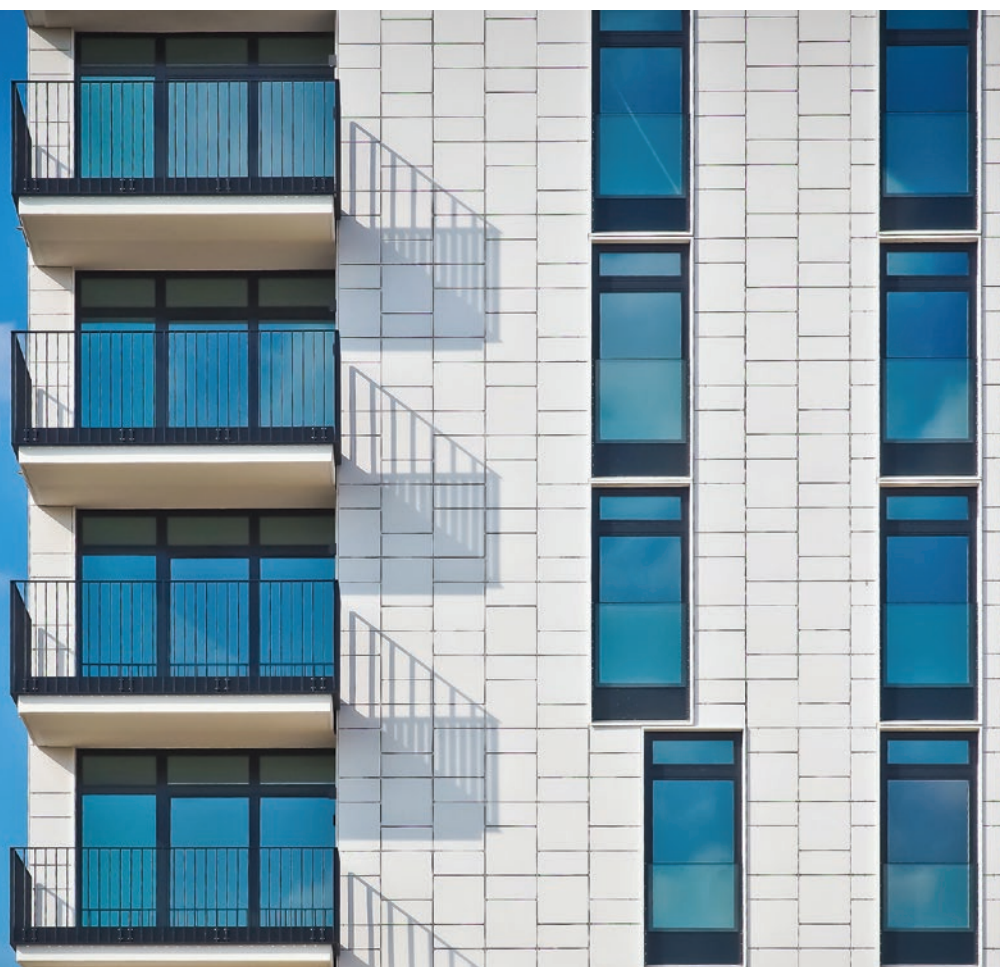
Kako su se pojavljivale informacije o novim problemima u raznim bankama, kriptovalute su nastavile da rastu i na kraju je cena bitcoina otišla preko 40 odsto iznad vrednosti koju je imala 10. marta. Iako deluje da se kriza zaustavila, mnogo je onih koji veruju da ozbiljni problemi u bankarskom sektoru tek slede, a kriptovalute će svakako znati da iskoriste svako eventualno produbljivanje krize.

Ne treba zaboraviti da je bitcoin baš i nastao tokom prethodne velike finansijske krize, kao alternativa aktuelnom finansijskom sistemu. Tada je bio previše mlad da tu krizu iskoristi, sada možda nije. Deluje da se mnoge slabosti koje su tada ispoljene ponovo pojavljuju, kao da ništa nismo naučili na greškama. Nema sumnje da je poverenje u banke tokom prethodnih nedelja opalo. Ljudi traže bezbednija mesta za čuvanje svoje imovine. Neki su ih našli baš u kriptovalutama.

KOMPLETNO
UPRAVLJANJE
I ODRŽAVANJE
OBJEKATA

060 404 34 60
011 404 34 60
office@mrco.rs

Samaranova 38 11080 Beograd, Zemun
063/7123306

Dom za stara lica

dom.najmiliji@gmail.com
www.najmiliji.rs

E-TRGOVINA ĆE BITI GLAVNI NOSILAC TREND RASTA DIGITALNIH PLAĆANJA

**Slobodan
Lukić**

direktor za razvoj
prihvatne mreže za
region Jugoistočne
Evrope kompanije Visa

Digitalna plaćanja poslednjih nekoliko godina rastu po stopi od preko 30 odsto na globalnom nivou. Na to je uticalo nekoliko faktora. Da, pogodili ste! Globalna pandemija je jedan od velikih pokretača digitalizacije u oblasti plaćanja. Zašto je to tako? Nakon pandemije granice su se otvorile, što je kritično za sve zemlje koje imaju značajan priliv stranih turista, kao i značajan odlazak domaćih turista u inostranstvo. Drugo, došlo je do eksplozije u e-trgovini, i treće, mnogi inovativni proizvodi i usluge bitno su poboljšali iskustvo korisnika prilikom plaćanja. Ovde mislim na sledeće načine plaćanja: e-trgovina, mobilno plaćanje i beskontaktna tehnologije. Svaki drugi građanin Srbije koristi neki vid digitalnog plaćanja. Kao glavni izazov u digitalnom načinu plaćanja navode da ga ne prihvataju svi trgovci, a posebno mali trgovci. Kao glavnu prednost digitalnog načina plaćanja ističu to što ne moraju da nose gotovinu sa sobom.

Promene izazvane pandemijom pokazale su prednosti digitalnog plaćanja za pojedince i male firme. Ovo je zapravo dobra vest i za lokalnu ekonomiju, jer su upravo mala i srednja preduzeća glavni pokretači daljeg razvoja domaće privrede. Kao glavnog nosioca trenda rasta digitalnih plaćanja vidim e-trgovinu, bar u nekoliko narednih godina.

Mala i srednja preduzeća (SME) čine 99 odsto srpske privrede i značajan deo njih i dalje ne može da prihvati digitalna plaćanja. Visa ima dugu istoriju saradnje sa učesnicima na platnom tržištu, posebno u segmentima unapređenja i skaliranja inovacija u plaćanjima. Mala preduzeća definitivno vide vrednost digitalizacije kroz razvoj obima svog poslovanja, dostupnost svojih proizvoda na drugim tržištima, unapređenje korisničkog iskustva, dalji put je jasan. Sve više preduzeća prihvata digitalna sredstva plaćanja i kao osnovni razlog navode sigurnost, kontrolu i upravljanje gotovinom i logistiku. Na kraju krajeva, upravljanje gotovinom ima svoju cenu, pa i rizik. Visa je stupila u partnerstvo sa mnogim kompanijama kako bismo inovirali i unapredili

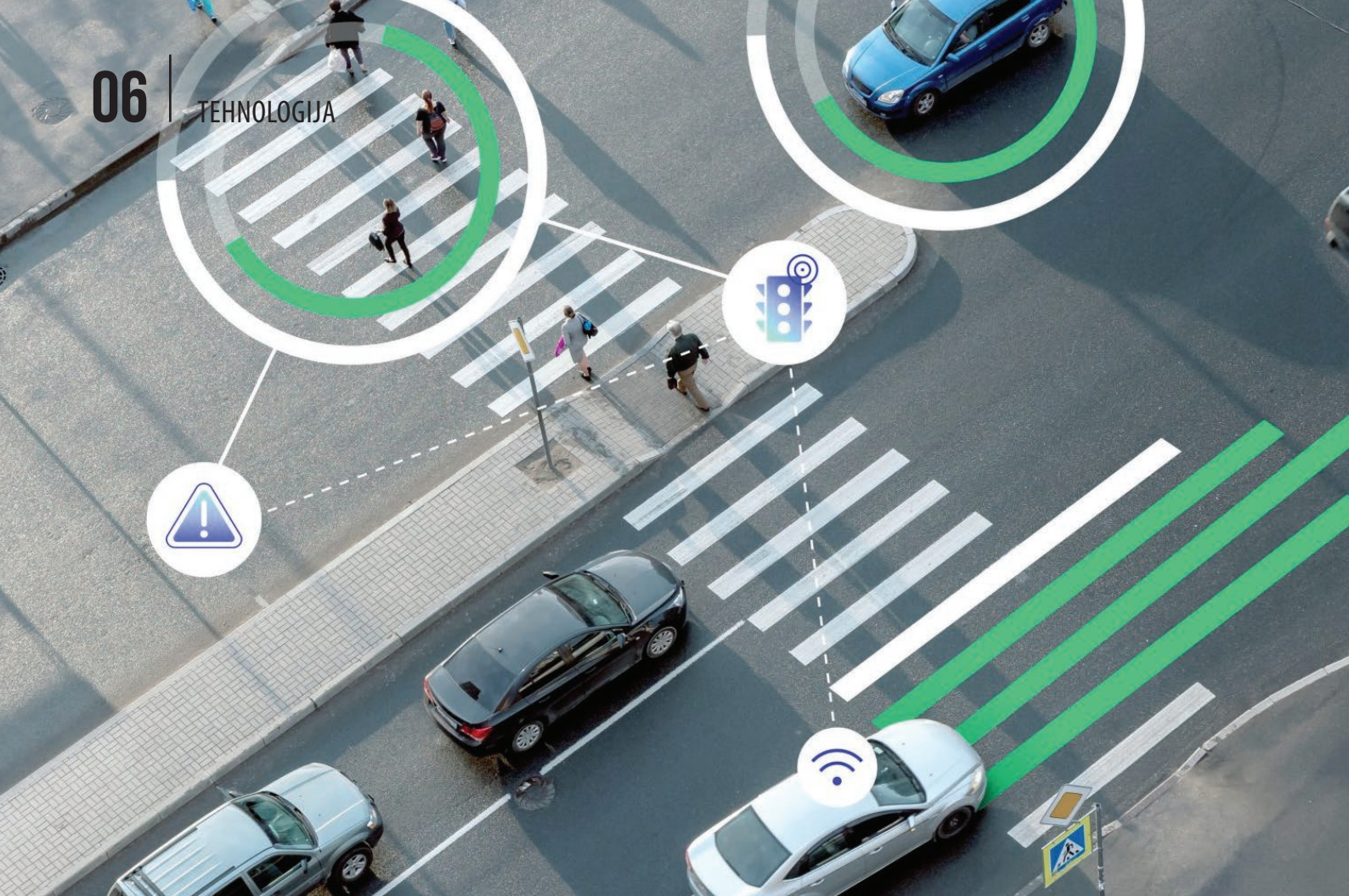
rešenja koja omogućavaju ljudima da plaćaju i budu plaćeni na način koji žele, svuda.

Pored izbora, digitalna plaćanja pružaju klijentu vidljivost i evidenciju svakog plaćanja, štite njegova prava, obezbeđuju sigurnost naplate i adekvatan poreski tretman. Dodatno, doprinose suzbijanju sive ekonomije, razvoju fer tržišta i utiču pozitivno na rast bruto domaćeg proizvoda.

Nacionalna inicijativa za bezgotovinsko plaćanje – Bolji način – jeste zajednički projekat Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) i kompanija Visa i Mastercard koji se sprovodi u saradnji sa NALED-om i Ministarstvom finansija Republike Srbije. Cilj projekta je uključivanje građana i privrede u tokove digitalnih plaćanja, uz smanjenje obima sive ekonomije i brži privredni razvoj. Glavni deo projekta je Program podrške za uvođenje bezgotovinskih plaćanja koji je namenjen malim trgovcima i institucijama koje do sada nisu prihvatale digitalne načine plaćanja. Programom je predviđeno dodatnih 25.000 digitalnih prodajnih mesta širom Srbije (uključujući i e-trgovinu). Korisnici programa mogu da budu preduzetnici, mikro i mala preduzeća koja nisu u proteklih godinu dana prihvatili digitalna (bezgotovinska) plaćanja. Od strane partnera obezbeđena je podrška Programu u iznosu od 1,12 miliona evra. Program traje tri godine.

Kompanija Visa već nekoliko godina u nizu pokreće globalnu inicijativu za podršku i osnaživanje žena preduzetnica, vlasnica biznisa, kao i svih žena koje žele to da postanu – She's next. Proces podrške obuhvata konkretne aktivnosti, počevši od okupljanja i motivacije, pa preko razmene iskustava i na kraju, organizovanog mentorstva i edukativnih radionica.

U oktobru 2022. godine organizovali smo veliki edukativni skup preduzetnica iz različitih delatnosti, kako onih koje već dugo godina posluju, tako i onih koje tek ulaze u poslovne vode. Posebna grupa žena, stručnjaka, sastavljena od 12 dama predstavlja savet inicijative koji će motivisati i pomagati ostalim članicama inicijative u planiranju i razvoju svog privatnog biznisa.

DIGITALNOM REVOLUCIJOM DO ODRŽIVE MOBILNOSTI

PAMETNE RASKRSNICE ČINE SAOBRAĆAJ BEZBEDNIJIM I ZELENIJIM, A GRADOVE POGODNIJIM ZA ŽIVOT

UPRAVLJANJE SAOBRAĆAJEM, SIMULACIJA, DIGITALNE USLUGE ZASNOVANE NA VEŠTAČKOJ INTELIGENCIJI, AUTONOMNA VOZILA I JOŠ MNOGO TOGA, OSNOVA SU ZA UPRAVLJANJE EKOSISTEMIMA MOBILNOSTI. GRAD BEOGRAD JE ZAPOČEO PROCES MODERNIZACIJE INFRASTRUKTURE, A I NA AUTO-PUTEVIMA MOŽEMO VIDETI UVOĐENJE NOVIH TEHNOLOGIJA. SVAKAKO DA JE POTREBNO DODATNO ULAGATI U NAPREDNA I ODRŽIVA INFRASTRUKTURNA I TRANSPORTNA REŠENJA KOJA NAM OMOGUĆAVAJU DA SE EFIKASNO KREĆEMO, UTIČU NA NAŠU BEZBEDNOST I SMANJUJU ŠTETAN UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU

Veštačka inteligencija je sve prisutnija u svim segmentima, a u saobraćaju i transportu je vidljiva na više različitih načina. Od softverskih rešenja u autonomnim vozilima, preko digitalnih usluga u logistici, putničkom i teretnom prevozu, pa sve do upravljanja saobraćajem u gradovima i van njih, nova tehnologija omogućava brže i efikasnije kretanje, povećava bezbednost svih učesnika i smanjuje štetan uticaj na životnu sredinu.

Kompanija Yunex Traffic, donedavno članica grupe Siemens, realizuje više projekata u Srbiji, a samo u Beogradu u svom portfoliju imaju više od 300 rekonstruisanih raskrsnica i projektovan najmoderniji centralni sistem za nadzor i upravljanje, koji se nalazi u Sekretarijatu za saobraćaj.

- Trenutno smo u realizaciji projekta koji je 2019. godine potpisan između Grada Beograda i kompanija Yunex Traf-

fic i TeleGroup. Reč je o modernizaciji svetlosne signalizacije u Beogradu, davanju prioriteta tramvajima na ključnim koridorima, kao i uvođenju sistema adaptibilnog upravljanja saobraćajem na nivou zona. Takođe, planiramo realizaciju projekta uvođenja savremenog sistema za upravljanje tunelima i autoputem na deonici Požega-Preljina, sa ciljem povećanja bezbednosti. Sistem će prikupljati informacije i u realnom

vremenu omogućavati proaktivne i pravovremene reakcije operatera u kontrolnim centrima – kaže u razgovoru za Biznis.rs Milena Vučković, generalna direktorka kompanije Yunex Traffic.

Ona ističe da su u kompaniji ponosni što je Grad Beograd prepoznao u njima snagu da realizuju projekat takozvanih „pametnih raskrsnica“, u saradnji sa timom iz Sekretarijata za saobraćaj, kao i ostalim gradskim službama. Sve to u cilju unapređenja efikasnosti saobraćaja u glavnom gradu, ali i povećanja atraktivnosti javnog prevoza uvođenjem prioriteta tramvaja. Pored tramvaja, prioritet se može dati i ostalim vozilima javnog gradskog prevoza, vozilima hitnih službi, biciklistima, a može se integrisati i sa postojećim i budućim transportnim sistemima.

- U okviru pomenutog ugovora rekonstruisano je više od 300 raskrsnica u gradu, a istovremeno projektovan i najmoderniji centralni sistem za nadzor i upravljanje. U gradu je uvedeno takozvano zonsko upravljanje, što daje poboljšanje na nivou zone u proseku 16 odsto, kada je protočnost saobraćaja u pitanju. Sam naziv „pametne raskrsnice“ je nastao u medijima i odomaćio se – objašnjava Milena Vučković, ali i napominje da se tek nakon izvršenih radova modernizacije i povezivanja raskrsnice sa ostalim raskrsnicama na koridoru, te povezivanja na centralni sistem, može reći da je ona postala „pametna“.

Razlog je to što sam sistem vrši upravljanje i nadzor, u zavisnosti od postavljenih parametara rada svetlosne

Milena Vučković i Vesna Vlahović

FOTO: YUNEX TRAFFIC

signalizacije i prilagođava ih realnom saobraćajnom opterećenju. Odličan primer jesu raskrsnice koje „prepoznaju“ tramvaje i daju im prioritet u odnosu na ostali saobraćaj, što značajno skraćuje vreme njihovog putovanja, na nekim potezima čak i do 25 odsto.

Kako navodi naša sagovornica, inteligentna putna infrastruktura i saobraćajna rešenja u gradovima i između gradova su ne samo potreba, već i obaveza gotovo svih evropskih država.

Takođe se ubrzano radi na povezivanju (interoperabilnosti) koridora koji povezuju zemlje regiona, a primer za to je Panevropski koridor Vc, koji je krenuo sa digitalizacijom upravo sa sistemom upravljanja Varia, koji Yunex Traffic razvija preko 30 godina.

- Upravljanje saobraćajem, simulacija, upravljanje tunelima, digitalne usluge zasnovane na veštačkoj inteligenciji, autonomna vozila i još mnogo toga, osnova je za upravljanje ekosistemima mobilnosti. Grad Beograd je započeo proces modernizacije infrastrukture, a i na auto-putevima možemo videti uvođenje novih tehnologija. Svakako da je potrebno dodatno ulagati u napredna i održiva infrastrukturna i transportna rešenja koja nam omogućavaju da se efikasno krećemo, utiču na našu bezbednost i smanjuju štetan uticaj na životnu sredinu – napominje Milena Vučković.

Finansijska direktorka Vesna Vlahović podseća da se Yunex Traffic na prošlogodišnjem međunarodnom sajmu „Intertraffic“ u Amsterdamu pojavio kao nezavisni brend kompanije Siemens. Prema njenim rečima, impresionirali su tamošnju publiku ne samo svojim digitalnim rešenjima za upravljanje

KAMERE SA VEŠTAČKOM INTELIGENCIJOM KLASIFIKUJU UČESNIKE U SAOBRAĆAJU

Traffic awareAI je sistem kamera sa veštačkom inteligencijom za otkrivanje, klasifikaciju i praćenje učesnika u saobraćaju. Omogućuje da pešaci dobijaju zeleno svetlo bez kontakta, a zeleno vreme se po potrebi automatski produžava. Ovo je moguće zahvaljujući tehnologiji digitalnog senzora. Na primer, sistem može da detektuje da li je osoba dete, korisnik invalidskih kolica ili grupa ljudi. Sistem takođe može da otkrije da li pešaci žele da pređu ulicu ili samo prolaze pored raskrsnice. Virtuelnim praćenjem brzine otkrivaju se veće grupe ili sporiji pešaci, a trajanje zelenih faza se prilagođava po potrebi. Ovo obezbeđuje veću bezbednost i pruža veći komfor, i to naročito građanima sa posebnim potrebama. Detekcija objekata se obrađuje lokalno, čime se garantuje visok nivo zaštite privatnih podataka s obzirom na to da su eksterno raspoložive samo anonimne informacije. Ovakav sistem primene inteligentne saobraćajne tehnologije nedavno je pušten u rad kod školskog centra Ramsauerschule u gradu Lincu, u Gornjoj Austriji, čime je povećana bezbednost najranjivijih učesnika u saobraćaju.

tunelima i auto-putevima, adaptivnom kontrolom saobraćaja i povezanom mobilnošću, već su uspešno lansirali i razna rešenja, kao na primer Fusion.

- Radi se o trenutno najprilagodljivijem sistemu kontrole saobraćaja koji može poboljšati bezbednost i kvalitet vazduha u gradovima uz smanjenje troškova, a omogućava i dinamičko određivanje prioriteta za pojedinačne grupe korisnika, kao što su pešaci i osetljive grupe ili biciklisti. Nova generacija platformi, kao na primer Simfoni, omogućava dizajn, testiranje i optimizaciju različitih ekološki prihvatljivih strategija mobilnosti. Uz pomoć prediktivnog modeliranja u realnom vremenu, prekoračenje granica zagađivača može se proaktivno izbeći – objašnjava Vesna Vlahović u razgovoru za Biznis.rs.

Povezivanje, naročito električnih vozila, sa infrastrukturom omogućava upravljanje saobraćajem preciznije i efikasnije nego ikada ranije. Razmena informacija sa infrastrukturom je neophodna i čini mobilnost na javnim mestima bezbednijom, bržom i udobnijom, i to za sve učesnike u saobraćaju. Na primer, saobraćajna kamera može da detektuje dete koje trči preko ulice i da upozori sve učesnike u saobraćaju koji su u blizini.

- Digitalizacija puteva je suštinska komponenta buduće mobilnosti: inteligentne komunikacione tehnologije povezuju vozila svih vrsta sa infrastrukturom. Povezivanjem vozila sa infrastrukturom i upravljanjem saobraćajem preciznije i efikasnije, uz primenu tzv. V2X komunikacije, sada je moguće

značajno smanjiti saobraćajne gužve, nesreće i emisije štetnih gasova – ističe finansijska direktorka Yunex Traffica.

Milena Vučković smatra da su dosadašnji saobraćajni sistemi omogućavali veliki stepen mobilnosti ljudi, ali da su danas, usled prenaseljenosti gradova, neophodni savremeniji načini upravljanja saobraćajem koji utiču na više izazova istovremeno.

- Svedoci smo neprestanog razvoja gradova, a sa njima se razvija biciklistički saobraćaj, promovise pešačenje i korišćenje javnog prevoza, ograničava se upotreba zemljišta i poboljšava upravljanje saobraćajem. Sa jedne strane, neophodni su sistemi koji deluju proaktivno, održavaju emisiju zagađivača konstantno ispod prihvatljivih pragova, uspostavljaju koordinaciju različitih urbanih sistema, uključuju i razmenjuju informacije sa više operatera u multimodalnom okruženju, dok sa druge strane omogućavaju brze reakcije na incidente i održavanje najvišeg nivoa bezbednosti svih učesnika u saobraćaju. Digitalna revolucija nameće potrebu za sistemima i platformama naredne generacije koje olakšavaju razmenu informacija sa krajnjim korisnicima u svrhu rešavanja izazova u saobraćaju sa kojima se suočavaju gradovi – zaključuje generalna direktorka kompanije Yunex Traffic.

MARKO ANDREJIĆ

PAMETNI GRADOVI I DIGITALNI PUTEVI

Naše sagovornice kažu da digitalna rešenja kompanije Yunex Traffic koja služe gradovima poput Londona ili Vizbadena upravo rešavaju probleme zagušenja i emisija u saobraćaju, korišćenjem planiranja saobraćaja zasnovanog na veštačkoj inteligenciji. S druge strane, Beograd se može pohvaliti semaforima koji štede do 80 odsto energije zahvaljujući inovativnoj tehnologiji od 1W i modernoj LED tehnologiji.

- Zajedno sa našim timovima širom sveta transformišemo pametne gradove i digitalne puteve, ali iznad svega smo inspirisali ljude svojom vizijom održive mobilnosti – želimo da učinimo saobraćaj zelenijim i bezbednijim, a gradove pogodnijim za život.

Omladinska zadruga Pravi Pobednik

POSREDOVANJE PRI PRIVREMENOM I
POVREMENOM ZAPOSŁJAVANJU
MLADIH

Masarikova 25 21000 Novi Sad
065/2256535 021/4737108
ozpravipobednik@gmail.com
www.ozpravipobednik.rs

ОПШТИНА ПЛАНДИШТЕ

Војводе Путника бр. 38 26360 Пландиште
Тел: +381(0)13/861-033; +381(0)13/861-199
Факс: +381(0)13/ 861-134
office@plandiste-opstina.rs www.plandiste-opstina.rs

NOVA KRIZA UTIČE NA NAVIKE POTROŠAČA

MENJA SE STRUKTURA ROBE KOJA SE PORUČUJE U KONTEJNERSKOM TRANSPORTU

KRIZU PONUDE ZAMENILA JE KRIZA TRAŽNJE, A TO U OVOM TRENUTKU POKAZUJU I AKTUELNI TRENDVI U KARGO INDUSTRIJI. KOLIKU POKRETAČKU SNAGU SADA IMA KINESKA IZVOZNO ORIJENTISANA PRIVREDA I DA LI KROZ SVOJU SVE KONKURENTNIJU PROIZVODNJU AUTOMOBILA MOŽE DA STVORI NOVI VETAR U LEĐA GLOBALNOM KONTEJNERSKOM TRANSPORTU?

Ekstremno povišeni troškovi logistike i kontejnerskog transporta bili su jedan od faktora koji su pogurali inflaciju tokom pandemije. Prema agregiranim globalnim podacima sa portala Statista, cenovni vrhunac u brodskom transportu dostignut je u septembru 2021. godine, da bi se taj nivo uz manje promene održavao sve do proleća prošle godine. Od tada je započeo trend pada.

Cene prekookeanskog prevoza u lukama na zapadnoj obali Sjedinjenih Američkih Država, pa i u Kini, čak su se vratile na nivoe od pre pandemije. Zastoji u lancima snabdevanja su se "otpušili", ali tome je kumovala i nešto slabija tražnja koja uzrok ima u sve većoj inflaciji i smanjivanju kupovne moći.

Podaci kompanije Freightos za mart 2023. pokazuju da su cene za otpremu jednog standardnog kontejnera iz Azije ka zapadnoj obali SAD pale 93 odsto međugodišnje, dok su cene ka istočnoj američkoj obali i evropskim lukama u

proseku 87 odsto niže u odnosu na isti period prošle godine.

Krizu ponude na svetskim tržištima zamenila je kriza tražnje, a kako će se nova situacija odraziti na industriju transporta robe?

- Jako je nezahvalno davati neke duže prognoze, čak i hipotetički. Logistički sektor u velikoj meri zavisi od globalne ekonomske situacije, ponašanja potrošača, ekonomskih sila i mera vladajućih organa, te u skladu sa tim ne možemo predviđati kakva će biti dugoročna kretanja na tržištu. Iz iskustva mogu samo da kažem da će situacija biti dinamična, jer naš sektor retko kada "miruje" – kaže za Biznis.rs Nebojša Đekić, direktor prodaje i razvoja u kompaniji cargo-partner Srbija.

Prema njegovim rečima, alternativna rešenja nisu uvek rezultat reakcija na trenutna dešavanja, već su posledica proaktivnog razmišljanja i razvijanja novih trgovačkih ruta kad god je to moguće. Ponekad rešenje dolazi

i kao odgovor na pojedinačan zahtev klijenta. Ta fleksibilnost između ostalog je jedna od prepoznatljivih odlika koja međunarodnoj kompaniji cargo-partner donosi uspešne rezultate i 40 godina nakon pokretanja globalnog poslovanja.

Početak godine zavisi od raspoloženja u Kini

Kada se sagledavaju tržišni rezultati u prvom godišnjem tromesečju, u oblasti kargo transporta svi pogledi su najpre okrenuti ka Kini. Razlog za to je kratka pauza zbog tradicionalne sedmodnevne proslave kineske, odnosno lunarne Nove godine.

- Veliki deo uvoza dolazi upravo iz Kine, čije su proizvodne fabrike zatvorene tokom praznika, zbog čega je u januarskom periodu posao opao, ali je ovo prilično standardna fluktuacija za to doba godine. Sada se tražnja za transportom postepeno povećava i vraća na

uobičajen obim. Kroz komunikaciju sa našim klijentima dobijamo povratnu informaciju da na domaćem, ali i globalnom tržištu definitivno opada potrošnja i tražnja za luksuznim dobrima kao posledica inflacije. Kako to u praksi obično biva, pad tražnje za jednim proizvodom obično je praćen povećanom tražnjom za drugim, što bi za nas logističare značilo da nam obim poslovanja može ostati na istom nivou, ali će se struktura robe koje uvozimo ili izvozimo promeniti – objašnjava Đekić i napominje da će prolongirana visoka inflacija posledično izazvati cenovnu osetljivost i u sektoru kontejnerskog transporta.

Automobilska industrija kao pokretač dobrih rezultata

Vrednost globalnog kargo transporta raste iz godine u godinu. IMARC Group procenjuje u svom poslednjem izveštaju da je avionski transport robe dosegao 287,4 milijarde američkih dolara. S druge strane, brodski kontejnerski transport beleži nekoliko puta veće obime. Za prošlu godinu još uvek nisu objavljeni precizni podaci, ali u 2021. godini ovaj vid prevoza robe generisao je čak 2,2 biliona dolara, a procenjuje se da će rasti godišnjom stopom od sedam procenata do 2031. godine, prema Allied Market Research. Tom cilju mogli bi da zasmetaju eventualno dug period visoke inflacije ili već ispoljen deficit brodskih kontejnera u opticaju.

U ovom specifičnom biznisu posebno se pomno prate dešavanja u automobilske industriji. Koja strategija, tržišta i rute tu isplivavaju kao važne opcije?

- Profitabilne industrije poput automobilske diktiraju trendove i na drugim tržištima. Logistika igra ključnu ulogu u automobilskom lancu snabdevanja, zbog čega je neophodno da uvek budemo u koraku sa vremenom i inovacijama. Nepotrebno gomilanje zaliha jedan je od najvećih uzroka neefikasnosti poslovanja, a "just in time" sistem proizvodnje, koji je nastao upravo u automobilske industriji, tačnije u kompaniji Toyota, omogućava pravovremeni protok komponenti u proizvodnji i zaliha u skladištu. Ovo samo potvrđuje značaj i potrebu za bržim i fleksibilnijim transportnim rešenjima. Potencijalno zaustavljanje

proizvodne trake daleko je skuplje od bilo kojeg hitnog transporta – naglašava naš sagovornik.

Kako kaže direktor prodaje u cargo-partner Srbija, ovo je samo jedan od primera u kojem je automobilska industrija inicirala revoluciju čije su plodove kasnije ubirali i drugi biznisi. Automobilski giganti među prvima su uvideli značaj koji logistika može imati u optimizaciji procesa. Danas se ove tehnologije i dalje primenjuju zbog čega su redovne linije, tačne isporuke i brza rešenja od velike važnosti, a logističari

su tu da izađu u susret potrebama na tržištu.

- Kontinuirano se pojavljuju novi trendovi koji mogu otvoriti nove mogućnosti i transportne rute. Na primer, sve veća popularnost kineskih proizvođača i zatvaranje evropskih fabrika promeniće transportne tokove i obim uvoza iz Kine. "Sopstvene flote" ili brodovi u privatnom vlasništvu kompanija potencijalno mogu ugroziti brodare i pomorski transport, ali i staviti veći akcenat na avionski transport, koji će još dugo imati dominantnu ulogu.

Nebojša Đekić

FOTO: CARGO-PARTNER

FOTO: FREEPIK

Prema Kineskom udruženju putničkih automobila, Kina je prošle godine po broju izvezenih automobila zauzela drugo mesto na svetu, odmah iza Nemačke. Stručnjaci procenjuju da će do 2025. godine sadašnji lider Evropa uvoziti više automobila nego što će izvoziti. Kada je reč o proizvodnji automobila i ulasku na nova tržišta veoma važan deo slagalice je logistika, sa posebnim akcentom na transport. Izazovi koji mogu nastati u tom pro-

cesu su brojni.

Koliko su zaista ozbiljne namere kineskih proizvođača govori činjenica da su neki od njih naručili svoje brodove kako bi obezbedili potpunu kontrolu lanca snabdevanja. Naime, BYD, koji proizvodi samo električne i hibridne automobile, u oktobru 2022. godine poručio je šest brodova, od kojih svaki može da nosi 7.700 automobila. Državna kompanija SAIC Motor Corporation već upravlja petom po veličini svetskom flotom za

transport automobila.

Iako ovo predstavlja svojevrsnu pretnju špediterima, oni će i dalje igrati ključnu ulogu kada je reč o avionskom transportu. Skupi i osetljivi delovi, kao što su baterije, kompjuterski čipovi, senzori ili druge elektronske komponente koje su od vitalnog značaja u automobilske industriji, najčešće se transportuju avionom.

- Avionski transport ima izuzetno važnu ulogu prilikom lansiranja novih vozila na tržište. Kroz istoriju se pokazalo da prvobitni plasmani retko kada prođu bez korekcija. U tom slučaju avionski transport može biti odlučujuć faktor u blagovremenom obezbeđivanju rezervnih delova radi korigovanja kvaliteta. Zaustavljanje pokretne trake u fabrici, daleko je skuplje za proizvođače od hitnog transporta.

Pored toga, ulazak kineskih brendova na tržište kroz akvizicije i direktne investicije samo će ojačati ulogu logistike u lancu snabdevanja, ali i zahtevati veću fleksibilnost logističara. U kompaniji kontinuirano razvijamo nove rute za sve modalitete transporta kao odgovor na potrebe klijenata, dodao bih, da je neophodno da sve industrije budu u sinergiji da bi razvoj bio održiv – poručuje Đekić.

MARKO MILADINOVIĆ

EVOLUCIJA POTROŠAČKE MOĆI U REGIONU

Nebojša Đekić ističe da je od početka pandemije došlo do promene ponašanja kod klijenata u regionu.

- Ako bismo napravili retrospektivu poslednjih nekoliko godina, prvo se primećuje evolucija potrošačke moći. Tokom vrhunaca pandemije su logističari imali određenu vrstu monopola usled velike tražnje, dok se danas situacija ponovo okreće i potrošači su ti koji postavljaju uslove na tržištu. Kada dođe do "bojkota" određenog proizvoda, proizvođači su prinuđeni da svoje zalihe rasprodaju po nižim cenama, što posledično dovodi do sve veće cenovne osetljivosti i po pitanju transporta. Cargo-partner ima dugu tradiciju i na lokalnom i na globalnom tržištu, što nam nudi određenu prednost u odnosu na konkurenciju. Razvijena mreža u svetu i veliki broj sopstvenih kancelarija i partnera omogućila nam je da steknemo poverenje velikih globalnih kompanija, dok je lokalna ekspertiza obezbedila zadovoljstvo preduzeća sa kojima radimo u Srbiji. Naša strategija poslovanja uvek se zasnivala na personalizovanom pristupu i pažnji koju posvetimo svakom upitu, što nam je zauzvrat donelo dugoročne saradnje otporne na tržišne promene – kaže Đekić i zaključuje da pouzdan partner može doneti mnogo više na dugoročnom planu od privremene uštede na transportnim troškovima.

Allucent

**CLINICAL RESEARCH
MEDICINE RESEARCH
MEDICAL DEVICES RESEARCH**

Đorđa Stanojevića 14a
11070 Beograd, Novi Beograd
011 35 38 700
petar.turcinovic@allucent.com

RADETRANS

SELIDBE PO PRINCIPU KLJUČ U RUKE

MONTAŽA I DEMONTAŽA
NAMEŠTAJA

PAKOVANJE STVARI
U KUTIJE

IZNOŠENJE I UNOŠENJE
NAMEŠTAJA

29. Novembar 30a 11460 Barajevo
064/1358210 062/8974430 064/2262510
info@radetrans.com www.radetrans.com

FOTO: BETA/AP

DA LI SU PENZIJSKE REFORME NEOPHODNE?

ZA RAZLIKU OD FRANCUSKE SRBIJA NA VREME OBAVILA DOMAĆI ZADATAK

FRANCUZI VEĆ DVA MESECA PROTESTUJU PROTIV PENZIJSKE REFORME KOJA POMERA STAROSNU GRANICU ZA ODLAZAK U PENZIJU SA 62 NA 64 GODINE. NEZADOVOLJSTVO JE SVE VEĆE, IAKO PREDSEDNIK MAKRON TVRDI DA SU PROMENE NEOPHODNE, A EKONOMSKI STRUČNJACI ISTIČU DA JE GLAVNI UZROK PROBLEMA IZOSTANAK DUGOROČNOG PLANIRANJA

Prethodna dva meseca u Francuskoj obeležena su masovnim protestima izazvanim penzijskom reformom kojom se starosna granica za odlazak u penziju pomera sa 62 na 64 godine. Od početka februara više od milion stanovnika ove zemlje izašlo je na ulice gradova od Nice do Pariza kako bi izrazilo nezadovoljstvo zbog novog zakona. Izjava premijerke Elizabet Born da zakon "više nije predmet pregovora" podstakla je sindikate da proteste prenesu i u mart, a odluka predsednika Emanuela Makrona da "pogura reformu", pozivajući se na specijalna ustavna ovlašćenja, dovela je do lančane reakcije u kojoj su protesti eskalirali, a potom se dovelo u pitanje i poverenje vladi.

Francuska vlada je, kako je tada izveštavao Deutsche Welle, "za dlaku preživela dve inicijative za izglasavanje nepoverenja", a protesti su postali intenzivniji. Na ulice je izašlo 3,5 miliona demonstranata, od kojih se na hiljade njih sukobilo sa policijskim snagama. Prema podacima koje je objavila medijska kuća France24, uhapšena su 172 demonstranta i povređena 149 policajca i žandarma. Ankete su pokazale da 70 odsto građana za nasilje krivi francusku vladu, a Makronova izjava da "ne uživa" u ovakvim reformama nije umanjila njihovo nezadovoljstvo.

Međutim, ovo nije prvi put da Francuzi negoduju zbog Makronovih odluka u

vezi sa penzijama. Francuski predsednik je 2019. godine, za vreme svog prvog mandata, pokušao da revidira penzijski sistem, a odgovor građana bio je sličan kao u februaru i martu ove godine – organizovani su masovni ulični protesti, štrajkovi, a došlo je i do jednog od najdužih prekida saobraćaja u istoriji zemlje. Nakon izbijanja pandemije korona virusa, plan revizije "odložen je na policu".

Duži životni vek čini sistem nestabilnim

Nova reforma ima za cilj da finansijski sistem dovede u ravnotežu tako što će Francuzima biti produžen radni vek. Iako su u administraciji svesni da će ova

odluka mnogima teško pasti, insistiraju na tome da je ona neophodna.

Francuski penzijski sistem prvenstveno se oslanja na platnu strukturu u kojoj se radnicima i poslodavcima propisuju obavezni porezi na zarade, koji se koriste za finansiranje penzija. Taj sistem, koji je generacijama garantovao državnu penziju, neće se promeniti, piše The New York Times.

Francuska ima jednu od najnižih stopa penzionera u riziku od siromaštva u Evropi i neto stopu zamene, koja označava odnos između prve isplaćene penzije i poslednje ostvarene zarade, od 74 odsto, višu od proseka u zemljama članicama Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) i Evropske unije.

Međutim, vlada tvrdi da sve duži životni vek čini sistem nestabilnim. U 2000. godini za jednog penzionera od zarada je izdvajao 2,1 radnik, a u 2020. taj koeficijent je pao na 1,7. Prema zvaničnim projekcijama, do 2070. se očekuje pad na 1,2 radnika za jednog penzionera.

Da bi finansijski sistem bio održiv, a da se u njega ne bi ulagalo više novca poreskih obveznika, Makronov plan je da postepeno podiže starosnu dob za odlazak u penziju za tri meseca svake godine, te da starosna granica 2030. dostigne 64 godine. Takođe, ubrzao je i stupanje na snagu prethodno predložene mere kojom se povećava broj godina koje radnici moraju da uplate u sistem kako bi dobili punu penziju i ukinuo posebna pravila za odlazak u penziju koja su važila za radnike u sektorima poput energetike i transporta. Francuski predsednik je naglasio da su ove promene neophodne.

Međutim, Makronovi protivnici navode da je predsednik preuveličao pretnju od projektovanih deficita i odbio da razmotri druge načine na koje se sistem može dovesti u ravnotežu, kao što je povećanje poreza na zarade radnika, odvajanje penzija od inflacije, eliminisanje poreskih olakšica za preduzeća ili povećanje poreza za bogata domaćinstva.

Kako se navodi u tekstu objavljenom na informativnom sajtu Vie Publique, čak je i telo zaduženo za nadzor francuskog penzijskog sistema saopštilo da ne postoji neposredna pretnja i da je "dugoročne deficite teško tačno predvideti".

Donošenje odluke da se produži radni vek, navode Makronovi oponenti, imaće

Nikola
Altiparmakov

FOTO: PRIVATNA ARHIVA

negativne posledice po radnike, koji u većini slučajeva ranije počinju da rade i u proseku imaju kraći životni vek u poređenju sa zaposlenima u kancelarijama.

Srpski penzijski sistem na vreme reformisan

- Za razliku od Francuske, koja je već nekoliko decenija poznata u Zapadnoj Evropi zbog nesprovođenja neophodnih penzijskih reformi, Srbija može da se pohvali da je prvo 2003. godine uradila temeljnu penzijsku reformu po ugledu na Nemačku – takozvani bodovni sistem. Njega je Nemačka uvela 1992. godine, a potom su ga preuzele mnoge zemlje u Evropi, uključujući Srbiju, Hrvatsku i Crnu Goru. Dakle, mi smo tokom prethodne dve decenije adekvatno sprovodili neophodno povećanje starosne dobi za penzionisanje, a onda smo i tu dubinsku reformu iz 2003. godine dodatno 'učvrstili' i zaokružili reformom iz 2014. godine – objašnjava član Fiskalnog saveta Nikola Altiparmakov u razgovoru za Biznis.rs razlike između srpskog i francuskog penzijskog sistema.

On dodaje da smo potom usvojili švajcarsku plus formulu, odnosno formulu za indeksaciju penzija koja kaže da kada su penzijski rashodi pod kontrolom i ispod 10 odsto BDP-a, onda penzije prate 100 odsto zarade, a kada se taj nivo pređe u nekim ekonomski izazovnijim vremenima usklađivanje se vrši sa 50 odsto zarada i 50 odsto plata.

- Kada se u kriznim vremenima pređe i dodatni prag od 10,5 procenata BDP-a penzije se usklađuju samo sa inflacijom.

Na ovaj način mi penzijske rashode u Srbiji usklađujemo sa ekonomskim mogućnostima zemlje i jako je važno da se u uslovima demografskog starenja penzije kontrolišu, odnosno usklađuju na održiv način – ističe Altiparmakov.

Važna stvar u kontekstu sa Francuskom je da, kako ljudi žive duže, a svi mi živimo duže, naročito u Zapadnoj Evropi, moraju duže i da rade.

- Upravo zato smo mi od 2003. godine povećavali starosnu dob – ona je sada 65 godina za muškarce, 63 godine za žene, i polako će se do 2032. izjednačiti, odnosno i za žene će biti 65 – i to je nešto što je u skladu sa životnim vekom u Srbiji, tako da sada nije neophodno razmatrati dalja povećanja. Za razliku od Francuske, mi smo taj naš 'domaći zadatak' uradili adekvatno. Uspeli smo da stabilizujemo penzijski sistem i sada treba da istrajemo sa ovakvim sistemom kakav imamo – navodi Nikola Altiparmakov.

U većini zapadnoevropskih zemalja postoje, kako kaže, starosne granice od 67 godina, ali to u istočnoevropskim zemljama još uvek nije slučaj zato što je očekivani životni vek uglavnom kraći u Istočnoj Evropi.

- U Engleskoj su povećali granicu na 67 godina i glavna dilema je da li je 2040. godine treba povećavati na 68, kao što je inicijalno bilo propisano ili će možda povećanje biti potrebno oko 2030. Dakle, oni ne govore o nekom povećanju preko noći, već planiraju sledećih nekoliko decenija. To je različit stepen institucionalne i društvene svesti u odnosu na ono što vidite u Francuskoj – navodi Altiparmakov.

FOTO: BETA/AP

On potvrđuje zaključak da je glavni uzrok problema u Francuskoj upravo izostanak dugoročnog planiranja.

- Penzijski sistemi su najdugoročniji sistemi u oblasti javnih politika. Oni traju više decenija, više generacija, i vi morate dugoročno da planirate. Demografiju ne možete tek tako da promenite. Ona je takva kakva je i u Francuskoj i u Srbiji i vi morate da uskladite penzijski sistem sa njom. Iako je većina zemalja obavila taj zadatak, nekolicina to nije učinila. Zanimljivo je navesti i koje su zemlje u pitanju: Francuska, Španija i Italija. Dakle, sve zemlje koje trenutno kubure sa odr-

živošću budžeta, jer su dosta kasnile ili bile neodlučne u sprovođenju penzijskih reformi. I ne samo one. Dve trećine budžetskih problema u Grčkoj bilo je uzrokovano izostankom penzijskih reformi i ona je, između ostalog, zbog toga bankrotirala pre jedne decenije. To nije pitanje socijalne nejednakosti, kao što je slučaj u Nemačkoj, u kojoj imate štrajkove radnika koji traže da se plate prilagode inflaciji. U ekonomskom smislu, njihovi zahtevi su u velikoj meri opravdani i osnovani, i to je nešto što možete da rešavate ekonomskim merama. Ali, ako želite da ide- te protiv demografije, završite kao Grčka

- u bankrotu. Ili, ako hoćete, i ekonomska kriza krajem osamdesetih godina, pred raspad bivše Jugoslavije, je dobrim delom bila uzrokovana odsustvom penzijskih reformi – kaže Altiparmakov.

On napominje da Srbija i bivša Jugoslavija nisu imale praksu dugoročnog planiranja, odnosno takozvanih aktuarskih projekcija, koja postoji u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi od trenutka osnivanja penzijskog sistema.

- Penzijski sistem je u Americi krenuo da funkcioniše otprilike u isto vreme kada i u bivšoj Jugoslaviji, od 1937. godine. U Americi se već 1941. godine radila aktuarska evaluacija i na svakih četiri ili pet godina oni rade dugoročne projekcije koje pokrivaju period od narednih pet-šest decenija. Mi u bivšoj Jugoslaviji nismo dugoročno planirali održivost penzijskog sistema, ali sada, nakon sprovođenja reformi, idemo u tom smeru. Reforma iz 2003, reforma iz 2014. i usvajanje fiskalnih pravila za indeksaciju penzija ukazuju da postoji sve veća spoznaja da je penzijski sistem demografsko pitanje, da je demografija pitanje decenija i da se gleda na duži period. U tom smislu, usvajanje fiskalnih pravila za indeksaciju penzija je dugoročno održivo u decenijskom kontekstu – zaključuje Nikola Altiparmakov.

MARIJA KRSMANOVIĆ

PENZIJSKI SISTEMI MANJE RESTRIKTIVNI NEGO PRE JEDNOG VEKA

Novinska agencija AFP nedavno je objavila rezultate ankete prema kojoj se četvrtina radnika u Francuskoj ne oseća sposobno da radi do penzije. U vezi sa tim, Nikola Altiparmakov komentariše da, i pored povećanja starosne dobi, Francuzi i dalje imaju mogućnost prevremenog odlaska u u penziju.

- Ako se prevremeno penzionišete, dobijete manju penziju – kaže on, ističući da je činjenica da živimo duže i zdravije.

- Inače veoma je interesantno da ne zaboravimo da je pre 100 godina Srbija, odnosno bivša Jugoslavija, uvela penzijski sistem. Starosna dob za penzionisanje tada je bila 70 godina, a isti slučaj bio je sa Engleskom i, na primer, Nemačkom. I to bez mogućnosti prevremenog penzionisanja. Nakon Drugog svetskog rata, tokom godina, to je relaksirano. Ali sada, zbog demografskog starenja, zbog dužeg života, zbog manjeg rađanja dece, neophodno je da se to delimično usklađuje. Dakle, sada to jeste restriktivnije nego što je bilo pre tri-četiri decenije, ali nije tako restriktivno kao što je bilo kada smo uvodili sistem – navodi Altiparmakov.

ПРОИЗВОДЊА, ОТКУП И ПРОДАЈА ЖИТАРИЦА И УЉАРИЦА
ПРОДАЈА РЕПРОМАТЕРИЈАЛА ЗА БИЉНУ ПРОИЗВОДЊУ

Киkinда, Теремјски пут 2, тел: 064/64-34-163

e-mail: romicagrar@gmail.com

**Откуп и продаја свежег и
замрзнутог воћа и поврћа**

43°47'20.0"N 20°13'49.6"E
пут из Лучана за Гучу 32230, Србија
vladan.sb@gmail.com
032/401 866

сб брaвa

KAKO IZGLEDA RADNI DAN ŠIROM SVETA?

SRBIJA DRŽI SVETSKI PROSEK PO BROJU RADNIH SATI NEDELJNO

U JAPANU LJUDI ČESTO IZAĐU NA PIĆE POSLE POSLA. ODBIJANJE KOKTELA U TOM SLUČAJU SE NE ODOBRAVA, A POSLODAVCI TAKOĐE ČESTO OČEKUJU DA SE NJIHOVO OSOBLJE POJAVI RANO NA POSLU I ODE KASNO BEZ DODATNE PLATE. RADNO OKRUŽENJE JE TOLIKO STRUKTURISANO I NAPORNO DA POSTOJI JAPANSKA REČ KAROŠI, KOJA SE PREVODI KAO "SMRT OD PREKOMERNOG RADA"

Uslovi rada su negde jasno definisani zakonom, a negde baš i ne. Zato je u nekim zemljama radni dan duži, dok recimo u Nemačkoj deo stanovnika ima luksuz da radi samo 26 sati nedeljno. Izražene su razlike i u pogledu godišnjih odmora, plaćenih odsustva i prekovremenog rada. Portal ranker.com, koji se bavi rangiranjem, dao je na jednom mestu pregled uslova za radnike u nekoliko najvećih zemalja i na nekoliko kontinenata.

Njihovo istraživanje pokazuje da za mnoge zemlje više ne važi ono u šta se godinama verovalo. Na primer, za Nemačku se oduvek verovalo da se tamo udarnički radi, pri tom misleći na broj sati, ali sada više nije tako. Zato SAD i Japan pokazuju da tamo zakoni nisu na strani radnika, a isto važi i za Srbiju, smatra Vladan Obradović iz Saveza samostalnih sindikata Srbije.

U razgovoru za Biznis.rs on kaže da više od polovine domaćih radnika ne zna svoja prava, a kratkotrajni oblici rada su zastupljeniji nego u drugim državama.

- Posebno je iritirajuće što se ovi egzotični oblici rada – opet za razliku od zemalja EU – drastično razlikuju od osnovnih standarda rada koje država mora da pruži svakom radniku. Osim toga, u Srbiji tri i po godine treba da radite da biste zaradili jednu prosečnu godišnju platu radnika u EU – ističe Obradović.

Među državama članicama EU, najveća prosečna godišnja plata sa punim radnim vremenom u 2021. godini zabeležena je u Luksemburgu i iznosi 72.200 evra, što je iznos za koji u Srbiji mora da se radi više od sedam godina. Međutim, ako se fokusiramo na radno vreme,

plaćeno odsustvo, i plaćene godišnje odmomore, naša zemlja ipak drži solidan prosek.

Japanci, Arabljeni, Brazilci i Afrikanci najduže na poslu

Jedno od najpoželjnijih mesta za rad je Nemačka, između ostalog zato što ima nižu nedeljnu stopu kada je broj radnih sati u pitanju u odnosu na druge zemlje. Nemci u proseku provedu 35 sati nedeljno na poslu, ali neke procene kažu da deo zaposlenih radi samo 26 sati. Finci obično rade 6 sati i 45 minuta dnevno, a isto važi i za Kanadu, bar kako pokazuje istraživanje Printerlanda, čime te dve zemlje imaju najkraći radni dan na svetu.

U preduzećima u Holandiji važi prilično jedinstven raspored, ona rade od 8:40 do 17:10 časova. U Grčkoj za zaposlene sa punim radnim vremenom obaveza je 40 sati nedeljno, ali mogu da biraju da li će to da podele na pet ili šest dana. Jedan od najdužih radnih dana u celoj Evropi ima Španija, ali je to zbog obaveznog odmora u toku smene (poznatog kao siesta) zbog čega im se radni dan najčešće oduži do 20 časova uveče.

Ni u Indiji nije mnogo bolje jer tamo radno vreme obično traje od 9 do 18 časova. Slično je i u Brazilu gde većina zaposlenih počinje sa radom u 8 ili 9 sati ujutro i ostaje do 17 ili 18 sati, a uobičajena je praksa da se tamo radi pet ili šest dana nedeljno. Očekivano, u Kini tipičan radni dan traje od 8:30 do 18 časova.

Za razliku od većine drugih zemalja, poslovna nedelja u Saudijskoj Arabiji počinje u nedelju i traje, uglavnom, pet dana. Radni dan počinje u osam ujutro i završava se oko 18 sati. Ipak, studija In-

stant Offices-a iz 2017. godine pokazuje da je Meksiko imao najdužu procenjenju radnu nedelju na svetu sa 43,19 sati raspoređenih na pet dana, ali je pitanje da li su u obzir uzimali Singapur, gde se nedeljno radi 44,4 sata u proseku.

Među zemlje sa dužim radnim danom spadaju i Amerikanci, jer poslodavci u SAD očekuju da zaposleni rade od 8:30 do 17:30 časova. Tu su i Kenijci koji obično rade od 8:30 do 17 sati i imaju radnu nedelju od 48 sati, i Japanci koji rade od 8:30 do 19:00, ali i Nigerijci koji, bez uračunatih pauza, rade po 10 sati dnevno. Zato, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku (RZS) prosečan radni dan u Srbiji traje 7,32 sati. Zakonom o radu regulisano je 36 do 40 sati rada nedeljno.

Disproporcija u odnosu na broj dana plaćenog odsustva

Svaki zaposleni Nemač koji je angažovan pet dana nedeljno ima pravo na 20 dana plaćenog odsustva godišnje, mada većina poslodavaca odobrava i do 30 dana. U Finskoj su zagarantovane četiri nedelje leti i još jedna cela nedelja tokom zime, dok su poslodavci u Holandiji, prema nacionalnim zakonima, u obavezi da zaposlenima sa punim radnim vremenom daju najmanje 20 dana plaćenog odsustva godišnje. Najbolje prolaze part-time radnici koji zarađuju četiri puta više od broja sati koje rade nedeljno, tako da ako imaju dvadesetpetočasovnu radnu nedelju, dobijaju 100 sati odmora godišnje.

Sve provincije u Kanadi nude dve nedelje plaćenog odsustva, osim Saskatchewan, koji obezbeđuje tri nedelje. U Grčkoj odmor zavisi od vremena koje je

neko proveo radeći za kompaniju tako da radnici do druge godine angažovanja koji se drže petodnevnog rasporeda zarađuju 21 dan, a oni koji rade šest dana dobijaju 25 dana plaćenog odsustva. Za 12 godina rada ovaj broj se povećava na 25 odnosno 30 dana, ali ista pravila važe i za one koji su u istoj kompaniji 10 godina.

Zaposleni u Španiji dobijaju 30 kalendarskih slobodnih dana godišnje (22 radna dana), ali moraju da ih iskoriste do kraja svakog decembra. Povremeni odmor, bolovanje i godišnji odmor u Indiji se ne mogu kombinovati da bi se produžilo vreme van radnog mesta, ali se mogu preneti u sledeću godinu. Poslodavci moraju da daju zaposlenima do šest dana povremenog plaćenog odsustva, ali najčešće to bude oko tri dana povremenog odmora mesečno. Radnici

zarade i 12 dana plaćenog bolovanja godišnje i 1,25 dana plaćenog odmora mesečno.

Brazilci dobijaju platu za dan odmora, koji se tradicionalno koristi u nedelju, što im omogućava da prisustvuju verskim službama. Nakon 12 meseci rada u firmi stiču pravo na 30 dana odsustva koje mogu da koriste odjednom ili da ga podele. Pored toga, zaposleni primaju „trinaestu platu“ pred kraj svake godine, što spada u neku vrstu dodatno plaćenog odmora.

U Kini svi koji rade manje od 10 godina zarade samo pet dana plaćenog odsustva svake godine. Broj se udvostručuje za one koji rade između 10 i 20 godina, a oni koji su tu duže od 20 godina imaju 15 slobodnih dana godišnje. U Saudijskoj Arabiji nakon prvih 12 meseci u kompaniji zaposleni svake godine zaradi 15

dana odsustva, a posle 10 godina imaju pravo na 21 dan. Singapurski radnici koji su angažovani najmanje tri meseca dobijaju sedam dana odmora svake godine. Nakon prvih 12 meseci oni zarađuju dodatni dan odsustva za svaku godinu radnog staža dok ne stignu do 14 dana što je maksimum plaćenog odmora.

Ima i onih koji nisu u obavezi da svojim zaposlenima plate dane odmora što je slučaj sa preduzećima u SAD i procenjuje se da svaki četvrti američki radnik nema plaćeno odsustvo. Prema Zavodu za statistiku rada, odsustvo u privatnom sektoru za one koji su u kompaniji najmanje godinu dana je 9,7 dana. Japanski radnici su po zakonu obavezni da imaju najmanje 10 dana plaćenog odsustva godišnje. Za one koji su privršeni kompaniji duže od šest godina, broj dana se povećava na najmanje 20.

SVET: KAKO IZGLEDA RADNI DAN ŠIROM SVETA?

DRŽVA	BROJ RADNIH SATI NEDELJNO	PLAĆENO ODSUSTVO GODIŠNJE	RODITELJSKO ODSUSTVO (RO)	PREKOVREMENI RAD
SRBIJA	36-40 SATI	NAJMANJE 20 DANA	Ž: 12 MESECI, 24 ZA TREĆE DETE	MAKSIMUM 8 SATI NEDELJNO
Nemačka	26-35 sati	20-30 dana	Ž i M: 14 meseci plaćeno, do 3 godine - neplaćeno	/
Finska	32,25 sati	35 dana	Ž: 105 nedelja, M: 54 dana	250-330 sati godišnje
Holandija	41,5 sati	20-100 dana	Ž: 4 meseca, M: 6 nedelja	ograničenje na 60 sati nedeljno ukupno
Kanada	32,25 sati	14-21 dana	Ž: 17-63 nedelje neplaćenog RO, M:/	nema ograničenja sem za Ontario
Grčka	40 sati	21-30 dana	Ž: 17 nedelja, M: 2 dana	nema ograničenja
Španija	45-50 sati	22 dana	Ž i M: 16-29 nedelja	maksimalno 80 sati preko godišnje
Indija	45 sati	15+12 dana	Ž: 26 nedelja, M:/	nije dozvoljeno da se radi preko 48 sati nedeljno ili 9 sati dnevno
Brazil	45-54 sata	30 dana	Ž: 120-180 dana, M: 5-20 dana	nije dozvoljeno da se radi preko 40 odnosno 44 dana nedeljno
Kina	46,5 sati	5-15 dana	Ž: 96-188 dana, M: 10-30 dana	maksimalno 3 sata dnevno i 36 sati mesečno prekovremeno
S. Arabija	50 sati	15-21 dana	Ž: 10 nedelja, M: 1 dan	nije dozvoljeno da rade više od 11 sati dnevno
Singapur	44,4 sata	7-14 dana	Ž: 12 nedelja, M: 2 nedelje	definiše pojedinačno svaki ugovor sa poslodavcem
Meksiko	43,19 sati	6+2 dana na svaku godinu	Ž: 12 nedelja, M: 5 dana	nije striktno ograničeno na određeni broj sati
SAD	45 sati	9,7 dana prosečno	zakon ne obavezuje poslodavce da plate RO	nije striktno ograničeno na određeni broj sati
Kenija	48 sati	21-45 dana	Ž: 3 meseca, M: 2 nedelje	nije striktno ograničeno na određeni broj sati
Japan	51,5 sati	10-20 dana	Ž: 12 meseci, M: 12 meseci	nema ograničenja, prekovremeni rad uobičajen
Nigerija	50 sati	6 dana najmanje	Ž: 12 nedelja, M: 2 nedelje	definiše pojedinačno svaki ugovor sa poslodavcem

Napomena: Ž - žene, M - muškarci

Prosečan broj dana plaćenog odsustva u Srbiji, prema podacima RZS, iznosi 23,52 dana. U svakoj kalendarskoj godini zaposleni ima pravo na godišnji odmor u trajanju utvrđenom opštim aktom i ugovorom o radu, a najmanje 20 radnih dana.

Prekovremeni rad zloupotrebljen u više zemalja

Još 2013. godine nemačko ministarstvo rada zabranilo je menadžerima da kontaktiraju zaposlene van radnog vremena (osim u hitnim slučajevima), kako bi izbegli nepotrebnii stres. Finski zakoni nemaju striktnu zabranu, ali ograničavaju broj prekovremenih sati koje zaposleni mogu da rade na 250 sati godišnje, mada zaposleni mogu zahtevati i do 80 dodatnih sati, ako žele.

Petak popodne u Holandiji rezervisan je za izlaske na piće sa saradnicima, poznato kao borrel ili borrelen. Ova neformalna društvena okupljanja jedna su od

omiljenih zabava holandske zajednice, a prekovremeni rad nije baš omiljen i definisan je ugovorom sa poslodavcem. Ontario je 2021. godine usvojio zakon koji zabranjuje poslodavcima da kontaktiraju svoje osoblje nakon radnog vremena. Od 2022. godine to je jedina pokrajina u Kanadi koja se drži toga.

Sve preko 45 sati u petodnevnoj nedelji ili 48 sati u šestodnevnoj nedelji kvalifikuje se za bonus prihod u Grčkoj. Od radnika u Španiji se zahteva da imaju najmanje jedan i po slobodan dan svake nedelje i ne mogu da akumuliraju više od 80 sati prekovremenog rada godišnje. S druge strane, maksimalno vreme koje poslodavac u Indiji može da zahteva od zaposlenog da radi u bilo kojoj nedelji je 48 sati. Pored toga, radnici mogu biti na poslu samo devet sati dnevno.

U Brazilu zaposleni koji rade pet dana u nedelji mogu raditi samo 40 sati nedeljno, a oni koji rade šest dana u nedelji samo 44. Po kineskom zakonu, zaposleni mogu da rade najviše tri dodatna sata

dnevno i 36 dodatnih sati mesečno, a više od 11 sati rada tokom jednog dana nije dozvoljeno u S. Arabiji. Meksikanci rade samo osmočasovne dane ili sedmočasovne noći. Ako zaposleni nastave dalje od ovih vremenskih okvira, zakon nalaže da zarade duplo radno vreme za prvih devet sati.

Ni aktuelni američki zakoni ne zabranjuju poslodavcima da kontaktiraju zaposlene van radnog vremena. Procenjuje se da 48 odsto radnika na daljinu obično radi posle ponoći da bi završili projekte koje nisu mogli tokom radnog vremena.

U Japanu ljudi često izađu na piće posle posla, odbijanje koktela u tom slučaju se ne odobrava, a poslodavci takođe često očekuju da se njihovo osoblje pojavi rano na poslu i ode kasno bez dodatne plate. Radno okruženje je toliko strukturisano i naporno da postoji japanska reč karoši koja se prevodi kao „smrt od prekomernog rada“.

SLAĐANA VASIĆ

Bitoljska 16/a,
11030 Beograd, Čukarica
063/ 426 668, 069/ 42 66 681

www.drazen.kpizlog.rs
www.polovnabelatehnika.com

Velik izbor aparata
poznatih brendova
(LG, Sony, Gorenje,
Samsung, Bosch
i drugih)

L&A KOP

Belosavci BB 34310 Topola
069696111, 069/718719
lule.lacoop@gmail.com
www.lakop.net

HORIZONTALNO BUŠENJE DO
VII KATEGORIJE - U ZEMLJI I KAMENU
RADOVI NA IZGRADNJI
RADOVI U NISKOGRADNJI

TEHNOLOŠKE INOVACIJE RUŠE SVE GRANICE

SVETSKI INVESTITORI SVE VIŠE ZAJINTERESOVANI ZA STARTAPE U REGIONU

TRŽIŠTE AUTOMOTIVE SOFTVERA ĆE SA TRENUTNE TRI MILIJARDE EVRA GODIŠNJE U NAREDNIH DESET GODINA ZNATNO PORASTI. PREDVIĐANJA POKAZUJU DA ĆE VREDETI ČAK 30 MILIJARDI EVRA

Startapi u našem regionu privlače sve veću pažnju svetskih investitora, a njihova vrednost iz godine u godinu raste. To ne treba da čudi jer su startapi pokretači inovacija, samim tim i novih rešenja koja se primenjuju u privredi i ekonomiji. Njihov značaj je utoliko veći što uglavnom pružaju šansu mladima da svojim idejama i njihovom realizacijom naprave dobar biznis.

Tehnološki startapi su posebno zanimljivi jer živimo u svetu gde je svakodnevni život postao nezamisliv bez neke vrste tehnologije. I u našem regionu dolazi do njihove ekspanzije.

Hrvatski startup Make IT Easy privukao je pažnju svojim inovativnim softverom za upravljanje voznim parkom – mobilityOne. Ovo je prvi softver za fleet management koji obuhvata vlasnika

vozila, korisnika i samog vozača.

- MobilityONE je pokrenut 2019. godine sa namerom da svoje softversko rešenje ponudi korisnicima na tržištu, a 2021. godine je oko projekta okupljen set stručnjaka iz industrije fleet managementa, korporativnih finansija, IT-a i telekomunikacija kako bi se stvorilo moderno i napredno SaaS rešenje koje će korisnicima pomoći da reše proble-

me upravljanja voznim parkom – kaže u razgovoru za Biznis.rs Mladen Herceg, predsednik uprave Make IT Easy-ja.

On objašnjava da ovaj softver mogu koristiti velika i mala preduzeća, a njegova posebnost je u tome što je vrlo jednostavan za upotrebu, pa novi korisnici mogu brzo da nauče da ga koriste.

- Aplikacija je napravljena za velike i male vozne parkove, od kamiona, automobila, bagera, viljuškara, pa čak i trokoluta – kaže naš sagovornik i veruje da će mobilityONE sigurno promeniti način upravljanja voznim parkovima.

- Kako bismo u budućnosti smanjili emisiju CO2 gasa u atmosferu, manje ćemo posedovati vozila, a sve više ćemo ih pametno koristiti (car sharing i slični modeli). Da bismo bili potpuno ekonomični i održivi, potreban nam je baš ovaj softver. Do sada je u softver uloženo oko 350.000 evra, a u ukupno poslovanje

dodatnih 300.000 evra – ističe Herceg.

Kada je u pitanju startup scena u Hrvatskoj kaže da je na uzlaznoj putanji, te da je sve više ideja i preduzetnika koji su ohrabreni i upuštaju se u njihovu realizaciju.

- Od ulaska Hrvatske u EU tržište se, kao i šanse preduzetnicima, znatno proširuju. Uprkos tome, još uvek se kao država nismo rešili prepreka i prevelike administracije koja koči startape u izlasku na tržište. Isto tako moram napomenuti da se izvori finansiranja i investiranja u mlade projekte nisu do kraja formirali, pa u tome takođe zaostajemo u odnosu na ostale države EU – ističe Herceg.

Zanimljivo je da kriza u Evropi pogađa ovom startupu, s obzirom na to da su kompanije prisiljene da štede vreme i novac, pa tako efikasnije upravljaju svojim flotama kako bi ostale konkurentne. Pritom, sve se više računa vodi o emisiji

CO2, a mobilityONE pomaže u merenju i upravljanju emisijom gasova, tako da i u tome vide dodatnu priliku.

Frapantni su podaci u ciframa za naredni period kada je u pitanju rast ovog tržišta.

- Tržište automotive softvera će se trenutne tri milijarde evra godišnje u idućih deset godina znatno porasti. Predviđanja pokazuju da će ovo tržište vredeti i do 30 milijardi evra! U svetu trenutno postoji 500.000 potencijalnih kupaca koji u vlasništvu imaju 50 miliona vozila. Kako bi korisnicima širom sveta što pre ponudili mobilityONE odlučili smo otvarati predstavništva, od kojih je predstavništvo u Srbiji među prvim – navodi Mladen Herceg.

Veštačka inteligencija startup budućnosti

Jedna od rastućih startup kompanija u regionu, koja se bavi razvojem rešenja zasnovanih na veštačkoj inteligenciji, je i slovenački QLECTOR. Ovaj startup nastao je kao zajedničko ulaganje spin-outa Instituta „Jožef Stefan” i multinacionalne grupe Kolektor.

- Startup je osnovan 2018. godine i od tada je uspešno razvio rešenje za proizvodna preduzeća koje se već implementira kod kupaca u Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Austriji, Nemačkoj i Južnoj Koreji – kažu za Biznis.rs iz ove kompanije i ističu da je njihov glavni proizvod QLECTOR LEAP – AI platforma za usmeravanje proizvodnje koja povezuje planere, logističare i menadžere proizvodnih odeljenja u kreiranju, održavanju i realizaciji plana.

- QLECTOR LEAP je odgovor na izazove koje proizvodne kompanije ne uspevaju da reše postojećim pristupima i metodama. Koristeći metode veštačke inteligencije on automatski gradi digitalnog blizanca proizvodnog pogona, na osnovu istorijskih podataka iz postojećih IT sistema kao što su ERP i MES. QLECTOR LEAP prikuplja podatke u realnom vremenu, analizira ih u kontekstu digitalnog blizanca i obezbeđuje kreiranje realnog plana proizvodnje, predviđanje događaja u proizvodnom procesu i obaveštavanje zaposlenih – objašnjavaju iz QLECTORA.

I naši sagovornici se slažu da je startup okruženje u regiji postalo napredno i znatno bolje razvijeno.

U 2022. GODINI STARTAPI ZAPOSILILI VIŠE OD 2.000 LJUDI

Prošla godina je bila važna za ekosistem jer je pokazala da startup zajednica zaista može bitno da utiče na celokupnu ekonomiju, uzimajući u obzir procenu da su u 2022. startapi zaposlili više od 2.000 ljudi, a samo u ovoj godini planiraju da popune 3.000 novih radnih mesta, kao i da većina startapa očekuje rast svog biznisa od preko 50 odsto, navodi se u izveštaju Startup skener 2023, istraživanju koje je sprovedla Inicijativa Digitalna Srbija u okviru projekta „Preduzmi ideju”.

Dalje se navodi da ovome doprinosi i plan otvaranja dva nova fonda preduzetničkog kapitala u ovoj godini koje je podstaklo sufinansiranje od strane države, a čije će investicije biti primarno usmerene na domaći ekosistem i region.

U izveštaju se napominje da preko trećine startapa u osnivačkom timu ima barem jednu ženu, oko 36 odsto. Petina osnivača su povratnici iz inostranstva – 21 odsto, a velika većina – čak 81 odsto, osnivača ima diplomu visokog obrazovanja: fakultet, master ili doktorske studije. Mnogi ispitanici, 38 odsto njih, su pre trenutnog preduzetničkog poduhvata već učestvovali u pokretanju barem jednog startapa, dok trećina (33 odsto) ima prethodno iskustvo rada u nekom startupu. Više od polovine startapa (63 odsto) ima osnivače koji dolaze iz netehničkih oblasti. Većina osnivača (80 odsto) kaže da je steklo znanje bitno za osnivanje i rad startapa kroz radno iskustvo.

Kada je u pitanju profil startapa, u većini slučajeva, čak 84 odsto, to je timski poduhvat. Većina njih (56 odsto) je osnovana između 2020. i 2022. godine kada su i registrovani kao pravno lice. Najveći broj startapa se priprema za izlazak na tržište, 22 odsto ima MVP, ali još nije na tržištu, dok 33 odsto ima prve korisnike i testira product-market fit.

U izveštaju se navodi da više od 60 odsto startapa kao glavne ciljeve saradnje sa globalnim partnerima prepoznaje pristup novim tržištima i kupcima, kao i razvoj proizvoda i usluga. Dve trećine startapa (65 odsto) još uvek nije profitabilno. Skoro polovina startapa, 45 odsto, plasira proizvode na tržište Evropske unije, a 31 procenat na tržište SAD. Skoro dve trećine očekuje rast biznisa za preko 50 procenata u 2023. godini.

Do sada su se startapi dominantno finansirali iz sopstvenih sredstava – 92 odsto i grantova – 60 odsto. Osnivači su glavnu pomoć dobijali kroz neformalne socijalne mreže, kao što su porodica, prijatelji i poznanici, ali i formalne poput organizacija za podršku startapima – inkubatori i akceleratori. Čak 68 odsto kao najveća očekivanja od javnih politika vidi poreska smanjenja i olakšice, dok kao tri najveća izazova za startape vide finansiranje, zapošljavanje i pridobijanje kupaca.

Kompanija Make IT Easy
na sajmu u Diseldorfu

U regionu postoji više takozvanih "unicorna" – jednoroga (Outfit7, Rimac, Infobip), što takođe pokazuje da je interesantan za strane investitore i da ove kompanije ne moraju tradicionalno da se sele u druge zemlje. Očigledno, ekonomsko okruženje je dovoljno atraktivno za investitore i istovremeno omogućava priliv kvalitetnog, inovativnog kadra za tehnološki napredne projekte.

Ekonomska kriza, inflatorni pritisci, neizvesnost u poslovanju koja se prelila

iz prošle u ovu godinu, mogu da stvore i određene probleme u startup svetu. Iz QLECTOR-a kažu da je ova kriza mač sa dve oštrice.

-S jedne strane, kompanije stežu kaiš, a time i troškove, što znači da su zahtevnije i opreznije kada ulažu u B2B softver. Bez obzira na to što je transformacija u pametnu fabriku jedna od paradigmi digitalizacije, ovakvi projekti mogu biti gurnuti na marginu tokom krize. Sa druge, ovo je prilika za naš proizvod jer pomazemo kompanijama upravo u

GOOGLE KUPUJE JEDAN OD NAJPOZNATIJIH HRVATSKIH STARTAPA – APLIKACIJU PHOTOMATH

Na listi Financial Timesa 1000 najbrže rastućih kompanija u Evropi 2023, zagrebačka startup kompanija Aircash je na 13. mestu sa godišnjom stopom rasta od 295,7 odsto u 2021. godini, prenosi CroatiaWeek. Prema podacima FT, Aircash koji je osnovan 2015. godine imao je prihod od nešto više od 12,1 milion evra u 2021. godini. Aircash je prvi hrvatski novčanik za više valuta i izdavalac pripejd kartice Aircash Mastercard. U Hrvatsku mogu da prenose novac iz celog sveta i tamo gde nema bankomata.

Tu je i startup CircuitMess, koji proizvodi zabavne elektronske uređaje poput STEM igračaka za učenje, koje su dostupne i na američkom tržištu.

Nedavno je američki IT gigant Google saopštio da kupuje jedan od najpoznatijih hrvatskih startapa – aplikaciju Photomath. Dogovor je sklopljen, a kupovinu je 28. marta formalno odobrilo i regulatorno telo Evropske unije.

ovoj oblasti, odnosno boljim korišćenjem sredstava, smanjenjem zagušenja, smanjenjem zaliha utičemo na poslovni rezultat – ističu oni i navode da kao tehnološki startup u budućnosti žele da postignu još viši rast.

-U oblasti proizvoda nastavice ćemo da razvijamo dodatne funkcionalnosti koje će u najvećoj meri pomoći u postizanju ciljeva koje imaju naši kupci. Svakako želimo da razvijemo QLECTOR LEAP u pravcu koji korisnicima donosi najveću vrednost. Naš poslovni model je SaaS, tako da je zadovoljstvo kupaca jedan od ključnih faktora koji utiče na razvojne planove. Razvoj poslovanja biće usmeren uglavnom na prodor na tržišta regiona DACH (Nemačka, Austrija, Švajcarska) i SAD. Jedna od ključnih aktivnosti je i razvoj mreže partnera, sistem integratora i konsultantskih kuća koje mogu učiniti proizvod skalabilnim sa stanovišta prodaje i implementacije – kažu za naš časopis iz QLECTOR-a.

MILJAN PAUNOVIĆ

8. Marta 20 14210 Ub
062/ 1391519
cerademikaub@gmail.com
www.mikaceradeub.rs

**PROIZVODIMO SVE VRSTE KAMIONSKIH CERADA,
TENDI, ŠATRI, PREKRIVKI, NAVLAKA...**

ŠUME FRUŠKE GORE

Cara Lazara 5 21300 Beočin 064/8645260, 060/7339939, 021/870440 sumegore@mts.rs radivoje.kaurin@gmail.com

LIDERI NISU NUŽNO NA RUKOVODEĆIM POZICIJAMA

DVA POJMA SE ČESTO IZJEDNAČAVAJU – DA JE NEKO KO JE DOBAR MENADŽER I RUKOVODILAC ISTOVREMENO I LIDER. ODLIČNO JE AKO NEKO IMA OBE KARAKTERISTIKE, ALI POSTOJE VRLO ADEKVATNE NIŠE I ZA LJUDE KOJI SU LIDERI, A PROSTO IH NE INTERESUJE POSAO RUKOVODIOCA, JER NE ŽELE DA SE BAVE ZADUŽENJIMA KOJA SU SASTAVNI DEO POSLA JEDNOG MENADŽERA. ISTO TAKO, RUKOVODILAC MOŽE DA BUDE DOBAR SAMO NA OSNOVU SVOJIH RAZVIJENIH VEŠTINA I DA DOPRINOSI KOMPANIJSKOM USPEHU

Liderstvo se odnosi na sposobnost vođenja i inspirisanja ljudi ka ostvarivanju zajedničkog cilja. Dobrog lidera odlikuje nekoliko karakteristika koje ga čine efikasnim u toj ulozi.

Prvo, dobri lideri su vizionari. Oni imaju jasan cilj i viziju za budućnost, i mogu da je jasno prenesu drugima. Drugo, oni su sposobni da motivišu ljude da rade zajedno ka ostvarivanju tog cilja, stvarajući pozitivnu atmosferu i koristeći timski rad. Treće, oni su otvoreni za različite ideje i spremni su da saslušaju druge i uvažavaju njihova mišljenja. Takođe, oni su veoma efikasni u komunikaciji, jasno prenose informacije i uputstva uspostavljajući dobre odnose sa drugima.

Osim navedenog, dobrog lidera odlikuju i odlučnost, integritet, samopouzdanje, mogućnost prilagođavanja promenama, empatija, sposobnost delegiranja odgovornosti, fleksibilnost.

Iako je uvreženo mišljenje da su lideri oni koji su na upravljačkim pozicijama, direktorka službe ljudskih resursa

Erste banke Hana Škero Kosić kaže u razgovoru za Biznis.rs da lideri nisu nužno i „šefovi“.

- Da bi neko bio lider mora da ima određene predispozicije, nešto sa čime je praktično rođen, iako se neke odlike lidera i razvijaju. Dobar primer za to je kako se uvek kada se deca igraju neko dete ističe, za njim svi trče i slušaju šta priča, iako tada liderstvo još nije razvijeno. Zato sam pobornik toga da lider mora da ima „ono nešto“. Da li će to da se razvija dalje zavisi od ličnih predispozicija, iskustava kojima je neko izložen, i kasnije bavljenja samim razvojem – smatra naša sagovornica.

Ona naglašava da lider ima sposobnost da sluša i čuje ljude, da ima način da prodre do njih, odnosno da oni čuju lidera koji ih motivise.

- Tu je i sposobnost da se postavlja prava pitanja, da se nekako gleda u budućnost i razmišlja kako korak po korak biti bliži toj budućnosti. Lideri su empatični, imaju tu neku dodatnu konekciju sa ljudima oko sebe i samim tim imaju i visoko razvijene

interpersonalne veštine. To ne mora obavezno da bude jednako sa upravljačkim pozicijama, sa rukovodstvom ili menadžmentom, pod onim značenjem „biti šef“, jer to definitivno jesu naučene veštine – ocenila je Škero Kosić.

Spoj upravljačke pozicije i liderstva dobitna kombinacija

Prema njenim rečima, dobitna kombinacija je kada se ta dva spoje, odnosno kada je neko ko je prirodni lider i ko je razvio te svoje liderske veštine ujedno i menadžer-rukovodilac.

- To ne znači da rukovodilac ili menadžer ne može da bude dobar u svom poslu iako nije lider, zavisno od potreba pozicije, ukoliko se uzme u obzir da su karakteristike nekog menadžera dobra organizovanost, razvijene veštine grubo rečeno projektnog menadžmenta, dobro postavljanje ciljeva i rukovođenje njihovom realizacijom, dobre pregovaračke sposobnosti... Kada se to spoji sa jednim drugim setom talenata i veština koje poseduje lider, javlja se idealna situacija koja stvarno može da doprinese organizaciji – otkrila je naša sagovornica.

Direktorka službe ljudskih resursa Erste banke Hana Škero Kosić smatra i da lider može da bude odličan član tima iako nije rukovodilac.

- Ova dva pojma se često izjednačavaju, da je neko ko je dobar menadžer i rukovodilac istovremeno i lider. Rekla bih da je odlično ako neko ima obe karakteristike, ali mislim da postoje vrlo adekvatne niše i za ljude koji su lideri, a prosto ih ne interesuje posao rukovodioca, jer ne žele da se bave zaduženjima koja su sastavni deo posla jed-

OSOBINE LIDERA KOJE ŠEFOVI TREBA DA USVOJE

Ekspertkinja za liderstvo Megan Rajc, čije se istraživanje fokusira na način na koji ljudi komuniciraju na radnom mestu, smatra da je jedan od glavnih uzroka nesuglasica na poslu ono što ona naziva „mehurom optimizma“. To se odnosi na tendenciju nadređenih da precenjuju koliko se prijatno osećaju njihovi zaposleni. Prema njenim rečima, šefovi precenjuju svoju pristupačnost i svoje veštine slušanja, što znači da potcenjuju snagu osećanja kod nekih svojih zaposlenih.

Kao profesorka liderstva i dijaloga na Međunarodnoj poslovnoj školi Hult ona je napisala priručnik koji pomaže poslodavcima da bolje odgovore na zabrinutost svojih radnika. Prva stvar je slušanje zaposlenih i razumevanje onoga što je njima stvarno važno. Druga je da lideri moraju da prepoznaju svoje pretpostavke kako bi mogli da reaguju sa više svesti i pažnje. Sledeća je da neaktivnost nije opcija, posebno kada je reč o hitnim pitanjima, a kao jednu od najvažnijih odlika istakla je pokretanje dijaloga, eksperimentisanje i učenje iz grešaka.

Hana Škero Kosić

FOTO: JAKOV SIMOVIĆ

nog menadžera. Isto tako, rukovodilac može da bude dobar samo na osnovu svojih razvijenih veština i da doprinosi kompanijskom uspehu – naglasila je naša sagovornica.

Samim tim, kao što može da se postane dobar rukovodilac, vrednim radom i ulaganjem u sebe može se postati i dobar lider.

- Mislim da predani ljudi koji su skloni učenju i ličnom usavršavanju vremenom mogu da postanu i dobri lideri. Možda im to neće biti prirodno i neće biti način na koji instinktivno delaju, ali će znati šta treba da urade u datoj situaciji – navodi HR stručnjak i podseća da postoje brojna istraživanja, ali da definicija lidera nije univerzalno prihvaćena.

Pravi lider ne izaziva strah

Kako kaže naša sagovornica, lider je neko ko inspiriše, ko je spreman da se suprotstavi nekome ko se nalazi iznad na hijerarhijskoj lestvici i da povede svoje pratiocce napred.

- Ljudi koji svojim postupanjem i napredovanjem po svojoj agendi izazivaju strah i napreduju bazirano na strahu nisu lideri, već neki drugi tipovi ličnosti. Lider treba da inspiriše i da dobrovoljno izazove kod svojih pratilaca povezanost, a ne strahom – naglasila je Škero Kosić.

Takođe, javni nastup nije nužna karakteristika jednog lidera, smatra HR stručnjak i ističe da je to pre tehnička kompetenca rukovodioca.

- Lideri se nalaze u svim segmentima jednog tima i jedne organizacije, i to apsolutno ne moraju da budu oni koji su najglasniji. Inspiracija koju lider daje može da bude i tiha i glasna. Samim tim, ako sklonimo taj momenat da je neophodno da lider bude na nekoj rukovodećoj poziciji, odlike lidera itekako mogu da doprinesu kvalitetnijem ličnom životu. Ako posedujete sposobnost da zaista oslušnete ljude, moći ćete bolje i da ih razumete. Ako imate razvijen način komunikacije da možete da se prilagodite da vaš sagovornik razume i shvati ono što želite da kažete, apsolutno ćete bolje moći da održavate odnose u privatnom životu – zaključila je direktorka službe ljudskih resursa Erste banke Hana Škero Kosić.

 JULIJANA VINCAN

FOTO: TO ZLATIBOR

KINESKI TUOPERATERI PONOVO ĆE UVRSTITI ZLATIBOR NA SVOJE LISTE PUTOVANJA

Vodeći organizatori turističkih putovanja iz Kine, u okviru studijske posete Srbiji, boravili su na Zlatiboru i tom prilikom im je predstavljena turistička ponuda ovog kraja. Prema saopštenju Turističke organizacije (TO) Zlatibor turoperateri su posetili zlatiborsku pijacu, probali lokalne proizvode i upoznali se sa autentičnom proizvodnjom i tradicijom ovog kraja.

Na obnovljenom Kraljevom trgu, posetioci iz Kine su upoznali simbole Zlatibora, kao što je Kraljeva česma podignuta pre 130 godina. Takođe, posetili su i atraktivne turističke lokalitete, najposećeniji speleološki objekat Stopića pećinu, kao i Muzej „Staro selo“ u Sirogojnu.

- Tokom boravka na Zlatiboru naši gosti su se uverili i u visok kvalitet turističke ponude hotelskih kapaciteta – navela je TO Zlatibor, prenela je agencija Beta.

Turisti iz Kine, po podacima pre pandemije virusa Covid-19, bili su među najbrojnijim stranim gostima u Srbiji, a turoperateri su ovom prilikom istakli su da je, usled oporavka turističkog tržišta nakon globalne pandemije, Zlatibor ponovo na njihovoj kolektivnoj listi putovanja.

- Gosti iz Kine su preneli svoje utiske da Zlatibor poseduje izvrsne potencijale za turizam koji će ih sigurno ponovo dovesti na najposećeniju planinu Srbije – piše u saopštenju TO Zlatibor.

Posetu delegaciji iz Kine Zlatiboru, ali i drugim poznatim turističkim destinacijama u Srbiji, organizovala je Turistička organizacija Srbije i nacionalna avio-kompanija Air Serbia. Tokom pet dana boravka u Srbiji, predstavnici organizatora putovanja iz Kine, nakon što su obišli Zapadnu Srbiju, obišli su i Beograd, kulturno-istorijske spomenike, muzeje, Hram Svetog Save, Beograd na vodi, Kalemegdan i Skadarliju.

U ITALIJI ĆE U NAREDNE ČETIRI GODINE OKO 100.000 LEKARA PRESTATI SA RADOM

Još 2000. godine, Francuska, Italija i Španija ocenjene su kao zemlje sa najboljim zdravstvenim sistemima na svetu. Međutim, više od dve decenije i jednu globalnu pandemiju kasnije, situacija se promenila. Obustavljeno finansiranje u kombinaciji sa rastućim troškovima za brigu o starima ukazuje na to da se evropski sistemi bore da ispune svoje obećanje da će pravično pružiti usluge “od kolenke do groba”.

U bliskoj budućnosti, možda će biti manje radnika na prvoj liniji fronta koji će moći da pomognu da situacija ispravi.

Prošle godine, Svetska zdravstvena organizacija (SZO) objavila je izveštaj prema kome se starenje zdravstvenih radnika u Evropi karakteriše kao “tempirana bomba”. U Francuskoj je skoro polovina lekara starija od 55 godina. U Italiji, medicinsko udruženje predviđa da će oko 100.000 lekara iz javnog sektora podneti ostavke ili otići u penziju u naredne četiri godine zbog starosti, piše Bloomberg.

- Zaista moramo da navedemo države da ovo ozbiljno shvate. Vreme da delujemo je sada – rekao je Tomas Zapata, regionalni savetnik za zdravstvenu radnu snagu SZO u Evropi, koji je ujedno i koautor navedenog izveštaja.

Opterećene do krajnjih granica tokom pandemije virusa Covid-19, mnoge od zdravstvenih službi su upravo pretrpele jednu od najgorih zima u svojoj istoriji, a neke se potencijalno nalaze i na prelomnoj tački.

Krajem 2022. godine, talasi gripa, korona virusa i respiratornog sincicijalnog virusa, ponovo su napunili su prostorije za hitne slučajeve. Medicinski radnici od Rima do Berlina napustili su radna mesta zabrinuti zbog nedostatka osoblja i plata. Usred rastuće potražnje, skoro sve zemlje u EU prijavile su nestašice antibiotika.

Ta situacija je pogoršana i sve većim strukturalnim problemima. Izvan velikih gradova sve je teže pronaći lekara u oblasti primarne

zdravstvene zaštite ili hitnu pomoć sa specijalizovanom opremom. U bogatijim zemljama u bolnicama rade zdravstveni radnici koji su došli iz siromašnijih susednih zemalja. A medicinske sestre, koje su često zadužene da nadoknade zastoje, sve češće imaju “sindrom pregorevanja”, navodi SZO.

- Pandemija korona virusa pokazala je krhkost zdravstvenih sistema i važnost snažne i otporne radne snage u zdravstvu. Moramo da odgovorimo na izazove sa kojima se suočava naša zdravstvena radna snaga. Zdravlje i dobrobit naših društava su u pitanju – rekao je na samitu SZO na visokom nivou u Rumuniji 22. marta Hans Kluge, regionalni direktor SZO za Evropu.

Učiniti zdravstvene sisteme otpornijima zemlje OECD grupe će u proseku koštati oko 1,4 odsto više BDP-a u odnosu na nivoa koji su trošile pre pandemije, navodi se u izveštaju ove organizacije koji je objavljen u oktobru. Više od polovine te dodatne potrošnje, kako sugerišu autori izveštaja, trebalo bi da bude za namenjeno osoblje na prvoj liniji fronta — medicinske sestre i negovatelje.

U poređenju sa drugim regionima, Evropa je u boljoj situaciji od proseka u pogledu broja lekara i medicinskih sestara po glavi stanovnika. Ipak, sama ta činjenica ne oslikava sveukupnu situaciju. Mnogi zdravstveni radnici skoncentrisani su u gradovima, a širom kontinenta, udeo lekara opšte prakse, ključnih čuvara za svakodnevnu negu, je opao.

FOTO: FREEPIK

TERRA

CONSULTING

SAVETODAVNE USLUGE
U OBLASTI FINANSIRANJA
POLJOPRIVREDE I
RURALNOG TURIZMA
IZ SREDSTAVA
IPARD I NACIONALNIH
FONDOVA

Cankareva 9
21000 Novi Sad
060 078 75 55
060 014 33 12
060 014 33 23

kontakt@terraconsulting.rs
www.terraconsulting.rs

Trusina Velezoo

PROIZVODNJA I VELEPRODAJA
OPREME ZA KUĆNE LJUBIMCE

Petra Drapšina 14
21233 Novi Sad, Čenej

062/226-001
trusina@neobee.net

CompanyWall business

VAŠ USPEH JE
NAŠ ZAJEDNIČKI POSAO

www.companywall.rs